

Journal of Chandrakasemsarn

จันทรเกษมสาร

ปีที่ 28 ฉบับที่ 01 (มกราคม - มิถุนายน 2565) Vol.28 No.01 [January- June 2022]

ISSN (Online) : 2651-1975, ISSN (Print) : 0858-0006

Chandrakasem Rajabhat University

วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565

บรรณาธิการแถลง

วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2565 ในวารสารจันทร์เกษมฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 8 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง โดยนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อวงวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นด้านการศึกษาที่มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยประเด็นที่น่าสนใจได้แก่ “ผลการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบกราฟโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย” และ “การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัย” ที่นำเสนอให้เห็นถึงรูปแบบการสอนซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ยังมีประเด็นด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการสอน กิจกรรม และบทเรียนสำหรับการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ประกอบไปด้วยเรื่อง “การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ” เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก” และ เรื่อง “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5” ซึ่งผลจากการสร้างสื่อการสอน การพัฒนากิจกรรม และการพัฒนาบทเรียนส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่ดีขึ้น และ มีความพึงพอใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น

ประเด็นด้านสังคมศาสตร์ ประกอบไปด้วยบทความทั้งด้านนิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา และ บริหารธุรกิจ โดยบทความด้านนิติศาสตร์ ได้แก่ เรื่อง “การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม” ที่ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรมที่จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของระบบงานของศาลยุติธรรมไว้อย่างน่าสนใจ บทความด้านรัฐประศาสนศาสตร์ เรื่อง “การเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นบทความที่น่าสนใจ แนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้สูงอายุในจังหวัดหนองคาย ในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และที่อยู่อาศัย และ บทความเรื่อง “การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น” นำเสนอผลการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของบุคลากร เช่น ที่พักอาศัย สุขภาพร่างกาย การเงิน จิตใจ และการใช้เวลาว่าง บทความด้านสังคมวิทยา เป็นบทความวิชาการ เรื่อง “การศึกษาความเป็นพลเมืองผ่านมุมมองทางสังคมวิทยาการเมือง” ที่ผู้เขียนได้ทบทวนการศึกษาความเป็นพลเมืองผ่านมุมมองทางสังคมวิทยาการเมืองจากกรอบแนวคิดการศึกษาความเป็นพลเมือง ในมิติการเป็นสมาชิกของชุมชนการเมือง การมีสิทธิและหน้าที่ และการกระทำ

บทความด้านการบริหารธุรกิจ ได้แก่ เรื่อง “การนำแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้ามาประยุกต์ใช้กับบุคลิกภาพประเทศ” เป็นบทความทางวิชาการที่ผู้เขียนอภิปรายแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าที่มีบทบาทต่อการสร้างตราสินค้าและการตลาดให้กับประเทศ

ทางกองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของบทความวิชาการ และบทความวิจัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ลงเผยแพร่ในวารสารจันทร์เกษมสาร กองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลางที่จะเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในประเทศให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล
ผู้ช่วยบรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิชาการ

การศึกษาความเป็นพลเมืองผ่านมุมมองทางสังคมวิทยาการเมือง	<i>The study of Citizenship through the Political Sociological Perspective</i>	78
การนำแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้ามาประยุกต์ใช้กับบุคลิกภาพประเทศ	<i>Brand Personality: An Application for Country Brand Personality</i>	93

บทความวิจัย

การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม	<i>Development of Continuous Trial System in the Court of Justice</i>	1
ผลการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย	<i>The Effects of Constructive Play Activity Provision with Drawing by Utilizing Reused Materials on Creative Thinking Skills of Young Children</i>	15
การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย	<i>The Development of Problem-Solving Ability by Utilizing STEAM Activities with Natural Resource of Young Children</i>	30
การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบนวิเศษสมุทคุณ	<i>The Development of Music Theory Foundation Teaching Media for Secondary Grade 1 Students of Krathumbaen Sisetsamutthakhun School</i>	46
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก	<i>Development of Learning Activities Based on Micro Learning In the Civics, Culture and Social Life Course for Mathayomsuksa 2</i>	62
การเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย	<i>Preparation of People Entering Aging in Nong Kom Koh Subdistrict, Muang District, Nong Khai Province</i>	109
การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	<i>The Development of Interactive Computer Assisted Instruction Lessons for The Achievement of English Grammar for Mathayomsuksa 5 Students</i>	125
การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	<i>The Preparation for Retirement of Supporting Personnel of Faculty of Medicine Khon Kaen University</i>	141

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ

หลักเกณฑ์การลงตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสาร

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม

วันทนีย์ คำคงศักดิ์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารกระบวนการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง และการบริหารจัดการคดีของศาลยุติธรรมไทยกับศาลในต่างประเทศ และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรมไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ บทความ และเอกสารอื่น ๆ ข้อมูลในเว็บไซต์ต่าง ๆ การสัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้อง และการทำแบบสอบถามการวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับศาลในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรมต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม อันประกอบด้วย 1) การกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น 2) การกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดี (Time Standard) 3) การบันทึกคำพยานด้วยภาพและเสียงในการพิจารณาคดี 4) การไกล่เกลี่ยในทุกชั้นศาลเพื่อลดปริมาณคดี 5) การใช้บทบาทเชิงรุกในการพิจารณาคดี 6) การนำมาตราการเบี่ยงเบนคดีมาใช้ และ 7) การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ทำให้การพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การพิจารณาคดีต่อเนื่อง การบริหารจัดการคดี เทคโนโลยีสารสนเทศ

Development of Continuous Trial System in the Court of Justice

Wantanee Kamkongsak

Doctor of Philosophy Program in Justice Administration, Faculty of Law, Thammasat University

Abstract

This research was written with aims to 1) conduct a comparative study of the continuous trial and case management system of the Court of Justice with foreign courts; and 2) set guidelines for developing the continuous trial system of the Court of Justice to be more effective. Qualitative study implementing documentary research on textbooks, books, articles and other documents, and information from the website along with in-depth interview and questionnaires were conducted to analyze and compare the derived data with foreign courts to set the guideline for development of Continuous Trial System in the Court of Justice.

It could be seen in the research results that the guideline for development of Continuous Trial System in the Court of Justice, could consist of the following aspects: 1) determining the Panel of Judges in the Court of First Instance; 2) time Standard for the court proceedings; 3) Recording hearings at the trial; 4) mediations to reduce the number of cases; 5) active Role in the trial; 6) implementation of diversion; and 7) implementation of information technology systems. The guideline with these aspects were recommended in order to make the Continuous trial more effective.

Keywords: Continuous Trial, Case Management, Technology

Received: 27 July 2021

Revised: 6 November 2021

Accepted: 7 December 2021

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 188 ได้บัญญัติไว้ว่าการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง (ทวีป ศรีน่วม, 2564, น.65) การพิจารณาต่อเนื่อง คือ การที่ผู้พิพากษาสืบพยานตั้งแต่ปากแรกจนปากสุดท้ายติดต่อกันทุกวันโดยไม่เลื่อนคดี และไม่นัดคดีอื่นซ้อนในวันเวลาเดียวกัน (เมทินี ชโลธร, 2559, น.3) ผู้พิพากษาและคู่ความมีเวลาเพียงพอในการเตรียมคดี เพราะทราบวันนัดสืบพยาน และวันเสร็จการพิจารณาคดี เมื่อกำหนดวันนัดสืบพยานไว้แล้วจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควร การนัดสืบพยานจะต่างจากระบบเดิมที่นัดเป็นคราว ๆ ไปที่ไม่สามารถควบคุมระยะเวลาในการพิจารณาคดีได้ องค์คณะผู้พิพากษา หมายถึง จำนวนผู้พิพากษาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการพิจารณาคดี โดยจะมีผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไม่ได้ มิฉะนั้นการพิจารณาคดีนั้นเป็นการมิชอบ (มานิตย์ จุมปา, 2547, น.324)

การนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะตามที่กฎหมายกำหนด หากยังมีการนัดพิจารณาคดีแบบเดิมจะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอัตราค่าจ้างผู้พิพากษาที่ถูกลดลงไปครึ่งหนึ่งทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวการพิจารณาเพิ่มมากขึ้นไม่สอดคล้องกับจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน การเลื่อนคดีในอัตราสูง จนเป็นเหตุให้การพิจารณาต้องใช้ระยะเวลานานเกินควร ทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความและผู้ที่เกี่ยวข้อง และส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การพิจารณาคดีล่าช้าเป็นปัญหาสำคัญของกระบวนการยุติธรรม การเยียวยาความเสียหายที่ล่าช้า ไม่ต่างอะไรกับการไม่ได้เยียวยานั่นเอง เพราะจำเลยที่มีได้รับการปล่อยชั่วคราว จะถูกขังในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งบางคดีอาจใช้เวลานาน จึงทำให้จำเลยสูญเสียเสรีภาพ เสื่อมเสียชื่อเสียง สภาพจิตใจเสื่อมโทรมและเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี ทั้ง ๆ ที่ยังมีได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการเพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภารกิจของศาลคือการตัดสินคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด นอกจากนี้ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม เพราะหากล่าช้าเกินเหตุแล้ว จะทำให้ประชาชนรู้สึกขาดการเหลียวแล และขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นควรศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่าง รวดเร็ว เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องและการบริหารจัดการคดีของศาลยุติธรรมไทยกับศาลในต่างประเทศ
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรมไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม” มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

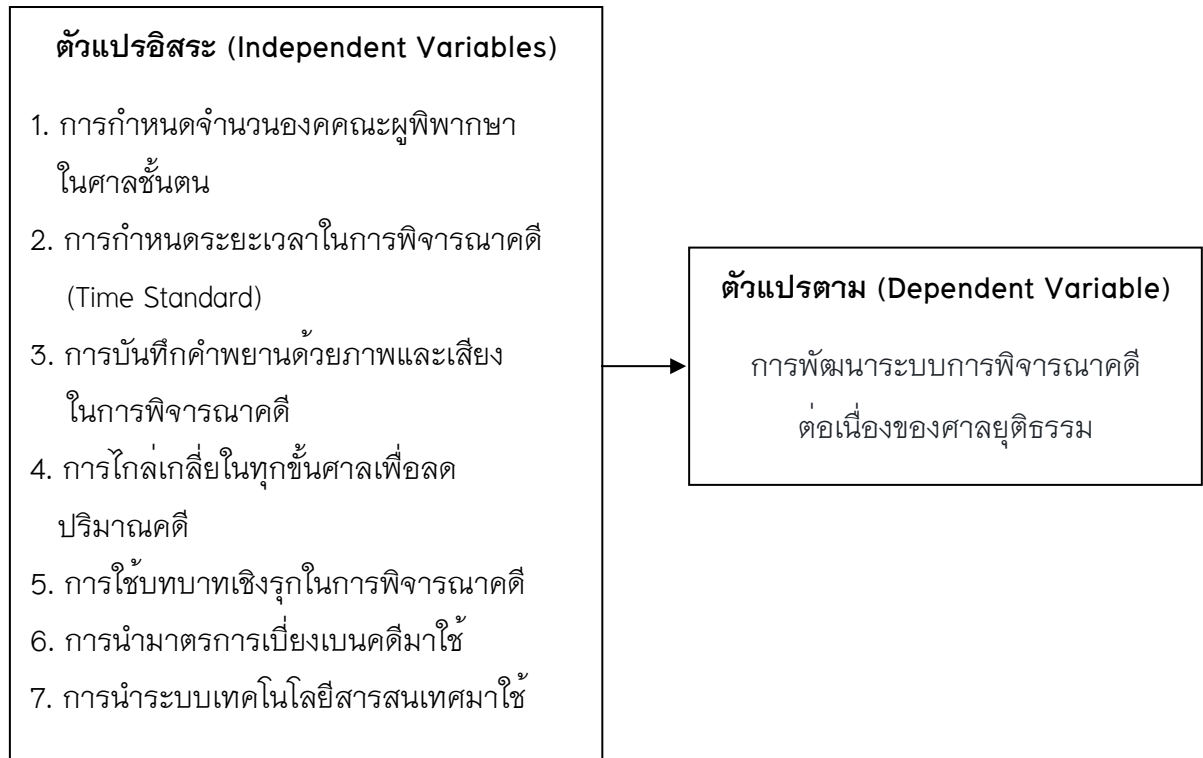
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามการวิจัยบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ข้าราชการศาลยุติธรรม และทนายความ ที่มาติดตามการศาลจังหวัดสระบุรีในช่วงเดือน มิถุนายน-กันยายน 2563 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 50 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย (ถ้ามี)

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ การกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประกอบด้วย การกำหนดจำนวนองคคณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น การกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดี (Time Standard) การบันทึกคำพยานด้วยภาพและเสียงในการพิจารณาคดี การไกล่เกลี่ยในทุกชั้นศาลเพื่อลดปริมาณคดี การใช้บทบาทเชิงรุกในการพิจารณาคดี การนำมาตรการเบี่ยงเบนคดีและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้
2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การกำหนดจำนวนของคณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น การกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดี (Time Standard) การบันทึกคำพยานด้วยภาพและเสียงในการพิจารณาคดี การไกล่เกลี่ย ในทุกชั้นศาลเพื่อลดปริมาณคดี การใช้บทบาทเชิงรุกในการพิจารณาคดี การนำมาตรการเบี่ยงเบนคดีและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ จะทำให้การพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงปัญหาข้อขัดข้องในการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม เมื่อศาลยุติธรรมได้นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนด โดยศึกษาเปรียบเทียบระบบการพิจารณาคดีเป็นคราว ๆ ไป กับระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม และศึกษาเปรียบเทียบระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง และการบริหารจัดการคดีของศาลยุติธรรมไทยกับศาลในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทาง

การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อนำไปสู่การกำหนดสมมุติฐานของการวิจัย
2. การค้นคว้าวิจัยภาคสนามโดยการทำแบบสอบถามการวิจัย และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)
3. การพิสูจน์สมมุติฐานในการวิจัย พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสรุปข้อมูลจากแบบสอบถามการวิจัย และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรม อันประกอบด้วย

- 1) การกำหนดจำนวนองคคณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น 2) การกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดี (Time Standard) 3) การบันทึกคำพยานด้วยภาพและเสียงในการพิจารณาคดี 4) การไกล่เกลี่ยในทุกชั้นศาลเพื่อลดปริมาณคดี 5) การใช้บทบาทเชิงรุกในการพิจารณาคดี 6) การนำมาตรการเบี่ยงเบนคดีมาใช้ และ 7) การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพิจารณาคดี โดยเมื่อนำไปทำแบบสอบถามการวิจัย และสัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้อง พบว่าทุกท่านเห็นด้วยว่าเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการพิจารณาคดี ให้รวดเร็ว เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

หลักการสำคัญของระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง คือ การจำแนกประเภทคดี เนื่องจากมีคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก แต่ละคดีมีความซับซ้อนแตกต่างกัน จึงได้มีการจำแนกประเภทคดีออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (สำนักพัฒนาระบบ, 2558, น.2)

1. คดีจัดการพิเศษ หมายถึง คดีที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีแนวโน้มที่จะพิจารณาให้เสร็จได้ภายในวันเดียว
2. คดีสามัญ หมายถึง คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ใช้คดีจัดการพิเศษ ซึ่งต้องสืบพยานหลักฐานของคู่ความต่อไป

3. คดีสามัญพิเศษ หมายถึง คดีสามัญที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมีพยานหลักฐานที่จะต้องนำสืบจำนวนมาก

นอกจากการนำการบริหารจัดการคดีดังกล่าวมาใช้แล้ว เห็นควรกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น

ตามพระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ได้กำหนดองค์คณะผู้พิพากษาไว้ ดังนี้ (ทวีป ศรีน่วม, 2564, น.18)

1) ในศาลแขวงมีผู้พิพากษา 1 คน เป็นองค์คณะ พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาท หรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกิน 300,000 บาท และพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2) ในศาลจังหวัดมีผู้พิพากษา 2 คน เป็นองค์คณะ และต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั้งปวง

3) ในศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คนจึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้

องค์คณะผู้พิพากษา จะมีจำนวนผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไม่ได้ มิฉะนั้นการพิจารณาคดีนั้นเป็นการมิชอบ (มานิตย์ จุมปา, 2540, น.324) การพิจารณาคดีครบองค์คณะ ทำให้พิจารณาคดีได้น้อยลง (กมลชัย รัตนสกววงศ์ และคณะ, 2548, น.190) เพราะต้องมีจำนวนผู้พิพากษาเพิ่มจากเดิมที่ไม่ได้นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ จึงควรกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาศาลชั้นต้นให้มีจำนวนที่เหมาะสมในแต่ละลักษณะคดี และการเพิ่มอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาคนเดียว โดยไม่กระทบต่อการอำนวยความสะดวก

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการเตรียมพยานหลักฐาน (Discovery) ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบและเตรียมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้ในวันพิจารณาคดี และมีการวางแผนกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคดีที่แน่นอน ศาลจะสืบพยานเฉพาะประเด็นในคดีเท่านั้น จึงทำให้การพิจารณาคดีของศาลเสร็จโดยรวดเร็ว

ฝรั่งเศสมีการพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวน มีแนวความคิดในการแบ่งความร้ายแรงของความผิด โดยพิจารณาจากผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ความผิดหลุโทษ (Contravention) เป็นความผิดที่เป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงาน หรือขัดต่อระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ ซึ่งไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ความผิดประเภทนี้จึงมีเพียงโทษปรับเท่านั้น 2) ความผิดโทษชั้นกลาง หรือความผิด

ที่กระทำโดยอาชญากรเล็ก (Délit) เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และ 3) ความผิดโทษขั้นสูง หรือความผิดที่กระทำโดยอาชญากรใหญ่ (Crime) เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป (เฟลินดา ตันรังสรรค์, 2554, น.69-70)

2. กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดี (Time Standard)

ปัจจุบันมีคดีมาสู่ศาลยุติธรรมมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น แต่ละคดีจะใช้เวลาในการพิจารณาคดีประมาณ 1 ปี ถ้าคดีมีข้อยุ่งยากอาจจะต้องใช้เวลาโดยประมาณ 3 ปี ถึง 5 ปี ส่งผลให้มีคดีค้างอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลจำนวนมาก

ศาลยุติธรรมมี 3 ชั้นศาล คือ 1) ศาลชั้นต้น 2) ศาลอุทธรณ์ และ 3) ศาลฎีกา คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ได้ตามลำดับ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว และคู่ความมิได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ คดีย่อมถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น กรณีที่มีการอุทธรณ์ คดีย่อมถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ และในกรณีที่ใช้สิทธิฎีกา คดีย่อมถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลฎีกา จะเห็นว่าระยะเวลาที่คดีจะถึงที่สุดใน 3 ชั้นศาล ต้องใช้เวลานาน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ในต่างประเทศปัญหาข้อเท็จจริงจะยุติในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะพิจารณาในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

ตามนโยบายประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2564 ได้กำหนดแนวทางไว้ 5 ประการ คือ 1) เสมอภาค 2) สมดุล 3) สร้างสรรค์ 4) ส่งเสริม และ 5) ส่วนร่วม (สำนักประธานศาลฎีกา, 2564, น.2) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายประธานศาลฎีกา ข้อ 1) เสมอภาค ประชาชนต้องได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอภาค ลดขั้นตอน ลดภาระค่าใช้จ่าย ลดระยะเวลาในการดำเนินคดี เห็นควรกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดี (Time Standard) ของคดีแต่ละประเภท และปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการของศาลยุติธรรมให้มีความคล่องตัว สะดวก รวดเร็ว มากขึ้น การพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นต้องทำคดีให้เสร็จไม่เกิน 2 ปี การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์จะต้องไม่เกิน 6 เดือน และการพิจารณาคดีของศาลฎีกาไม่เกิน 1 ปี

3. การบันทึกคำพยานด้วยภาพและเสียง

การสืบพยานของศาลโดยการถอดเทปจากคำเบิกความของพยาน ทำให้มีข้อจำกัดในการแสวงหาข้อเท็จจริง เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลสูง และเกิดความสงสัยในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลชั้นต้น หรือมีปัญหาข้อโต้แย้งคำเบิกความที่ศาลสรุปตามคำเบิกความของพยาน การบันทึกคำพยานด้วยภาพและเสียง จะเป็นพยานหลักฐานที่ศาลอุทธรณ์ใช้พิจารณาข้อเท็จจริงได้อย่างครบถ้วน เป็นธรรม และเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาคดีของศาลได้ดียิ่งขึ้น

การสืบพยานในบางคดีที่มีพยานจำนวนมาก และใช้ระยะเวลานาน จึงควรมีการจัดเก็บข้อมูลที่ปลอดภัย สืบค้นได้รวดเร็ว ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส

ได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการอำนวยความสะดวก เพราะการใช้เทคโนโลยีทำให้การดำเนินการสืบพยานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ช่วยให้การวินิจฉัยชั้นน้ำหนักพยานหลักฐานได้ดีขึ้น

ศาลมีบทบาทสำคัญที่สุดในการสืบพยาน และการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน จนนำไปสู่การตัดสินคดี ในกรณีที่มีปัญหาไม่แน่ใจเกี่ยวกับคำเบิกความ หรือมีข้อโต้แย้งขึ้นสู่ศาลสูง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วไม่มีการเปิดการพิจารณาคดี การบันทึกคำพยานด้วยภาพและเสียงจะช่วยให้ศาลสูงสามารถตรวจสอบการเบิกความของพยานได้ ซึ่งจะทำให้ศาลชั่งน้ำหนักคำพยานได้อย่างถูกต้อง

4. การไกล่เกลี่ยในทุกชั้นศาลเพื่อลดปริมาณคดี

การให้ผู้พิพากษาทำการไกล่เกลี่ยในทุกชั้นศาล ตั้งแต่ชั้นชั้นสองสถาน ชั้นก่อนสืบพยานและระหว่างสืบพยาน เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธต่อสู้คดีก็จะต้องมีการนัดสืบพยานโจทก์และจำเลยหรือที่เรียกว่าการนัดพิจารณาคดีต่อเนื่อง ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละศาลนัดสืบพยานประมาณวันละ 4 ปาก เนื่องจากปริมาณคดีอาญาที่ต่อสู้คดีมีจำนวนมากทำให้การนัดพิจารณาคดีต่อเนื่องยืดยาวออกไป บางคดีฟ้องปิ่น แต่กำหนดวันนัดสืบพยานได้ในปีหน้า ด้วยข้อจำกัดของจำนวนผู้พิพากษาและการนัดความ

การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยมาใช้ในคดีอาญาบางประเภท เช่น คดีความผิดอันยอมความได้ คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ หากตกลงกันได้คู่ความก็อาจถอนฟ้องหรือยอมความ ทำให้ลดปริมาณคดีที่ต้องนัดสืบพยานลง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการยุติข้อพิพาทที่ศาลในประเทศต่าง ๆ นำมาใช้ เนื่องจากเป็นวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ โดยคู่ความสามารถยุติข้อพิพาทได้ด้วยความพึงพอใจร่วมกัน ไม่มีฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ แต่ถือว่าชนะด้วยกันทั้งคู่ และยังสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันได้ ลดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาล นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาทด้วยตนเอง

นอกจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนวันนัด และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในวันนัดหรือหลังวันนัดแล้ว ผู้พิพากษายังอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีได้เองทั้งก่อน หรือในระหว่างการพิจารณาคดีเพื่อให้คู่ความตกลงกันได้

5. การใช้บทบาทเชิงรุกในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ชั้นไต่สวนอุทธรณ์ ชั้นไต่สวนคุ้มครองชั่วคราว ชั้นชั้นสองสถาน ชั้นก่อนสืบพยาน ชั้นสืบพยานจนถึงชั้นบังคับคดี

ระบบการพิจารณาคดีของไทยเน้นไปทางระบบกล่าวหา บทบาทของผู้พิพากษาเป็นเพียงการควบคุมการต่อสู้คดีของคู่ความให้มีความเที่ยงตรงเป็นธรรมและตัดสินว่าใครจะเป็นผู้ชนะคดี โดยจะไม่แสดงบทบาทเชิงรุกเป็นผู้ค้นหาข้อเท็จจริง และไม่มีหน้าที่ในการรวบรวม

พยานหลักฐานเพื่อแสวงหาความจริง ศาลจะเข้าไปมีบทบาทในการค้นหาความจริงน้อยมาก เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของคู่ความที่จะแสวงหาพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลด้วยตนเอง

ศาลจะทำหน้าที่เพียงควบคุมทั้งสองฝ่ายให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ในคดีแพ่งศาลจะไม่พยายามเข้าไปมีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงเลย ส่วนคดีอาญาศาลจะเข้าไปช่วยค้นหาความจริงในกรณีที่จำเป็น เพราะให้ความสำคัญกับหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลย

การพิจารณาคดีอาญาในฝรั่งเศส จะเน้นหนักไปทางระบบไต่สวน ผู้พิพากษาไต่สวนที่ทำหน้าที่ในชั้นก่อนพิจารณาคดี มีอำนาจในการรวบรวมและแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลย เช่น มีอำนาจในการออกหมายเรียกบุคคล การสืบพยาน การไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และการใช้มาตรการสอบสวนพิเศษ มอบหมายให้ตำรวจดำเนินการสอบสวนแทนได้

ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะพิจารณาคดี มีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความจริง เป็นการใช้บทบาทเชิงรุกที่ไม่ยึดติดอยู่กับพยานหลักฐานที่คู่ความได้นำเสนอต่อศาล มีอำนาจในการควบคุมการพิจารณาคดี การสอบถามคำให้การและสืบพยาน การออกหมายเรียก หมายจับ และสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ ผู้พิพากษาจะมีอำนาจในการควบคุมการพิจารณาและค้นหาความจริง เพื่อให้การรวบรวมข้อเท็จจริงในคดีครบถ้วน และสมบูรณ์มากที่สุด

ระบบไต่สวนศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริงในคดีอย่างอิสระ มีกระบวนการพิจารณาที่ยืดหยุ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอ้างพยาน การสืบพยาน การซักถามพยาน โดยหลักการของศาลถือว่ากระทำไปเพื่อค้นหาความจริงในคดี อำนาจในการจับกุม สืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องและพิจารณาคดีจะรวมอยู่ที่ศาล แม้คู่ความมีสิทธิซักถามพยานได้จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558, น.21)

ประเทศฝรั่งเศส ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) เหมือนประเทศไทย และการค้นหาความจริงก็เน้นไปที่ระบบไต่สวนเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาคดีอาญา ที่ให้อำนาจผู้พิพากษาในการค้นหาความจริงในเชิงรุก ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและในชั้นพิจารณา ศาลจะทำหน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย หรือยกฟ้องโจทก์ด้วยตนเอง

6. การนำมาตรการเบี่ยงเบนคดีมาใช้ (Diversion)

การเบี่ยงเบนคดีคือ การนำมาตรการอื่นมาใช้แทนการดำเนินคดีตามปกติกับผู้กระทำความผิดบางประเภท ได้แก่ 1) การเบี่ยงเบนคดีในชั้นก่อนฟ้องคดี และ 2) การเบี่ยงเบนคดีในชั้นหลังฟ้องคดี

วัตถุประสงค์ของการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) คือ 1) เพื่อหลีกเลี่ยงรูปแบบการดำเนินคดีและวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน แทนการนำเด็กและเยาวชนไปดำเนินคดีแบบปกติในศาลผู้ใหญ่ 2) เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษทางอาญากับผู้กระทำความผิดบางประเภท เช่น คนติดยาเสพติด มุ่งเน้นให้ผู้กระทำความผิดได้รับการบำบัดรักษามากกว่าการลงโทษเหมือนผู้กระทำความผิดอื่น ๆ และ 3) เพื่อลดปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะจะทำให้การดำเนินคดีล่าช้า และผิดพลาดได้ง่าย

ประเทศฝรั่งเศสได้นำมาตรการการไกล่เกลี่ยทางอาญา และความตกลงทางอาญามาใช้ การไกล่เกลี่ยทางอาญาเป็นมาตรการเบี่ยงเบนจากการฟ้องคดีอาญาความผิดเล็กน้อยที่ได้ให้ดุลพินิจพนักงานอัยการสั่งยุติคดีในชั้นตอนก่อนฟ้องคดี โดยความยินยอมของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ส่วนความตกลงทางอาญาเป็นมาตรการเพื่อลดการพิจารณาตัดสินของศาลสำหรับความผิดโทษปานกลางบางประเภท และความผิดลหุโทษ ซึ่งไม่ก่อผลกระทบที่ร้ายแรงต่อความสงบสุขของสังคม (ดวงธมล คำวิโส, 2556, น.96-97)

การต่อรองคำรับสารภาพ หรือการต่อรองคำให้การ (Plea Bargaining) หมายถึงกระบวนการทางอาญาซึ่งเกิดจากความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องของในคดี โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้เสนอการทำความตกลงเจรจากับจำเลย หรือทนายจำเลยเพื่อให้จำเลยรับสารภาพ โดยแลกเปลี่ยนกับการลดขอหาหรือแลกเปลี่ยนกับการได้รับความกรุณาจากศาลเพื่อให้ศาลลงโทษสถานเบา (ภักพณ ยุติธรรมดำรง, 2555, น.8) และเป็นกระบวนการหนึ่งในการดำเนินคดีอาญาที่มีในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ฯลฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา ในคดีที่ขาดพยานหลักฐานบางส่วน หรือพยานหลักฐานไม่ครบถ้วน (กันกศักดิ์ พวงลาภ, 2559, น.1)

การต่อรองให้ผู้ต้องหารับสารภาพบางส่วน หรือรับสารภาพในฐานความผิดหรือข้อหาที่มีโทษน้อยกว่าที่จะถูกฟ้อง เพื่อแลกกับการไม่ฟ้องในข้อหาที่ใหญ่กว่า ดีกว่าให้อัยการนำสืบในศาลไปทั้ง ๆ ที่พยานหลักฐานอ่อนแล้วก็มีความเสี่ยงที่ศาลจะยกฟ้อง ซึ่งเสียทั้งเวลาและงบประมาณ

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำกระบวนการต่อรองคำรับสารภาพ หรือการต่อรองคำให้การ (Plea Bargaining) มาใช้เพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลเสร็จไปโดยเร็ว พนักงานอัยการจะเจรจากับจำเลย เพื่อให้จำเลยรับสารภาพในข้อหาที่มีโทษน้อยกว่า และถือว่าคดีถึงที่สุดจะอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ การต่อรองคำรับสารภาพ เป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้คดีอาญาเสร็จไปจากศาลอย่างรวดเร็ว

จากข้อมูลสถิติคดีของศาลยุติธรรมทั่วประเทศ พบว่าคดีอาญาคดีที่มีปริมาณคดีสูงเป็นอันดับแรกของปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาทั้งหมด (สำนักแผนงานและงบประมาณ, 2563, น.197) การนำมาตราการเบี่ยงเบนคดีมาใช้ในคดีอาญาคดีที่มีอัตราโทษไม่รุนแรง จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาและจำเลยกลับมาเป็นคนดีและอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยการนำมาตราการบางอย่างมาบังคับแทนการลงโทษ เมื่อผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

7. การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้

การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสนับสนุนการพิจารณาคดีครบองค์คณะ และต่อเนื่อง เช่น ระบบบริหารจัดการคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ระบบรับคำฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ และระบบห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

กรณีจำเลยถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี จำเลยสามารถปรากฏตัวต่อหน้าศาลโดยไม่ต้องมาศาลจริง ๆ เช่น การไต่สวนนัดแรกผ่านทาง “ศาลเสมือน” (Virtual Court) การนำเสนอพยานหลักฐานผ่านวีดิทัศน์ถ่ายทอดสด (Live Links) การประชุมโดยใช้ระบบการประชุมไร้สาย (Video Conference) ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีรวดเร็ว และประหยัดมากขึ้น

สหภาพยุโรปมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ในการทำงาน เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศใช้กับงานสนับสนุนด้านพื้นฐาน เครื่องมือในรูปแบบอัตโนมัติขั้นสูง ระบบฐานข้อมูลกลาง ระบบสืบค้นกฎหมาย ระบบสืบค้นคำพิพากษา บริการข้อมูลคดีอาญาออนไลน์ ระบบงานฐานข้อมูลภายใน และการอบรมออนไลน์

เนเธอร์แลนด์ได้มีการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามลักษณะและความซับซ้อนของงาน เช่น นำ AI มาช่วยให้บริการประชาชนหรือคู่ความในการค้นหาข้อมูล ผู้พิพากษสามารถเข้าถึงระบบโครงสร้างข้อมูล กฎหมาย ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ (สำนักการต่างประเทศ, 2562, น.5)

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินคดีจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงการดำเนินคดีต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่ากระทำความผิดที่กฎหมายคุ้มครองหรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความพร้อม และความเป็นไปได้ที่จะนำมาตรการดังกล่าวมาปรับใช้กับกระบวนการยุติธรรมของไทยว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- นกนศักดิ์ พ่วงลาภ, 2559. การต่อรองคำรับสารภาพไม่ใช่สิ่งแปลกปลอมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2564,
จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_408632
- กมลชัย รัตนสภาวะวงศ์ และคณะ. (2548). *การนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องและครบองค์คณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). *การพัฒนากระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในการค้นหาความจริงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ดวงธมล คำวิโส. (2556). *การไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดินในชั้นศาล: ศึกษาเฉพาะกรณีที่มีผู้เสียหาย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- ทวีป ศรีนวม. (2564). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม. กรุงเทพฯ: สถาบันนิติธรรมาลัย.
- ทวีป ศรีนวม. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สถาบันนิติธรรมาลัย.
- เพลินตา ตันรังสรรค์, (2554). แนวทางการจัดแบ่งกลุ่มความผิดและโทษในประมวลกฎหมายอาญาไทย. *วารสารจุลนิติ*, 69-70.
- ภักดพล ยุติธรรมดำรง. (2555). *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการต่อรองคำรับสารภาพในการสอบสวนคดีพิเศษ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ชลบุรี.
- มานิตย์ จุมปา. (2540). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- เมทีนี ชโลธร. (2559). *ระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องเปรียบเทียบของไทยกับต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักการต่างประเทศ. (2562). *รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนากระบวนการศาลเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สำนักประธานศาลฎีกา. (2564). นโยบายประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2564. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2564,
จาก <https://opsc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/10/iid/217265>

สำนักแผนงานและงบประมาณ. (2563). หนังสือรายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ:

สำนักงานศาลยุติธรรม.

สำนักพัฒนาระบบ. (2558). แนวทางการพิจารณาคดีครอบครัวและต่อเนื่อง. กรุงเทพฯ:

สำนักงานศาลยุติธรรม.

ผลการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

อุษามณี จันทร์มีอัน¹ และ ปัทมาวดี เล่ห์มงคล¹

¹สาขาวิชาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 27 คน โรงเรียนอนุบาลบ้านปิง (อำนาจเจริญอุปถัมภ์) จังหวัดชลบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย (จำนวน 16 แผน) ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพเป็นสื่อ แบบ ก แปลโดย ฮาร์รี่ รังสินันท์ (Torrance Test of Creative Thinking Figural Form A) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีคะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งโดยรวม และรายด้าน

คำสำคัญ: กิจกรรมการเล่นสร้าง ประกอบภาพประกอบ วัสดุเหลือใช้ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ เด็กปฐมวัย

The Effects of Constructive Play Activity Provision with Drawing by Utilizing Reused Materials on Creative Thinking Skills of Young Children

Ausamani Chanmion¹ and Pattamavadi Lehmongkol¹

¹Program in Early Childhood Education Faculty of Education, Kasetsart University

Abstract

The objective of this research was to investigate the effect of Constructive Play Activity Provision with Drawing by Utilizing Reused Materials on Creative Thinking Skills of Young Children. The participants of this study consisted of 27 male and female young learners aged from 4–5 years, studying in the second semester of kindergarten 2, in the 2018 academic year, at Anuban BanBung School Chonburi. The instruments were 16 lesson plans, duration 8 weeks, 2 days a week. In order to study effects of constructive play activity provision with drawing by utilizing reused materials on creative thinking skills of young children, the Torrance Test of Creative Thinking Figural Form A was implemented. Data were analyzed by mean, standard deviation, and content analysis.

Result indicated that young children who participated in constructive play activity provision with drawing by utilizing reused materials had higher scores on creative thinking skills after the experiment than before the experiment in all aspects.

Keywords: The Effects of Constructive Play Activity, Provision with Drawing, by Utilizing Reused Materials, Creative Thinking Skills, Young Children

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาในโลกมีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยหากสังเกตจะพบว่าการเปลี่ยนแปลงหลายหลายสิ่ง หลายหลายอย่าง เกิดจากผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์ เช่น การออกแบบ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ได้แก่ เครื่องมือสื่อสาร เครื่องใช้ไฟฟ้าที่อำนวยความสะดวก เครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงยานพาหนะในรูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้ระบบเทคโนโลยีในการควบคุมการทำงาน ทำให้มนุษย์ไม่สามารถหยุดความคิดหรือการกระทำให้คงที่ได้ เพราะยิ่งโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปมากเท่าใดต้องมีการคิดให้ก้าวไกลมากขึ้น ซึ่งอารี พันธุ์ณี (2547) ได้กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์” นับเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์นั้นมีคุณภาพมากกว่าความสามารถในด้านอื่น ๆ และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ประเทศใดที่สามารถแสวงหา พัฒนา และดึงเอาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประเทศชาติออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มาก ก็ยิ่งมีโอกาสพัฒนาประเทศชาติและเจริญก้าวหน้าได้มากเท่านั้น สอดคล้องกับ ศุภกุล เกียรติสุนทร (2549) อ้างอิงในเบญจกาญจน์ ไส้ละม้าย (2558) กล่าวถึง ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์กับความสำเร็จของประเทศชาติว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง ประเทศใดมีบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นจำนวนมาก นับได้ว่ามีทรัพยากรที่มีคุณภาพและมีความสำคัญต่อประเทศชาติ ซึ่งสามารถนำพาประเทศชาติของตนให้เกิดการพัฒนา และเจริญก้าวหน้าได้ในทุก ๆ ด้าน

ความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในตัวของคนทุกคนอยู่แล้ว โดยการที่จะเกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นการเรียนรู้โดยเริ่มจากการตั้งคำถาม ชักถาม และเสาะแสวงหา เพื่อที่จะค้นพบความจริงหรือคำตอบด้วยตนเอง Guilford (1967) นักจิตวิทยาชาวอเมริกา ได้อธิบายว่า การคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดทางสมองที่คิดได้กว้างไกล หลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยความคิด 4 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ และนอกจากนี้ Torrance (1965) ได้สนับสนุนว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ ด้วยการสอน ฝึกฝน และฝึกปฏิบัติอย่างถูกวิธี นอกจากนี้ Torrance ยังเสนอแนะอีกว่า ผู้ปกครอง ควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่วัยวัย โดยเฉพาะในช่วงวัยเรียนหรือ 6 ขวบแรกของชีวิต ซึ่งเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ แต่จากที่ได้สังเกตจากเด็กส่วนใหญ่จะขาดกระบวนการคิดที่เกิดจากตนเองเป็นหลัก ส่วนใหญ่ความคิดของเด็กจะเกิดจากการเลียนแบบหรือทำตามแนวคิดที่เหมือนกับผู้อื่น โดยไม่มีการคิดค้นความคิดในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมหรือเป็นความคิดที่ริเริ่มจากตนเอง โดยกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กในช่วงวัยนี้ควรเป็นกิจกรรม

ผ่านการเล่น เพราะเป็นธรรมชาติของเด็ก การเล่นส่งผลให้เด็กมีการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงความคิดความเข้าใจ เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน การเล่นเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้มุ่งเน้นการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงว่าเมื่อเด็กเล่นแล้วได้ประโยชน์ รู้จักคิด รู้จักการให้อภัย และเสียสละ ตลอดจน มีปฏิสัมพันธ์ ได้ทำงานร่วมกัน มีการวางแผนหรือการคิดริเริ่มในการเล่น โดยการเล่นที่ฝึกให้เด็กได้มีความคิดสร้างสรรค์คือการเล่นสร้าง (Constructive Play) เป็นการเล่นโดยใช้จินตนาการ ในการสร้างสรรค์ผลงานจากวัตถุต่าง ๆ ที่เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการวางแผน และออกแบบชิ้นงานในการเล่นด้วยตนเอง ในขณะที่เด็กเล่นอาจมีการสร้างแล้วหรือปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม หรือตามจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคน ครูเป็นเพียงผู้คอยอำนวยความสะดวกให้กับเด็กในการช่วยเตรียมอุปกรณ์หรือให้คำแนะนำในบางสถานการณ์ เพราะการเล่นสร้างเป็นการเล่นที่เน้นความคิดของเด็กเป็นหลักให้อิสระ เป็นการเล่นที่เปิดกว้างในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ส่วนอุปกรณ์ของเล่นอาจใช้เป็นวัสดุที่เด็กสามารถหาได้ในชีวิตประจำวัน อย่างเช่นวัสดุเหลือใช้ เพื่อให้เด็กได้เห็นประโยชน์ของสิ่งของต่าง ๆ ที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือเป็นของเล่นได้อีกครั้ง ทั้งนี้การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ ได้คิดออกแบบชิ้นงานโดยการวาดภาพวางแผนก่อนการลงมือทำกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับผลงานของตนเอง เพื่อให้ได้ผลงานหรือชิ้นงานตามจินตนาการหรือตามการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยไม่ปิดกั้นหรือจำกัดความคิดของเด็ก ส่งผลให้เด็กมีชิ้นงานที่มีความแปลกใหม่ รู้จักการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองหากการทำชิ้นงานไม่เป็นไปตามที่ออกแบบไว้ เด็กจึงมีความกล้าคิดกล้าทำและกล้าตัดสินใจในการทำงานมากขึ้น แต่ที่สังเกตเด็กส่วนใหญ่จะขาดกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ เพราะถูกปิดกั้นให้ทำงานในรูปแบบเดียวกัน วิธีคิด และวิธีทำแบบเดียวกัน เด็กจึงไม่มีการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้เด็กเมื่อเติบโตขึ้นก็จะมี การคิดหรือการกระทำในรูปแบบเดิม เพราะไม่กล้าคิดไม่กล้าทำ เพราะกลัวสิ่งที่ทำออกมาไม่เป็นไปตามแนวคิดในรูปแบบที่กำหนดไว้

จากกรณีที่เด็กส่วนใหญ่ถูกปิดกั้นความคิดให้อยู่ในรูปแบบเดิม ๆ ไม่มีความกล้าคิดริเริ่มในการตัดสินใจในการทำงานให้มีความแตกต่างจากผู้อื่น ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบ้านบึง (อำนาจเจริญอุปถัมภ์) จังหวัดชลบุรี ได้พบปัญหาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียน พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ยังขาดทักษะความคิดสร้างสรรค์ ชอบผลงานหรือชิ้นงานโดยเลียนแบบผู้อื่น และทำผลงานในรูปแบบเดิมยังไม่มีความคิดที่หลากหลาย เด็กยังไม่สามารถถ่ายทอดความคิดและจินตนาการของตนเองออกมาได้อย่างเต็มความสามารถ แต่การที่เด็กจะแสดงออกถึงความคิดของตนเองได้นั้นต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพตามความสนใจของตนเองเป็นหลัก โดยความสนใจของเด็กนั้นจะไม่ถูก

ข้อจำกัดในเรื่องของเวลา และสถานที่เพราะการที่เด็กได้มีอิสระในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มีข้อจำกัด จะส่งผลให้เด็กเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น และแสดงออกทางความคิดของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้การที่จะเกิดความคิดของเด็กได้นั้น ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือกิจกรรมที่เด็กชอบ และให้ความสนใจเป็นเสมือนการสร้างแรงจูงใจให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองในช่วงแรกของการเริ่มต้นการเรียนรู้ของเด็ก จะเรียนรู้โดยผ่านการเล่นเป็นส่วนใหญ่ เพราะการเล่นเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพที่ดีที่สุด และเหมาะสมกับเด็กเป็นอย่างมาก คือการเรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ การเล่นเป็นการเรียนรู้ที่เด็กได้แสดงออกทางด้านการกระทำและความคิด การเล่นยังเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้ทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ และพอใจ เด็กจึงมีความสุขและสนุกสนานเมื่อได้เล่น ซึ่งเป็นการสนองความความใฝ่รู้ของเด็กโดยตรง ไม่ต้องมีใครสอน โดยได้ศึกษาแนวคิดของชาวเยอรมัน ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการเล่น และพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กเกิดขึ้น นอกจากนี้ การเล่นนอกจากจะทำให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลิน และช่วยพัฒนากล้ามเนื้อแล้ว การเล่นยังช่วยให้เด็กได้พัฒนาสมองในด้านการคิด (เยาเวพา เดชะคุปต์, 2546) ดังที่ Piaget (1962) กล่าวว่าการเล่นของเด็กมีลำดับขั้นของพัฒนาการ ที่สอดคล้องเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เล่น

การเล่นสร้าง (Constructive Play) ก็เป็นอีกหนึ่งในรูปแบบการเล่นของเด็กที่เป็น การเปิดโอกาสให้เด็กเล่นอย่างอิสระตามความคิด และจินตนาการ เป็นการเล่นที่ผู้เล่นสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยเด็กนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนเองเข้ามารวมกัน การเล่นสร้างสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของเด็กในการรวบรวมอารมณ์ ความคิด และเหตุผล

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพจากวัสดุเหลือใช้ เพื่อให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์จากการทำกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กผ่านทางการเล่น และเป็นแนวทางให้กับผู้ศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้นำกิจกรรมไปปรับใช้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ได้แก่ปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ของโรงเรียนอนุบาลบ้านบึง (อำนาจครูปฐมวัย) จำนวน 27 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกเจาะจง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเล่นสร้างสรรค์ประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ และความคิดคล่องแคล่ว

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เป็นแผนที่ผู้จัดได้สร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้
 - 1.1 ศึกษาคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดสร้างสรรค์
 - 1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง มาวางแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างสรรค์ประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย รวมทั้งหมด 16 แผน ในแต่ละกิจกรรมเด็กได้ใช้ทักษะความคิดสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุเหลือใช้

ตารางที่ 1 กิจกรรมพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์

ครั้งที่	กิจกรรม	ทักษะความคิดสร้างสรรค์
1.	ทดสอบก่อนเรียน	
2.	กลองหรรษา	ความคิดริเริ่ม
3.	ปราสาทจากแกนทิชชู	ความคิดละเอียดลออ
4.	ลูกหุ่หมอยากมีบ้าน	ความคิดคล่องแคล่ว
5.	ยานพาหนะในฝัน	ความคิดริเริ่ม
6.	การคมนาคมของหนู	ความคิดริเริ่ม
7.	บ้านฉันบ้านเธอ	ความคิดละเอียดลออ
8.	สัตว์น้อยในป่าใหญ่	ความคิดคล่องแคล่ว

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ทักษะความคิดสร้างสรรค์
9.	สัตว์น้อยสัตว์ใหญ่	ความคิดละเอียดลออ
10.	สัตว์เลี้ยงแสนรัก	ความคิดริเริ่ม
11.	บ้านหนูอยู่ชลบุรี	ความคิดละเอียดลออ
12.	บางแสนดินแดนมหัศจรรย์	ความคิดคล่องแคล่ว
13.	ประเพณีวิ่งควาย	ความคิดคล่องแคล่ว
14.	อาชีพนี้ อยู่ไหนนะ	ความคิดริเริ่ม
15.	อุปกรณ์ใช้ในอาชีพ	ความคิดละเอียดลออ
16.	อาชีพในชุมชน	ความคิดคล่องแคล่ว
17.	ของใช้ในบ้านหนู	ความคิดริเริ่ม
18.	ทดสอบหลังเรียน	

1.3 เขียนแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่ จำนวน 16 แผน ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน และการประเมินผล

ขั้นนำ ครูนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้เพลง คำคล้องจอง นิทาน หรือปริศนา คำทายและร่วมสนทนากับเด็ก

ขั้นสอน ครูแนะนำชื่อกิจกรรม โดยแนะนำวัสดุที่ใช้ในการทำกิจกรรม และกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมจากนั้นให้เด็กวาดภาพประกอบการวางแผน ในการออกแบบชิ้นงานที่เด็กสนใจก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง จากนั้นให้เด็กสร้างชิ้นงานจากที่ได้ออกแบบไว้แล้ว โดยวิธีการสร้าง และต่อเติมจากจินตนาการของตนเองให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด

ขั้นสรุป เด็กเล่าถึงผลงานของตนเอง สนทนาถึงความแตกต่างของแต่ละชิ้นงานจากการออกแบบการลงมือปฏิบัติจริง โดยการวาดภาพประกอบว่าสามารถปฏิบัติได้ตามที่วางแผนหรือไม่ อย่างไร

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบปรับปรุงและแก้ไขปรับปรุง โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้คะแนน IOC อยู่ในระดับ 0.67-1.00 แปลว่าสามารถนำแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ไปใช้ได้ และผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ โดยให้ปรับสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับกิจกรรม

1.5 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพเป็นสื่อแบบ ก แปลโดยอารี รังสินันท์ (Torrance Test of Creative Thinking Figural Form A)

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีหลักดำเนินการ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้ศึกษาได้ดำเนินการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) โดยนำ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปภาพเป็นสื่อแบบ ก แปลโดยอารี รังสินันท์ (2532) (Torrance Test of Creative Thinking Figural Form A) ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ชุดกิจกรรมไปทดสอบกับกลุ่มประชากรจำนวน 27 คน ใช้เวลาทดสอบชุดละ 10 นาที รวม 30 นาที วันละ 10-12 คน เป็นเวลา 3 วัน

2. นำแบบประเมินที่ได้ไปตรวจให้คะแนน และนำคะแนนมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ

3. ระยะทำการทดลอง ผู้ศึกษาได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 ถึงเดือนมีนาคม 2562 ผู้ศึกษาจึงลงมือทำการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ซึ่งทำการสอนทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ในช่วงเวลาตั้งแต่ 10.00-10.45 น. รวมวันละ 45 นาที

4. ระยะหลังการทดลอง หลังจากกลุ่มประชากรได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ครบกำหนดแล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการทดลองหลังการทดลอง (Posttest) โดยผู้ศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายมาทำการทดสอบโดยใช้แบบประเมินชุดเดิมเป็นรายบุคคลจำนวน 27 คน ใช้เวลาทดสอบชุดละ 10 นาที รวม 30 นาที วันละ 10-12 คน เป็นเวลา 3 วัน

5. หลังจากนั้นนำแบบประเมินที่ได้รับไปตรวจให้คะแนน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ

6. นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้งก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. เปรียบเทียบคะแนนการประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จากการสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมของเด็กในแต่ละครั้ง แล้วนำข้อมูลแต่ละครั้งมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 คะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองโดยรวม

(N =27)

การประเมิน	μ	σ
ก่อนจัดกิจกรรม	11.11	2.29
หลังจัดกิจกรรม	18.89	3.18

จากตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยของทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยรวมก่อนการประเมินเท่ากับ 11.11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.29 และหลังการประเมินมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.89 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.18 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมหลังการประเมินสูงกว่าก่อนการประเมิน แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ สามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้ เพราะเด็กส่วนใหญ่มีคะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบวาดภาพ โดยใช้วัสดุเหลือใช้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเป็นรายด้าน

(N = 27)

ทักษะความคิดสร้างสรรค์	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม	
	μ	σ	μ	σ
1. ด้านความคิดริเริ่ม	3.22	1.05	6.96	1.34
2. ด้านความคิดละเอียดลออ	3.33	0.55	5.07	0.87
3. ด้านความคิดคล่องแคล่ว	4.56	1.15	6.85	1.35

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรม คือ ด้านความคิดริเริ่ม มีค่าเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 3.22 ค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 6.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 1.05 หลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 1.34 ด้านความคิดละเอียดลออ มีค่าเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 3.33 ค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 5.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 0.55 หลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 0.87 ด้านความคิดคล่องแคล่ว มีค่าเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 4.56 ค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 6.85 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 1.15 หลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 1.35 คะแนนเฉลี่ยของทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยรายด้านหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม จะเห็นได้ว่าทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้านมีคะแนนหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม แสดงว่ากิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ช่วยให้เด็กมีคะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้สามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ และความคิดคล่องแคล่ว เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่让孩子ได้เรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดของเด็ก ให้มีความคิดริเริ่มชิ้นงานให้มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำกับผู้อื่น มีการใส่รายละเอียดให้มีความสวยงาม สามารถสร้างชิ้นงานให้สำเร็จภายในเวลาที่กำหนดได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งการคิดแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลายวิธี ดังนั้นกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ นอกจากจะพัฒนาทักษะ

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และพัฒนาการด้านสังคมอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบ การวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบ การวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ โดยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบ การวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ ที่มีต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน ในช่วงเวลา 10.00-10.45 น. ในแต่ละกิจกรรมจะมีขั้นตอนการเล่นสร้างประกอบ การวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ สื่ออุปกรณ์ และคำถามให้เด็กร่วมกิจกรรมในการออกแบบชิ้นงานให้มีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้สังเกตพฤติกรรมเป็นรายด้านของความสามารถของความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ด้านความคิดริเริ่ม หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการคิดดัดแปลงผลงาน โดยการนำความรู้มาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น และแตกต่างจากผู้อื่น โดยในช่วงแรก เด็กจะสร้างขึ้นงานตามแบบเพื่อน จะไม่สร้างตามความคิดของตนเอง จนครูต้องพูดกระตุ้นให้กำลังใจอยู่เสมอ เพื่อให้เด็กกล้าที่จะสร้างขึ้นงานด้วยตนเองให้มีความแปลกใหม่

2. ด้านความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความสามารถในการคิดเพิ่มรายละเอียดผลงาน ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น สามารถอธิบายให้เห็นภาพที่ชัดเจน จากครั้งแรกเด็กจะตกแต่งรายละเอียดได้ไม่มาก หรือให้รายละเอียดยังไม่ชัดเจน ครูต้องใช้คำถามกระตุ้นเกี่ยวกับชิ้นงานของเด็ก ในเด็กบางคนไม่สามารถตกแต่งชิ้นงานให้มีรายละเอียดที่เข้าใจ แต่สามารถเล่าว่า ในชิ้นงานของตนเองให้มีรายละเอียดอะไรที่น่าสนใจมากขึ้น

3. ด้านความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการคิดในสิ่งที่ต้องการให้ได้มากที่สุดและสร้างขึ้นงานทันภายในเวลาที่กำหนด เด็กบางคนยังทำไม่ทันในเวลาที่กำหนด เพราะบางทีทำไปแล้วเด็กก็จะรู้แล้วทำใหม่ ทำให้ไม่ทันเวลา ต้องใช้เวลาในการทำหลาย ๆ ครั้งเด็กจึงจะสร้างขึ้นงานให้แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนด

จากการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบ การวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีต่อทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ในเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 27 คน โรงเรียนอนุบาลบ้านบึง (อานาจอญญพัฒน์) จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 เพื่อศึกษาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดละเอียดลออ และด้านความคิดคล่องแคล่ว ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ มีคะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์ หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้สามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อออกเป็น ดังนี้

1. กิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้

การจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ และผ่านการเล่นโดยธรรมชาติของเด็กปฐมวัย เด็กจะได้เรียนรู้ผ่านการเล่น เพราะการเล่นเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ ความคิดและจินตนาการของเด็ก เด็กสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ในลักษณะต่าง ๆ มีการใช้วัสดุเหลือใช้ที่เด็กและครูช่วยกันเก็บสะสมจากสิ่งที่ใช้แล้ว เพื่อนำเป็นสื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม เด็ก ๆ ให้ความสนใจกับสื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมนี้มาก ซึ่งกิจกรรมนี้นอกจากเด็กจะได้พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ เด็กยังได้พัฒนาในด้านอื่น ๆ อีกด้วย ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กและมัดใหญ่ จากการหยิบจับวัสดุต่าง ๆ ที่มีรูปทรงโดยไม่หลุดจากมือ เด็กได้พัฒนาการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา การหยิบวัสดุในการจัดวางในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ตนเองต้องการด้านอารมณ์-จิตใจ เด็กมีความสุข สนุกสนานในการเล่น สังเกตได้จากเด็กจะยิ้มมีความสุข สนุกและหัวเราะเมื่อลงมือทำกิจกรรม ด้านสังคมเด็กมีโอกาสได้เล่นร่วมกับเพื่อน มีการวางแผนเป็นทีมในการสรรค์สร้างสิ่งต่าง ๆ การแบ่งปันวัสดุต่าง ๆ ในการเล่นร่วมกัน รวมทั้งยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับ ปิยนันท์ พูลโสภณ (2560) อธิบายว่าการเล่นสร้างว่าเป็นการเล่นที่ทำให้เด็กเรียนรู้ การรู้จัก คิดแปลง คิดยืดหยุ่น อีกทั้งยังช่วยฝึกให้เด็กเรียนรู้การรอคอย ฝึกความอดทน การเล่นสร้างจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาการของเด็ก ถ้าครูจัดกิจกรรมการเล่นอย่างมีจุดประสงค์ และพร้อมที่จะให้การเล่นเป็นการเรียนที่สนุก การจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ จึงเป็นกิจกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่เด็กสามารถเรียนรู้ผ่านการเล่น และด้วยสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย และมีลักษณะรูปทรง ขนาด สีที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กได้ริเริ่มสร้างชิ้นงาน ให้มีความแปลกใหม่จากผู้อื่น มีการตกแต่งรายละเอียดให้สวยงาม สร้างชิ้นงานในเวลาที่กำหนด และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างหลากหลายวิธีด้วยตนเอง เป็นการกระตุ้นกระบวนการคิดที่สามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เด็กได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Piaget (1962) ในขั้นการเล่นที่สื่อความคิดความเข้าใจ (Reflective Stage)

2. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออและความคิดคล่องแคล่ว ของเด็กปฐมวัย

เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ในช่วงสัปดาห์แรก ๆ ยังไม่ค่อยดี เนื่องจากเด็กอาจจะยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรม ส่งผลให้ชิ้นงานยังไม่มีความแปลกใหม่หรือแตกต่างจากผู้อื่น ชิ้นงานที่ได้เด็กยังทำตามเพื่อน และในบางชิ้นงานเด็กยังไม่สามารถเล่าหรืออธิบายถึงรายละเอียดของชิ้นงานได้ แต่เมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพโดยใช้วัสดุเหลือใช้ ช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ได้ดีขึ้นในระยะช่วงสัปดาห์ที่ 5 พบว่าเด็กส่วนใหญ่เริ่มมีความคิดริเริ่มมากขึ้นกว่าในสองครั้งแรกอย่างชัดเจน จากการสร้างมีความคิดแปลกใหม่ไม่เหมือนของเพื่อน โดยมีความโดดเด่นของชิ้นงาน มีความคิดละเอียดลออมากขึ้นกว่าในสองครั้งแรก สามารถปรับใช้วัสดุอุปกรณ์ได้หลากหลายในการสร้างชิ้นงาน ชิ้นงานเป็นรูปร่างแตกต่างจากเพื่อน โดยชิ้นงานมีความสมบูรณ์ สวยงาม และสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความมั่นใจมากขึ้น รู้ว่าสิ่งที่ตนเองสร้างคืออะไร เวลาครูถามสามารถตอบได้ ทันทีทั้งที่ และสามารถประดิษฐ์ชิ้นงานได้เสร็จทันเวลาที่ครูกำหนดให้ เมื่อจัดกิจกรรมครบทั้ง 8 สัปดาห์ พบว่าเด็กส่วนใหญ่มีความคิดริเริ่มแปลกใหม่ไม่ซ้ำเพื่อน และเสร็จทันเวลา เด็กมีความกระตือรือร้นในการสร้างชิ้นงานมากขึ้น โดยเฉพาะรู้จักว่าจะต้องสร้างชิ้นงานให้เสร็จเวลาไหน และยังมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างเช่นเมื่อการไม่สามารถติดได้ก็เลือกใช้เทปใสในการติดแทน หรือแม้แต่การคิดแก้ปัญหาในการที่วัสดุมีขนาดยาวเกินไป ก็หาวิธีการทำให้วัสดุชิ้นนั้นสั้นลง เพื่อให้เหมาะสมกับชิ้นงานตามที่ต้องการ ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพ รวมถึงการได้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม การวางแผนในการทำกิจกรรม และเด็กได้ใช้ความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์โดยสอดคล้องกับ Bromfield (2009) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่าช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รวมทั้งการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว และการเล่นที่ได้นำวัสดุเหลือใช้มาใช้สร้างชิ้นงานที่ต่อยอดจากหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งในกิจกรรมครูจะนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการใช้เพลง คำคล้องจอง นิทาน หรือปริศนาคำทาย และร่วมสนทนากับเด็ก และจะให้เด็กเขาตามมุขเสรีตามความสนใจของเด็ก โดยที่ก่อนที่เด็กจะลงมือทำ เด็กต้องวาดภาพประกอบ เพื่อเป็นการวางแผน และออกแบบชิ้นงานของตนเองก่อนการเล่นสร้างทุกครั้ง ทำให้เด็กสนใจเกิดการเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติ และพบว่าช่วงสัปดาห์ท้าย ๆ เด็กมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้านเพิ่มขึ้น และสนุกกับการทำกิจกรรมมากขึ้นสอดคล้องกับ Hurlock (1972) กล่าวถึง ความสำคัญของการคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ทำให้เกิดความสนุกสนาน และความพอใจแก่เด็กและมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็กมาก จากการทำ

กิจกรรมที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน เป็นการทบทวนกระบวนการคิดของสมองในขั้นตอนต่าง ๆ เด็กได้ใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์เดิม และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประสบการณ์ใหม่ จนเกิดเป็นความคิดใหม่ สอดคล้องกับ สมศรี วงษ์มณฑล (2552) ที่กล่าวว่า ความคิดริเริ่มอาจเป็นการนำความคิดเก่ามาปรุงแต่งผสมผสานจนเกิดเป็นของใหม่ ความคิดริเริ่มมีหลายระดับ ซึ่งอาจเป็นความคิดครั้งแรกที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครสอน แม้ความคิดนั้นมิใช่อื่นคิดไว่ก่อนแล้วก็ตาม ดังเห็นได้จากกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพ พบว่าในระยะแรกเด็กยังสับสนกับกิจกรรม แต่เมื่อได้รับการส่งเสริมติดต่อกันเป็นเวลาหลายสัปดาห์ พบว่าเด็กเริ่มเข้าใจวิธีการและเรียนรู้ สามารถนำความรู้เดิมมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมในครั้งต่อไปให้แตกต่างกันได้ และจากการทดสอบก่อนการทำกิจกรรมจะเห็นได้ว่ามีเด็กที่คะแนนหลังการทำกิจกรรมเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากเด็กมีความคิดทางด้านการริเริ่มที่มากขึ้นกว่าเดิม สามารถทำแบบทดสอบในด้านความคิดสร้างสรรค์ได้มีความแปลกใหม่กว่าก่อนทำกิจกรรมได้หลายรูปภาพ พร้อมทั้งยังตกแต่งให้รายละเอียดได้อย่างชัดเจนมากขึ้นเป็นลำดับ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูควรใช้คำถามในการกระตุ้นขณะทำกิจกรรม ให้แรงเสริม เช่น คำชม เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจ และภูมิใจในผลงานของตนเองกล้าพูด และนำเสนอผลงานของตนเองได้มากยิ่งขึ้น
2. ครูควรทำข้อตกลงก่อนการทำกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพจากวัสดุเหลือใช้ทุกครั้ง อาจใช้คำถามระหว่างการทำกิจกรรมว่า ถ้าครูมีอุปกรณ์แบบนี้ เด็ก ๆ จะทำอย่างไรให้อุปกรณ์ที่มีเกิดลักษณะหรือรูปร่างใหม่
3. การประเมินการทดสอบก่อน-หลัง ควรเป็นผู้ประเมิน 2 คน เพราะจะได้คะแนนที่เที่ยงตรงกว่าการประเมินคนเดียว
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลควรมีการบันทึกเป็นวิดิทัศน์หรือวิดิโอ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ความชัดเจนมากขึ้น และยังสามารถเก็บไว้เป็นข้อมูลในการศึกษาข้อมูลต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ถ้าการจัดกิจกรรมการเล่นสร้างประกอบการวาดภาพไปทำการศึกษาในเรื่องอื่น ๆ อาจจะใช้ตัวแปรตามที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในทักษะด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ด้านความร่วมมือการเป็นผู้นำผู้ตาม เพื่อความเชื่อมั่นในตนเองได้และการพัฒนาทักษะทางด้านภาษา ทักษะคณิตศาสตร์ การตระหนักรู้ในตนเอง เป็นต้น
2. ควรมีการติดตามผลในระยะยาวหลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง เพื่อจะได้ทราบถึงทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กว่าเป็นอย่างไรในระดับต่อไป

3. ควรมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ มาใช้ในการสร้างเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเล่นน้ำเล่นทราย กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เบญจกาญจน์ ไสละม้าย. (2558). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเรื่องอาชีพในท้องถิ่น จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ปิยนันท์ พูลโสภณ. (2560). *การพัฒนาการเล่น เพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21*. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 32(1), 20-27.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2546). *เกมการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: พลิกลส์เซ็นเตอร์.
- สมศรี วงษ์มณฑล. (2552). *การจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบหุ่นเชิดมือที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อารี พันธมณี. (2547). *ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไยโหม.
- อารี รังสินันท์. (2532). *ความคิดสร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- Bromfield, C. (2009). Promoting creative thinking through then use of ICT. *Journal of Computer Assisted Learning*, 18, 367-378.
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Hurlock, E. B. (1972). *Child Development*. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Piaget, J. (1962). *The Psychology of the Child*. New York: Basic Books.
- Torrance, E. P. (1965). *Rewarding Creative Behavior*. N.J.: Prentice Hall.

การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

มัลลิกา ตั้งความเพียร¹ และ ปัทมาวดี เล่ห์มงคล¹

¹สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนวัดหนองกันเกรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน มีเด็กทั้งหมด 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จำนวน 8 สัปดาห์ 2) แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยเป็นภาพสถานการณ์ จำนวน 16 ข้อ 3) แบบสังเกตความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ผลจากการสังเกตพฤติกรรมพบว่า เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

คำสำคัญ: กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เด็กปฐมวัย

The Development of Problem-Solving Ability by Utilizing STEAM Activities with Natural Resource of Young Children

Mallika Tangkwampian¹ and Pattamavadi Lehmongkol¹

¹Program in Early Childhood Education Faculty of Education, Kasetsart University

Abstract

The purpose of this independent study was to compare the young children's problem-solving abilities before and after participating in STEAM activities with natural resources. Research target in this study comprised of a class of 35 male and female young children ranging in age between 5–6 years studying in the 3rd year of kindergarten, 2nd semester, 2018 at the Watnongkankrao School, Rayong Primary Educational Service Area Office 2. The instruments used in this study consisted of 1) STEAM activities plan with natural resources that developed the preschoolers' problem-solving skills for 8 weeks; 2) the 16 situations of the problem-solving thinking interview forms; and 3) the problem-solving thinking observation forms after preschoolers participating in STEAM activities with natural resources. Moreover, the quantitative data were analyzed by applying the mean, standard deviation (*SD*), and qualitative data analysis was conducted by using content analysis.

It can be found in the results of this study that the preschooler who took in the STEAM natural resources activities had higher problem-solving skills than before the experiment. The results regarding behavior observation showed that preschooler has a higher ability to think and solve problems.

Keywords: Problem-solving Ability, STEAM Activities with Natural Resources, Young Children's

บทนำ

สังคมปัจจุบันที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เด็กเติบโตท่ามกลางเทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ มากมาย ซึ่งทำให้เด็กขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้าง การพัฒนาเด็กปฐมวัยในช่วง 0-6 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีอัตราการเรียนรู้สูงที่สุด เป็นช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาสมองของมนุษย์ เด็กในวัยนี้จึงเป็นวัยที่จำเป็นต้องส่งเสริมความสามารถทางด้านการคิด และการวางรากฐานในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งการคิดแก้ปัญหาถือเป็นทักษะ 1 ในศตวรรษที่ 21 เพราะสถานการณ์โลกในปัจจุบันมีความแตกต่างจากยุคที่ผ่านมา การจัดการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ควรมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะกระบวนการทางความคิดที่เหมาะสมตามยุคสมัย ท้นต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีหรือด้านสิ่งแวดล้อมที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของเด็กทั้งสิ้น ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญในด้านการคิด ที่จะทำให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ เมื่อเด็กมีทักษะในการแก้ปัญหาเด็กจะสามารถเผชิญกับปัญหาที่เด็กพบเจอได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการคิดแก้ปัญหาไม่ใช่เพียงแค่การรู้จักคิด แต่เป็นการใช้ความสามารถทางสติปัญญาเพื่อพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ และความเข้าใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคมได้เป็นอย่างดี (Eberle and Slanish, อ้างอิงใน สุวิทย์ มูลคำ, 2552, น.57) การได้รับการส่งเสริมด้านการคิดตั้งแต่ในวัยเด็กจึงทำให้เด็กสามารถพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ได้ดี เด็กจะกล้าคิด กล้าตัดสินใจ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้และเลือกตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2560, น.33) ได้ให้ความสำคัญของการคิดแก้ปัญหาไว้ในมาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่ 10.3 ว่า ให้เด็กมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ ซึ่งความสามารถในการคิดแก้ปัญหาถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิด ซึ่งการคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิต ที่จะต้องใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา จึงทำให้เห็นว่าการส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหตั้งแต่วัยเด็ก จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ดีขึ้น เด็กจะสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี ทักษะการคิดแก้ปัญหาไม่ใช่เป็นเพียงการรู้จักคิด หรือทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา และการดำรงชีวิตในปัจจุบันของเด็ก เนื่องจากสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ หากเรามีทักษะการแก้ปัญหาสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม กล้าเผชิญกับปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ เราก็จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (ปิยพร คำสุวรรณ และชลธิศป สมานิติ, 2558, น.93-102)

นอกจากนี้ หนึ่งฤทัย เพ็ญสมบุรณ์ (2552, น.30) กล่าวว่า การแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงจะประสบความสำเร็จ จึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดให้กับเด็ก ให้เด็กได้ใช้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งครูสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดให้เด็กได้โดยการกำหนดลงในกิจกรรมในแต่ละวัน จัดสภาพแวดล้อมที่เน้นการมีส่วนร่วม มีการกระตุ้นให้เด็กได้รู้จักการใช้คำถาม ให้มีความสำคัญและคำนึงถึงธรรมชาติของเด็ก ทั้งในด้านพัฒนาการ การเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายให้เด็กได้พัฒนาทักษะพื้นฐานทั้ง 4 ด้านควบคู่ไปกับทักษะด้านการคิด ซึ่งสอดคล้องกับ Bruner (1966) และอาจกล่าวได้อีกว่า เด็กเปรียบเหมือนผู้ใหญ่ จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดถ้าได้รับประสบการณ์จริงและเข้าร่วมในประสบการณ์นั้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Dewey (1976) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการได้ลงมือกระทำ ซึ่งหมายความว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้ดีนั้นเด็กจะต้องเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือทำกิจกรรมที่มีกระบวนการต่าง ๆ ที่เด็กได้คิด ได้ลงมือกระทำ และมีปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์นั้นจริง ๆ เด็กจึงจะเกิดการเรียนรู้ และครูควรจัดกิจกรรมโดยผ่านรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือทำ

กิจกรรม STEAM เป็นการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในการนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ จากการศึกษาแนวคิดการจัดกิจกรรม STEAM ของ Yakman (2013) กล่าวว่า สเต็มศึกษา คือรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะของการบูรณาการการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย 5 ศาสตร์เข้าด้วยกัน ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และคณิตศาสตร์ ซึ่งในแต่ละศาสตร์สามารถนำมาบูรณาการเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละศาสตร์ได้ STEAM เป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมในการนำมาจัดกิจกรรมในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากมีการบูรณาการหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน เด็กควรได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพื่อฝึกทักษะ ประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ตามวัยของเด็ก ซึ่งกิจกรรม STEAM ถือเป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้ลงมือทำ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการบูรณาการศาสตร์ทั้ง 5 ของ STEAM และเพื่อให้การจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งมีวัฒนธรรมชาติที่หาได้ง่าย และเด็กสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมได้ ซึ่งในปัจจุบันเด็กอาจไม่มีโอกาสที่จะได้ทำกิจกรรมโดยใช้วัฒนธรรมชาติมากนัก ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำกิจกรรม STEAM มาบูรณาการร่วมกับวัฒนธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ และให้เด็กได้เกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหาผ่านวัฒนธรรมชาติในการสร้างชิ้นงาน

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูปฐมวัยมาเป็นเวลา 5 ปี ได้สังเกตเห็นว่าเด็กปฐมวัยโรงเรียนวัดหนองกันเกรา จังหวัดระยอง มีปัญหาในด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ในบางสถานการณ์ที่เด็กพบขณะที่เด็กทำกิจกรรม เด็กไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้ และจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาของโรงเรียนวัดหนองกันเกรา

พบว่า ในด้านการคิดแก้ปัญหา มีผลการประเมินที่น้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นในศตวรรษที่ 21 เมื่อเด็กโตขึ้น เด็กจะต้องเผชิญกับปัญหาอีกมากมาย เด็กจึงควรได้รับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาตั้งแต่ในวัยเด็ก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนากระบวนการคิดสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ผ่านการจัดประสบการณ์ที่让孩子ได้ลงมือทำ และสามารถใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

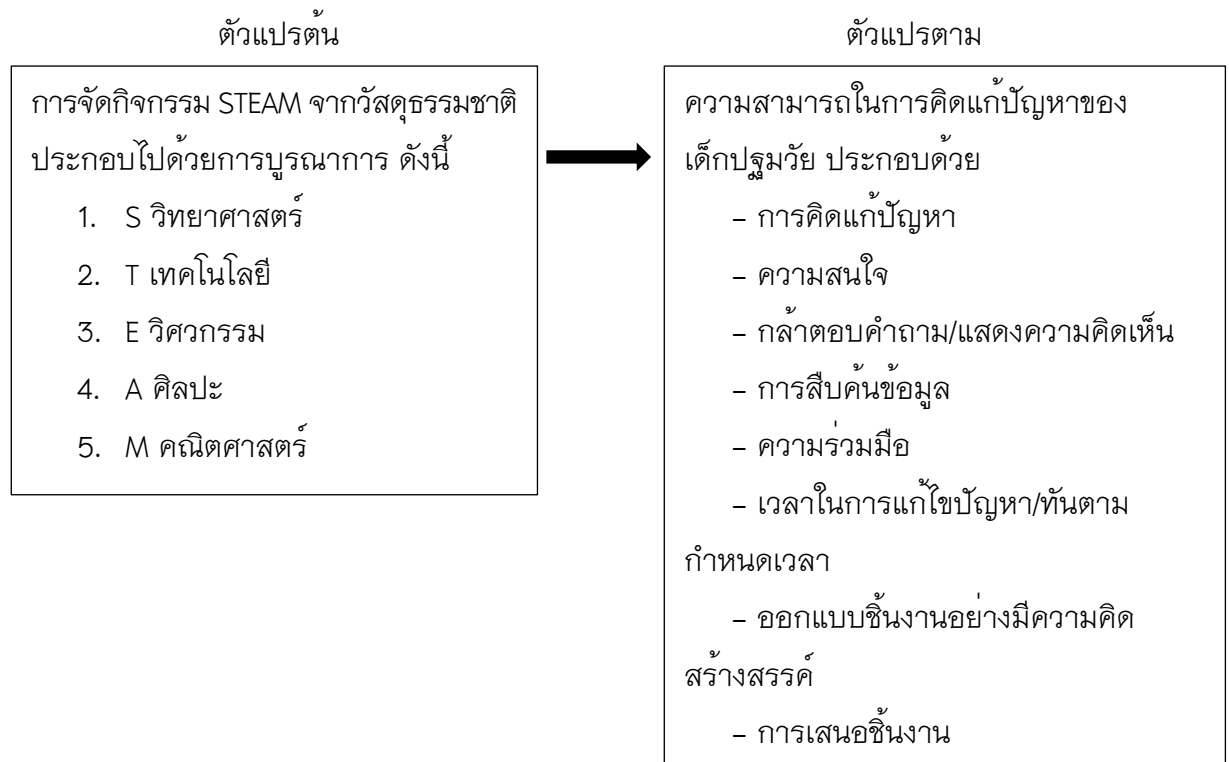
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนวัดหนองกันเกราสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนเด็กทั้งหมด 35 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น มาจากแนวคิดของ Georgette Yakman (2013) ตัวแปรตาม มาจากแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ (2552)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือวันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ วันละ 45 นาที สร้างแผนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ โดยกำหนดรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือวันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ วันละ 45 นาที ดังนี้

1.1 ขั้นนำไปสู่การสืบค้นข้อมูล เป็นการที่ครูใช้สื่อที่เป็นรูปภาพ สื่อของจริง การเล่านิทาน การร้องเพลง และคำคล้องจอง เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหาที่บูรณาการในการทำกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ โดยครูมีการสนทนาร่วมกันกับเด็กเกี่ยวกับเนื้อหา ประสพการณ์เดิม พร้อมทั้ง

ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็ก และให้เด็กลงมือสืบค้นข้อมูลเพื่อหาคำตอบ โดยการออกไปสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ หรือสืบค้นข้อมูล

1.2 ขั้นตอนแบบ สร้างชิ้นงาน เป็นการให้เด็กอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้ออกไปสืบค้น ครูนำวัสดุธรรมชาติหลากหลายชนิดมาให้เด็กสังเกต และใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็ก กำหนดสถานการณ์ในการออกแบบและสร้างชิ้นงานในการทำกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ และให้เด็กวางแผน ออกแบบขั้นตอนในการสร้างชิ้นงาน และออกแบบวัสดุธรรมชาติที่เลือกใช้ โดยการวาดภาพ การปั้น หรือการแสดงท่าทางต่าง ๆ เด็กเลือกใช้อุปกรณ์จากวัสดุธรรมชาติตามที่ออกแบบไว้ และลงมือประดิษฐ์ชิ้นงานตามแบบที่วางแผนไว้ และตกแต่งชิ้นงานตามที่ออกแบบไว้จนสำเร็จตามสถานการณ์ที่กำหนด

1.3 ขั้นตอนทดสอบและจัดแสดงชิ้นงาน เป็นการให้เด็กนำชิ้นงานที่ได้ลงมือปฏิบัติมาจัดแสดงร่วมกันภายในห้องเรียน และนำเสนอชิ้นงานของตนเอง เกี่ยวกับการออกแบบกระบวนการทำงาน และลักษณะของชิ้นงานที่สร้างขึ้น พร้อมทั้งทดสอบชิ้นงานตามสถานการณ์ที่กำหนดและถ่ายทอดกระบวนการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาขณะสร้างชิ้นงาน

นำแผนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม สื่อการสอน เวลาที่ใช้ การวัดและการประเมินผลและการใช้ภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพความสอดคล้อง IOC = 1.00 ซึ่งถือว่าเป็นแผนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติที่สามารถนำไปทดลองใช้ได้

2. แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เป็นแบบทดสอบโดยใช้รูปภาพสถานการณ์จำลองที่เป็นปัญหา และให้ผู้ทดสอบ X ทักษะวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง โดยเป็นแบบทดสอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 16 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และนำแบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพความสอดคล้อง IOC = 0.67–1.00 แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่สามารถนำไปทดลองใช้ได้

3. แบบสังเกตความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย เป็นแบบบันทึกหลังการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 ข้อ คือ 1) พฤติกรรมที่สังเกตจากการทำกิจกรรม 2) ปัญหาและอุปสรรค 3) สรุปผลการจัดกิจกรรม

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากโครงการปริญญาโทสาขาวิชาปฐมวैयाศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไปยังผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดหนองกันเกรา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาค้นคว้าอิสระ
2. ผู้วิจัยทำการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นภาพสถานการณ์จำนวน 16 ข้อ มาทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มเป้าหมาย
3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปทดลองกับเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนวัดหนองกันเกรา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง คือ วันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ วันละ 45 นาที ตั้งแต่เวลา 09.00-09.45 น. หรืออาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม และบันทึกข้อมูลหลังการจัดกิจกรรมลงในแบบสังเกตความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย
4. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ ครบทั้ง 8 สัปดาห์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย หลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ชุดเดียวกับการทดสอบก่อนการทดลอง และนำคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ไปวิเคราะห์ข้อมูล
5. นำผลคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูล และนำแบบสังเกตความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยบันทึกมาวิเคราะห์ข้อมูลและต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนจากการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ มาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์หาค่าสถิติของคะแนน โดยนำข้อมูลไปหาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามความจริง
2. นำคะแนนมาเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัย มาสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงเป็นเชิงพรรณนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย (Mean)
2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

จากการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

N = 35

ลำดับที่	คะแนนก่อนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติ ของเด็กปฐมวัย คะแนนเต็ม 16	คะแนนหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติ ของเด็กปฐมวัย คะแนนเต็ม 16	คะแนนผลต่าง D
1	7	14	7
2	10	15	5
3	7	14	7
4	7	13	6
5	10	16	6
6	4	12	8
7	10	16	6
8	11	16	5
9	4	13	9
10	6	13	7
11	9	14	5
12	5	15	10
13	6	14	8
14	11	16	5

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนก่อนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ ของเด็กปฐมวัย คะแนนเต็ม 16	คะแนนหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ ของเด็กปฐมวัย คะแนนเต็ม 16	คะแนนผลต่าง D
15	6	13	7
16	4	14	10
17	11	16	5
18	9	14	5
19	9	15	6
20	8	15	7
21	5	15	10
22	7	14	7
23	9	16	7
24	5	14	9
25	12	16	4
26	11	16	5
27	8	13	5
28	3	14	11
29	6	13	7
30	9	15	6
31	10	16	6
32	11	16	5
33	10	16	6
34	6	15	9
35	11	16	5

จากตารางที่ 1 พบว่า การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ ในภาพรวมมีผลต่างของคะแนนสูงที่สุดคือ 12 คะแนน และคะแนนน้อยที่สุด คือ 3 คะแนน หลังการจัดกิจกรรมมีผลต่างของคะแนนสูงที่สุดคือ 16 คะแนน และคะแนนน้อยที่สุด คือ 12 คะแนน เมื่อนำคะแนนทั้งก่อนและหลังผลการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติมารวมกันและเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนภาพรวมทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ โดยมีผลต่างคะแนนน้อยที่สุด คือ 4 และมากที่สุด คือ 11

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของ เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

N = 35

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย	คะแนนเต็ม	μ	σ
ก่อนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ	16	7.91	2.54
หลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ	16	14.66	1.21

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.91 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.66 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.21 คะแนน เมื่อนำค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัยมาเปรียบเทียบกันพบว่า เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการทดลอง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยกลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติตลอด 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง คือ วันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ วันละ 45 นาที พบว่า 1) พฤติกรรมที่สังเกตจากการทำกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง เด็กมีการแสดงความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้นตามลำดับ โดยในช่วงสัปดาห์เริ่มต้นของการจัดกิจกรรม จะเห็นว่าความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กแต่ละครั้งในการปฏิบัติกิจกรรมครูต้องเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้เด็กในการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ และเมื่อจัดกิจกรรมในสัปดาห์ต่อมา เด็กมีความคิดในการเชื่อมโยงปัญหาคืบขึ้น มีการตัดสินใจล้าลองผิดลองถูกในการทำกิจกรรม สามารถตัดสินใจเลือกใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการนำมาสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตนเองได้ดีขึ้น สามารถตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผลมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กที่ดีขึ้นด้วย 2) ปัญหาและอุปสรรค เด็กยังไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมบางกิจกรรมได้ด้วยตนเอง และเมื่อเกิดปัญหาเด็กยังไม่สามารถหาวิธีการแก้ปัญหาที่พบเจอในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองได้ เด็กยังไม่กล้าตัดสินใจในช่วงแรก ไม่สามารถเชื่อมโยงปัญหากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่พบเจอได้ 3) สรุปผล เมื่อจัดกิจกรรมในสัปดาห์ต่อ ๆ ไป จะเห็นได้ว่าเด็กเริ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น สังเกตได้จากการปฏิบัติกิจกรรม เด็กได้ฝึกทักษะ

ในการปฏิบัติกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติ เข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ ของการจัดกิจกรรม สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองดีขึ้นตามลำดับ โดยครูให้คำชี้แนะน้อยลง ในกระบวนการต่าง ๆ ที่เด็กได้ลงมือทำ ตั้งแต่การสืบค้นข้อมูล การออกแบบ การเลือกใช้อุปกรณ์ การลงมือทำ และการนำเสนอ เด็กสามารถปฏิบัติได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละสัปดาห์ โดยเฉพาะในขั้นตอนออกแบบ ชี้นำงาน และลงมือสร้างชิ้นงาน จะเห็นถึงกระบวนการแก้ปัญหาของเด็กได้อย่างชัดเจน เด็กมีความกล้าตัดสินใจในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ และตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น จึงทำให้เห็นว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติ มีการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัย พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยเท่ากับ 7.91 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54 คะแนน โดยมีคะแนนสูงสุดคือ 12 คะแนน และคะแนนน้อยที่สุด คือ 3 คะแนน ซึ่งหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.66 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.21 คะแนน โดยมีคะแนนสูงสุดคือ 16 คะแนน และคะแนนน้อยที่สุด คือ 12 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติของเด็กปฐมวัย มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติ ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

กิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กมีการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่สูงขึ้น และยังเป็นการนำวัฒนธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรม ให้เด็กได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชาติ นำมาสู่การใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมชาติที่เด็กฝึกกระบวนการคิดในการออกแบบ สร้างชิ้นงาน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการศึกษาเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม STEAM ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ซึ่งกิจกรรม STEAM จากวัฒนธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้

เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ให้ได้บูรณาการ 5 ศาสตร์ เข้าด้วยกัน ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรม (Engineering) คณิตศาสตร์ (Mathematics) และ ศิลปะ (Arts) ดังที่ Hilburn (2011) กล่าวว่า STEAM Education มีความสำคัญสำหรับความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 และที่สำคัญในอนาคตของการทำงานร่วมกัน ความร่วมมือและการสื่อสารจะเน้นผ่านการเรียนรู้โครงการผ่านสหวิทยาการ และกิจกรรม STEAM เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่การนำมาพัฒนาเด็ก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ได้เรียนรู้ผ่านการใช้กระบวนการคิด ผู้วิจัยจึงนำวัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งเป็นวัสดุในท้องถิ่นที่ใกล้ตัวเด็ก ที่เด็กไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากนัก เข้ามาประกอบการจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กเห็นถึงประโยชน์ และคุณค่าของวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น ดินเหนียว กะลา ดอกไม้ ก้อนหิน และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม และเป็นการใช้วัสดุธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่การสืบค้นหาคำตอบของสิ่งที่สงสัยหรือเป็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การหาวิธีการแก้ไขแก้ปัญหา หรือการสร้างสิ่งใหม่เพื่อมาแก้ไขสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ อรพรรณ บุตรกตัญญู (2557, น.4-5) กล่าวว่า ลักษณะของ STEAM Education คือการเรียนรู้เกิดจากความสงสัยปัญหาให้แก้ไข มีการสำรวจตรวจสอบเพื่อแก้ปัญหา การค้นคว้าเพื่อหาคำตอบ แก้ปัญหา แฝงแนวคิดวิทยาศาสตร์ มีการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ มีการทดสอบประสิทธิภาพของงานออกแบบ มีการคำนวณเพื่อผลลัพธ์ที่ดีของงาน และมีการใช้ศิลปะในการสื่อสาร อีกทั้งกิจกรรม STEAM ยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยทำให้เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยภัทร ไกรวรรณ (2559, น.123-131) ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสตีมศึกษาที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบสตีมศึกษา มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ จึงเห็นได้ว่า กิจกรรม STEAM สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้

จากการสังเกตของผู้วิจัยขณะจัดกิจกรรมการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นจากการทำกิจกรรม โดยในการทำกิจกรรมช่วงแรก เด็กแต่ละคนมีลักษณะในการแก้ปัญหาที่คล้ายกัน เนื่องจากเด็กได้รับประสบการณ์เดิมที่คล้ายกัน เด็กแต่ละกลุ่มจะมีการลอกเลียนวิธีการแก้ปัญหากัน การจัดกิจกรรมเด็กยังขาดความสนใจในการทำกิจกรรม ไม่กล้าตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น การสืบค้นข้อมูลเด็กบางคนยังไม่สามารถสืบค้นข้อมูลและนำมาอภิปรายร่วมกันกับเพื่อนได้ เมื่อจัดกิจกรรมไปได้ระยะหนึ่งหลาย ๆ ครั้ง เด็กให้ความสนใจในการทำ

กิจกรรมมากขึ้น มีการให้ความร่วมมือในการตอบคำถามและหาคำตอบของปัญหาต่าง ๆ ได้ เด็กมีวิธีการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายมากขึ้นในแต่ละกลุ่ม เด็กเริ่มแสดงความคิดเห็น และใช้เวลาในการคิดแก้ปัญหา น้อยลงจากช่วงแรกของการจัดกิจกรรม ทำให้ชิ้นงานที่เด็กสร้างขึ้น สำเร็จได้ทันตามกำหนดเวลาและเมื่อนำมาทดสอบตามสถานการณ์ที่กำหนด พบว่า ชิ้นงานที่เด็ก ออกแบบสามารถทำได้ตามสถานการณ์ที่กำหนด และเด็กสามารถนำเสนอผลงานได้พร้อมทั้ง บอกกระบวนการต่าง ๆ ในการสร้างชิ้นงานได้ โดยในการจัดกิจกรรมเด็กจะได้เน้นทักษะ กระบวนการที่เด็กได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กได้ฝึกการใช้ความคิด ในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของ Dewey (1976) ที่ว่า เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีจาก การกระทำ (Learning by Doing) และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงผ่านการบูรณาการทั้ง 5 ศาสตร์ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์ และศิลปะ เพื่อนำไปสู่ การแก้ปัญหาได้ และในการทำกิจกรรมเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถเรียนรู้จากการให้ ความช่วยเหลือผู้อื่นในการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนออกแบบและร่วมกันสร้างชิ้นงาน ทำให้เด็ก ได้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่อยู่เสมอซึ่งสอดคล้องกับ Vygotsky (1995) ที่กล่าวว่า เด็กจะสามารถ แก้ปัญหานั้นได้ เด็กต้องได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และสามารถแก้ปัญหาได้จากการสนับสนุน ของผู้อื่น เช่น ครู เพื่อน บุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลสนับสนุนให้เด็กการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ และทำงานร่วมกัน ทำให้เด็กมีทักษะที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากเด็กที่มีการเริ่มต้นจากพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกันแต่เมื่อเด็กปฏิบัติกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ ได้เข้าใจ กระบวนการต่าง ๆ ของการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เด็กทุกคนมีความสามารถในการพัฒนา ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติสามารถนำมา พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้ฝึก ทักษะการคิดแก้ปัญหา ผ่านกระบวนการ ขั้นตอนต่าง ๆ ที่เด็กต้องลงมือปฏิบัติในการทำกิจกรรม ให้สำเร็จ และวัสดุธรรมชาติยังเป็นวัสดุ อุปกรณ์ที่เด็กสามารถหามาทำกิจกรรมได้ง่าย เด็กสามารถ หาเองได้ เมื่อเด็กเห็นวัสดุธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นที่โรงเรียนหรือที่บ้าน เด็กสามารถนำมาคิดต่อยอด สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้ โดยไม่ต้องหาซื้อ เพื่อเป็นการให้เด็กได้เรียนรู้ และคุณค่าของสิ่งใกล้ตัวอีกด้วย ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจและควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำ กิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติ ผ่านสถานการณ์และได้ฝึกการใช้ทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะ การแก้ปัญหาซึ่งเป็นความสามารถที่เด็กจะต้องได้รับประสบการณ์ การสังเกต เพื่อนำมาสู่ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ในชีวิตประจำวันต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่เด็กต้องลงมือปฏิบัติ ในขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมควรมีครูอย่างน้อย 2 คน เพื่อช่วยกันอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก

2. ในช่วงแรกของการจัดกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติ เด็กยังใช้อุปกรณ์บางชนิดด้วยตนเองไม่ได้ ผู้วิจัยต้องอธิบาย สาธิตวิธีการใช้ที่ถูกต้องและบอกวิธีการระมัดระวังอุปกรณ์ที่มีความแหลมคม เช่น กรรไกร ไม้แหลม เป็นต้น

3. การกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรม ควรกำหนดให้มีความเหมาะสมและสามารถยืดหยุ่นได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดความยากง่ายของกิจกรรมที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการนำกิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติไปศึกษาความสามารถด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม STEAM โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีความหลากหลายและตามบริบทของโรงเรียนในการจัดกิจกรรม เช่น วัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุที่หาได้ตามท้องถิ่นนั้น ๆ

3. ควรมีการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรม STEAM จากวัสดุธรรมชาติของเด็กปฐมวัยในระดับชั้นอื่น ๆ เนื่องจากเด็กในแต่ละวัยมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: ศรุสภา ลาดพร้าว.
- ปิยพร คำสุวรรณ และชลธิป สมานิต. (2558). ผลการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหา. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 30(3), 93-102.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2552). *การสอนคิดแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: ที พี พีริ้น.
- หทัยภัทร ไกรวรรณ (2559). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 32(1), 123-131.

- หนึ่งฤทัย เพ็ญสมบุรณ์. (2552). *ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2557). *เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ STEAM EDUCATION IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION*. กรุงเทพฯ: บรรยาย ณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. United States of America: Public Health Service.
- Dewey, J. (1976). *The Middle Works 1899-1924* (2 vols). London and Amsterdam: Feiffer & Simons, Inc.
- Hilburn A. (2011). *What is STEAM?*. Retrieved June 20, 2018, from <http://www.hilburnacademy.net/wha-issteam>
- Vygotsky, L. S. (1995). *Mind is society: The Development of Higher Psychological Processes*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Yakman, G. (2013). *STEAM Education Program Description*. Retrieved June 20, 2018, from www.steamedu.com

การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

ถลันนัท ธิมมา¹ และ ธันยาภรณ์ โพธิกาวิณ¹

¹สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างสื่อการสอนดนตรีเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ 2) หาประสิทธิภาพของการสร้างสื่อการสอนดนตรีเบื้องต้น สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้การสร้างสื่อการสอนดนตรีเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นจำนวน 8 สื่อ แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน และแบบทดสอบระหว่างเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานแบบการทดสอบที (t-test dependent)

ผลการวิจัย พบว่า 1) การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น ประกอบด้วย 8 สื่อ ได้แก่ 1.1) ตัวโน้ตบรรทัด 1.2) วิธีการจับจังหวะ 1.3) การบันทึกโน้ตในกุญแจซอลและฟา 1.4) รู้ รัก ร้อง Scale C major 1.5) รู้ รัก วิธีการขับร้องสากลเบื้องต้นและอารมณ์ของเพลง 1.6) การร้องเพลงพรานไพรในบันไดเสียง C major 1.7) การร้องเพลงฟลอร์เฟื่องฟ้าใน บันไดเสียง C major 1.8) การแสดงอารมณ์ในบทเพลงพรานไพรและบทเพลงฟลอร์เฟื่องฟ้า 2) สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นมีประสิทธิภาพ 86.13/91.06 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนผ่านสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียน สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สื่อการสอน ดนตรีสากล การเรียนการสอนดนตรีในระดับชั้นมัธยมศึกษา

The Development of Music Theory Foundation Teaching Media for Secondary Grade 1 Students of Krathumbaen Sisetsamutthakhun School

Talatchanan Chimma¹ and Dhanyaporn Phothikawin¹

¹Music Education College of Music, Mahidol University

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop the music theory foundation teaching media for secondary grade one students of Krathumbaen Wisetsamutthakhun School, 2) to determine the efficiency of the music theory foundation teaching media for 1st year secondary students, 3) to compare the results of pre- and post-applications of the music theory foundation teaching media for 1st year secondary students. Simple random sampling was used in this research. There were 30 students studying in their 1st year of secondary school participating in this study. The instruments used in this research consisted of 8 parts of the foundations of music theory material, and pre- and post-tests. The statistics used for data analysis were arithmetic mean, standard deviation, and dependent t-test.

The results revealed that the foundations of music theory materials consisted of 8 parts: 1.1) Music notes for fun, 1.2) How to clap the rhythmic pattern, 1.3) How to write the music notes in Treble clef and Bass Clef, 1.4) Learn Love Sing Scale C major, 1.5) Learn Love the basic of vocal techniques and sign with emotion, 1.6) How to sing “Phran Phrai” song in C major scale, 1.7) How to sign “ Floor Fueang Fa” song in C major scale, and 1.8) How to vocal expression of emotion in singing through “Phran Phrai” song and “Floor Fueang Fa” song. 2) The effectiveness of teaching media was 86.13/91.06, which relevant to the criteria of 80/80. 3) The students’ learning achievement through the learning of the music theory foundation teaching media showed that the post test score was higher than the pre-test score at .05 level of statistical significance.

Keywords: Music Theory Foundation Teaching Media, Western Music, Secondary School’s Music Teaching and Learning

Received: 14 October 2021

Revised: 22 February 2022

Accepted: 11 March 2022

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนดนตรีในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ยึดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งรายวิชา ดนตรีถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ และเพื่อให้สถานศึกษา และโรงเรียนต่าง ๆ ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เข้ากับบริบท ท้องถิ่นของตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.9)

ในรายวิชาดนตรีสากลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีมาตรฐานและตัวชี้วัด ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจและแสดงออกทางดนตรี ซึ่งการที่จะทำ ให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพ ควรจะต้องมีสื่อการสอนเข้ามาช่วย ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความรู้ โดยในปัจจุบันสื่อการสอนในรูปแบบโปรแกรม PowerPoint เป็นที่นิยมและมีความสำคัญในการนำมาใช้ในการเรียนการสอนของสถานศึกษาทั่วไป เพราะมี ความเหมาะสมกับการพัฒนาของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.27)

โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ เป็นโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยพบว่าในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รายวิชาดนตรี ยังไม่มีการทำสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นในรูปแบบโปรแกรม PowerPoint มาใช้ในการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งการสร้างสื่อสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ในครั้งนี้จะช่วยพัฒนาให้นักเรียน มีการเรียนรู้ที่ดีขึ้นในรายวิชาดนตรี

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่างานวิจัยของจิรวัดณ์ เดชเล้ง (2561) ได้ศึกษา เรื่องการพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาดนตรี สอดคล้องกับ นันทินี นักดนตรี (2562) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย แต่ในงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ ไม่ได้นำ โปรแกรม PowerPoint มาพัฒนาและใช้ในการสร้างสื่อการสอนดนตรี

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้สร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นในรูปแบบโปรแกรม PowerPoint เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนดนตรีสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งในการออกแบบ ได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานและตัวชี้วัด มาพัฒนาให้เหมาะสม กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งยังได้สร้างแบบทดสอบที่วัดความรู้และทักษะทางดนตรี

เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องดนตรีสากล อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนด้านดนตรีสากลต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ
2. เพื่อหาประสิทธิภาพสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ โดยตั้งค่าเป้าหมาย $E_1/E_2 = 80/80$
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

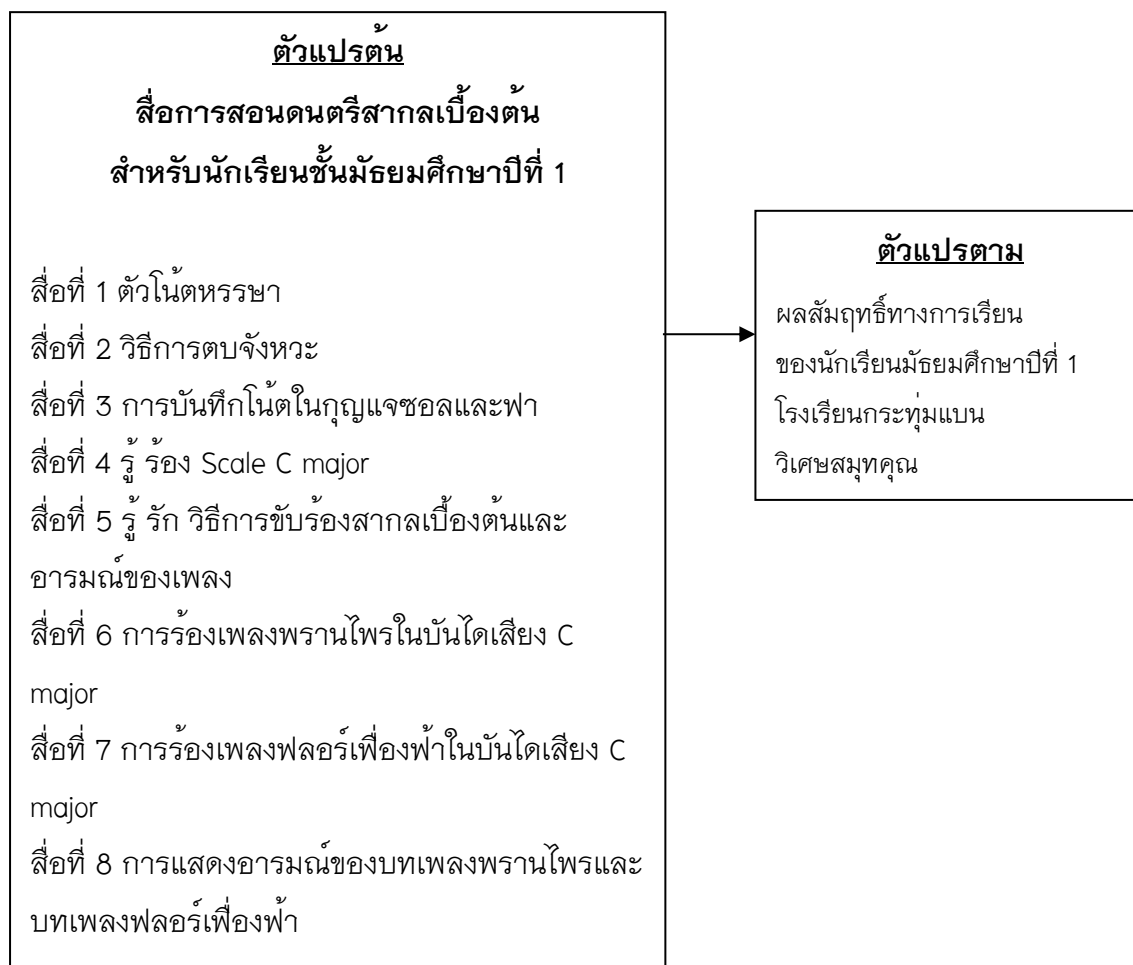
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 10 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 500 คน

กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ที่ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. การใช้สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ E_1/E_2 โดยตั้งค่าเป้าหมาย $E_1/E_2 = 80/80$
2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากการใช้สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุท คุณสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองในรูปแบบศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง (The One-Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

เครื่องมือการวิจัย

1. สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น มีเนื้อหาแยกเป็น 8 เรื่อง โดยแบ่งเป็น 1) ตัวโน้ต
บรรทัด 2) วิธีการจับจังหวะ 3) การบันทึกลงโน้ตในกุญแจซอลและฟา 4) รู้ รัก ร้อง Scale C major
5) รู้ รัก วิธีการขับร้องสากลเบื้องต้นและอารมณ์ของเพลง 6) การร้องเพลงพราณไพโรจน์ในบันโดเสียง
C major 7) การร้องเพลงฟลอร์เฟื่องฟ้าในบันโดเสียง C major 8) การแสดงอารมณ์ในบทเพลง
พราณไพโรจน์และบทเพลงฟลอร์เฟื่องฟ้า

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยได้กำหนด
แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

2.1 ข้อสอบปรนัยเลือกตอบ สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น ทั้งหมดจำนวน 3 ชุด
จำนวนชุดละ 10 ข้อ ให้ค่าคะแนนข้อละ 0.5 คะแนน โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์
การเรียนรู้ และเนื้อหาการเรียนการสอน รวมจำนวน 15 คะแนน

2.2 แบบทดสอบแบบลงมือปฏิบัติการขับร้องผ่านทักษะการปฏิบัติทางดนตรี
ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 85 คะแนน

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น และการออกแบบเครื่องมือการวิจัย
ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น จำนวน 8 สื่อ และสร้างแบบทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
กระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้ระยะเวลาจำนวน 6 สัปดาห์
โดยแบ่งเป็นสัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง จากนั้นผู้วิจัยได้นำสื่อ
การสอนและ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบคุณภาพ IOC (Index of
Item Objective Congruence) ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.00 ซึ่งในการหาค่าความสอดคล้องหรือ
ดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ในครั้งนี้ มีค่า IOC เท่ากับ
0.967 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อตามวัตถุประสงค์ จากนั้น
นำเสนอโครงร่างงานวิจัย และเครื่องมืองานวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (IRB)
มหาวิทยาลัยมหิดลเพื่อทำการตรวจสอบ

2. การทดสอบประสิทธิภาพสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น ในการวิจัยครั้งนี้
แบ่งออกเป็นการทดลอง 3 ครั้ง การทดลองครั้งที่ 1 ผู้วิจัยนำสื่อสอนดนตรีสากลเบื้องต้นไป
ทดลองกับนักเรียนจำนวน 3 คน (แบบเดี่ยว) ที่มีระดับผลการเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 1 คน
และอ่อน 1 ในการทดลองครั้งที่ 2 ผู้วิจัยนำสื่อสอนดนตรีสากลเบื้องต้น ไปทดลองกับนักเรียน

จำนวน 9 คน (แบบกลุ่ม) ที่มีระดับผลการเรียนเก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คน และอ่อน 3 คน ในการทดลองขั้นสุดท้าย นำไปทดลองกับนักเรียนจำนวน 30 คน ที่ไม่ซ้ำกับ 2 กลุ่มแรก จากนั้นนำไปสู่การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการใช้สื่อสอนดนตรีสากลเบื้องต้น ได้ดำเนินการทดสอบกลับกลุ่มตัวอย่างจริงกับนักเรียนจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มสุดท้ายในการทดสอบประสิทธิภาพ ซึ่งในครั้งนี้ได้มีการทดสอบโดยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน จากนั้นจึงดำเนินการเก็บคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน มาวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นกับกลุ่มทดลองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้สูตร E_1/E_2

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีอิสระ (T-test Dependent) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัย

1. ผลการออกแบบและสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร (Document Analysis) โดยมีรายละเอียดแนวคิด ทฤษฎีเพื่อนำมาสู่การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น ดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และทักษะทางดนตรี

การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากล ได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐาน ศ 2.1 มาทำการวิเคราะห์ตัวชี้วัด พบว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกับทักษะทางดนตรี จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการขับร้อง ทักษะการเคลื่อนไหว และทักษะการอ่าน ดังนั้น นำไปสู่การออกแบบสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ดนตรีสากลเบื้องต้นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีการสอนดนตรีและทักษะการขับร้อง

จากการสร้างสื่อการสอนดนตรีสากล พบว่า วิธีการสอนดนตรีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับสื่อการสอน เพราะนักเรียนในวัยนี้มีพัฒนาการถึงจุดที่สมบูรณ์ สามารถที่จะถ่ายทอดอารมณ์ได้ โดยเฉพาะในด้านทักษะการขับร้องจะสามารถเลียนแบบเสียงต่าง ๆ ร้องได้ตรงเสียง ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามตัวชี้วัดที่กำหนดให้นักเรียนสามารถร้องบันไดเสียง

C major มาประยุกต์ใช้กับวิธีการสอนของดาลโครซ (Dalcroze, 1865; อ้างถึงใน ธนุทธิ์ สุทธิจิตต์ 2561, น.239) เพื่อให้นักเรียนสามารถร้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังนำตัวชี้วัดที่กำหนดให้นักเรียนสามารถร้องบทเพลงที่อยู่ในรูปแบบลักษณะ ABA และบทเพลงในลักษณะเต็นร่าได้ โดยการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาใช้ในการปฏิบัติทักษะการร้องทั้ง 2 บทเพลง ได้แก่ บทเพลงพรานไพร และบทเพลงฟลอร์เฟื่องฟ้า เนื่องจากเป็นบทเพลงที่มีความเหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีการฝึกซ้อมในระดับ

ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญา และทฤษฎีการเรียนรู้

จากการศึกษาทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ในด้านของวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้ง 8 แผนการจัดการเรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ในด้านเนื้อหา ทั้ง 8 สื่อการสอน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลทางดนตรี ทั้งในส่วนเนื้อหาดนตรี และการประเมินผลทักษะดนตรีเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีการพัฒนาของบรูเนอร์ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของบลูม รวมไปถึงการสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น เพื่อให้สื่อการสอนสามารถเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนไปใช้ในการออกแบบสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการ (Need Analysis) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ **การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้**

จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีตัวชี้วัดทั้ง 8 ตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องกับทักษะทางดนตรี ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญา และทฤษฎีการเรียนรู้ จึงนำมาสู่การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ ซึ่งในแผนการจัดการเรียนรู้จะมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตัวชี้วัดทั้ง 8 ตัวชี้วัด ผู้วิจัยจึงนำไปสร้างแผนจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผน และนำไปสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นทั้ง 8 สื่อการสอน

การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น

การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้โปรแกรม PowerPoint เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการนักเรียนในมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตัวชี้วัดทั้ง 8 ตัวชี้วัด ที่ถูกเชื่อมโยงและสอดคล้องไปกับทักษะทางดนตรีทั้ง 4 ด้าน

นำไปประยุกต์เข้ากับวิธีการสอนดนตรีทักษะการขับร้อง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาของบรูเนอร์ ร่วมกับทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของบลูม เพื่อที่จะสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วนำไปออกแบบ สร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นจำนวน 8 สื่อการสอน โดยสื่อการสอนที่สร้างขึ้นมีเนื้อหา ที่ครบถ้วน ทั้งในเรื่องเนื้อหาทฤษฎีดนตรีสากลเบื้องต้นและเรื่องวิธีการขับร้องเบื้องต้น

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อโดยการนำสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นที่ได้สร้างขึ้น ไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โดยทำการทดลอง 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 การทดสอบแบบเดี่ยว จำนวนนักเรียน 3 คน ครั้งที่ 2 การทดสอบแบบกลุ่ม จำนวนนักเรียน 9 คน ครั้งที่ 3 เป็นการทดสอบกับ กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งได้ ผลการทดลองดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	คะแนนทดสอบระหว่างเรียน E_1	คะแนนทดสอบหลังเรียน E_2
กลุ่มทดลอง 3 คน	81.33	84.67
กลุ่มทดลอง 9 คน	82.67	87.33
กลุ่มทดลอง 30 คน	86.13	91.06

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ที่ได้ทดลองกับ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นตามเกณฑ์ 80/80 ผลคะแนนทดสอบระหว่างเรียน มีค่าเท่ากับ 81.33 และผลคะแนนทดสอบหลังเรียน E_2 มีค่าเท่ากับ 84.67 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากการวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง พบว่าสื่อสอนดนตรีสากลเบื้องต้น มีความบกพร่องเรื่องเสียงร้องที่ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขสื่อการสอนดนตรี โดยการปรับเพิ่มความดังของเสียงร้องให้สื่อ การสอนดนตรีมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นที่ได้ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 คน พบว่า ผลคะแนนทดสอบระหว่างเรียน E_1 มีค่าเท่ากับ 82.67 และผลคะแนนทดสอบหลังเรียน E_2 มีค่าเท่ากับ 87.33 หมายความว่า สื่อการสอน ดนตรีสากลเบื้องต้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากการหาข้อบกพร่องของสื่อการสอน

ดนตรีสากลเบื้องต้น พบว่าสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นมีความบกพร่องน้อย สื่อการสอนมีความสมบูรณ์ และเหมาะสม ทั้งเนื้อหา ภาพ เสียง ทำให้นักเรียนเข้าใจและสนใจเป็นอย่างดี เหมาะสำหรับการนำไปใช้ในทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นที่ได้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน พบว่า ผลคะแนนทดสอบระหว่างเรียน E_1 มีค่าเท่ากับ 86.13 และผลคะแนนทดสอบหลังเรียน E_2 มีค่าเท่ากับ 91.06 แสดงว่าสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1 ในโรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพที่ 86.13/91.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อสอนดนตรีสากลเบื้องต้น

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากคะแนนทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) โดยการนำชุดสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น ที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน โดยเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้วยค่า t (t-test) ซึ่งได้ผลการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

กลุ่ม	N	คะแนนเต็ม	M	SD	T	sig
ก่อนเรียน	30	100	84.43	1.79	15.23	.000
หลังเรียน	30	100	91.06	1.43		

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ พบว่า มีค่า t -test เท่ากับ 15.23 คะแนนหลังเรียน ($M = 91.06$, $SD = 1.43$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน ($M = 84.43$, $SD = 1.79$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ในหัวข้อการสร้างสื่อการสอนการสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ได้อภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และทักษะทางดนตรี

จากผลของการศึกษาพบว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ได้จัดให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะทางด้านดนตรีที่ละทักษะเพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ และสามารถต่อยอดไปสู่ทักษะทางดนตรีด้านอื่น ๆ โดยในชั้นแรกจะพัฒนาทักษะทางด้านดนตรีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการขับร้อง ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการอ่าน และในชั้นต่อมาจะเพิ่มเติมพัฒนาทักษะการเล่น และทักษะความคิดสร้างสรรค์จนครบทุกทักษะ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะทางดนตรีที่ครบและเหมาะสมกับพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษา สอดคล้องไปกับ ญรุทธ์ สุทิจิตต์ (2561: 19) ได้กล่าวว่า ทักษะดนตรีแต่ละประเภทมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ควรมีการสอนทักษะทางดนตรีให้ครบ เพราะเป็นส่วนที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในสาระดนตรี จัดเป็นหัวใจของการศึกษาดนตรี ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับดนตรี จะต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้านของทักษะ สิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีให้มีประสิทธิภาพที่ยิ่งขึ้น และสอดคล้องไปกับการวิจัยนันทินี นักดนตรี (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเรื่อง เครื่องดำเนินทำนองในวงเครื่องสาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น โดยการนำตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาเชื่อมโยงและประยุกต์กับทักษะทางดนตรีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการขับร้อง ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการอ่าน และนำไปสู่การออกแบบสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นตามทักษะทางดนตรี โดยการนำสื่อทางดนตรีทั้ง 8 สื่อมาสร้าง ได้แก่ (1) ตัวโน้ตทฤษฎี (2) วิธีการตบจังหวะ (3) การบันทึกโน้ตในกุญแจซอลและฟา (4) รู้ รัก ร้อง Scale C major (5) รู้ รัก วิธีการขับร้องสากลเบื้องต้นและอารมณ์ของเพลง (6) การร้องเพลงพราณไพรในบันไดเสียง C major (7) การร้องเพลงฟลอร์เฟื่องฟ้าในบันไดเสียง

C major (8) การแสดงอารมณ์ในบทเพลงพรานไพรและบทเพลงพลอร์เฟื่องฟ้า เพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

2) การสอนทักษะการขับร้องเพลงสุนทราภรณ์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากผลการศึกษา การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานตัวชี้วัด ที่กำหนดให้นักเรียนสามารถขับร้องเพลงรูปแบบบทเพลง ABA และรูปแบบประกอบการเต้นรำ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงได้ มาทำการสร้างและออกแบบสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น จากมาตรฐานและตัวชี้วัดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวคิดของ ฌูรท์ สุทธิจิตต์ (2561: 12) พบว่า พัฒนาการของเด็กในวัยนี้ สามารถขับร้องเพลงได้หลากหลายรูปแบบ มีความลึกซึ้งในด้านแนวคิด และทักษะทางดนตรี ทำให้สามารถแสดงความรู้สึกและถ่ายทอดอารมณ์ตามบทเพลงได้เป็นอย่างดีที่จะสามารถนำไปสู่การเห็นคุณค่าของบทเพลง จากการศึกษาบทเพลง รูปแบบบทเพลง ABA และรูปแบบประกอบการเต้นรำ ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของบทเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งเป็นบทเพลงไทยสากลที่มีการใช้โวหารหลักในภาษาไทย และมีการใช้การประกอบคำอย่างเหมาะสมกับตัวโน้ตในทำนอง ส่งผลให้เนื้อหาของบทเพลงมีความชัดเจน เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการขับร้อง และการแสดงออกทางอารมณ์ให้กับนักเรียนได้ สอดคล้องไปกับงานวิจัยของพิชญ์สินี บำรุงเนตร (2543: 156) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ ได้กล่าวว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ เป็นบทเพลงไทยสากลที่มีสัญลักษณ์ของความเป็นไทยอยู่อย่างเต็มเปี่ยม มีความไพเราะสอดคล้องกลมกลืนไปกับเนื้อหาและทำนอง มีความหลากหลายครบครันของจังหวะ มีการเรียบเรียงเสียงประสานที่สื่อทำนองอารมณ์ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี และบทเพลงของสุนทราภรณ์ยังเป็นบทเพลงที่มีความอมตะอีกด้วย ดังนั้น ในการวิจัย เรื่อง การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ผู้วิจัยได้นำบทเพลงของสุนทราภรณ์มาใช้ในการเรียนการสอน เพราะมีความตรงกับที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานตัวชี้วัดกำหนด อีกทั้งบทเพลงยังมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน ได้แก่ บทเพลงพรานไพร ที่อยู่ในรูปแบบบทเพลง ABA และ บทเพลงพลอร์เฟื่องฟ้า ที่อยู่ในรูปแบบประกอบการเต้นรำ และบทเพลงสุนทราภรณ์ยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้ เข้าใจในคุณค่าของบทเพลงไทยสากลเป็นการอนุรักษ์บทเพลงสุนทราภรณ์ให้อยู่คู่สังคมไทยตลอดไป

3) สื่อการสอนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้

จากผลการศึกษาในเรื่องสื่อการสอน พบว่า สื่อเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเข้าใจง่าย กระตุ้นนักเรียนอยู่เสมอโดยในปัจจุบันสื่อการสอนในรูปแบบโปรแกรม PowerPoint เป็นที่นิยมและมีความสำคัญในการนำมาใช้ในการเรียนการสอนของสถานศึกษาทั่วไป เพราะเป็นสื่อมีความเหมาะสมกับการพัฒนาของนักเรียน มีความน่าสนใจ มีคุณสมบัติในการนำเสนอหลายแบบ ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยินเสียง รวมไปถึงความสามารถในการโต้ตอบกับสื่อที่สามารถสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ สื่อสามารถโต้ตอบปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนได้รวดเร็วทำให้นักเรียนรับทราบผลการเรียนได้ทันที นอกจากนี้ยังสามารถผสมผสานกันระหว่างข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ และเสียงไว้ด้วยกัน อีกทั้งยังเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ สามารถดึงดูดความสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีประสิทธิภาพที่สูง สอดคล้องไปกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 9) ที่กล่าวว่าเทคโนโลยีได้เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาตัวนักเรียนและผู้สอนได้ดี สื่อที่จะนำมาใช้ควรมีความหลากหลาย เข้าใจง่าย กระตุ้นนักเรียน และมีคุณภาพเข้าถึงง่าย ทันยุคสมัย มีประสิทธิภาพเรียนรู้ สอดคล้องไปกับงานวิจัยของ จีรวัฒน์ เดชเล้ง (2561) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาดนตรี เรื่อง เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนดนตรีเรื่องเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นการสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นการออกแบบสร้างสื่อการสอนดนตรีโดยใช้โปรแกรมรูปแบบ PowerPoint มาใช้ในการเรียนการสอน เพราะโปรแกรมมีส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี มีความเหมาะสมกับการพัฒนาของนักเรียน มีคุณสมบัติในการนำเสนอหลายแบบ ทั้งข้อความหรือตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงและวิดีโอ และมีคุณภาพเข้าถึงง่าย ทันยุคสมัย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

4) อุปสรรคของการใช้สื่อการสอน

จากผลการศึกษาในเรื่องสื่อการสอนประเภท PowerPoint พบว่า เป็นสื่อที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้จริง แต่สื่อการสอนโปรแกรม PowerPoint ยังมีข้อจำกัด

ในการแสดงผลข้อมูล จึงส่งผลให้การการเรียนการสอนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องไปกับงานวิจัยของ อภิรัชต์ การิโก (2557: 112) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรม บทเรียน เรื่อง การใช้โปรแกรมนำเสนองาน วิชาคอมพิวเตอร์เบื้องต้น (ง16201) กลุ่มสาระ การเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กล่าวว่า สื่อประเภท PowerPoint อาจมีข้อจำกัดและอุปสรรคการล่าช้าในการอ่านข้อมูลและแสดงผลข้อมูล อาจเป็นเหตุเกิดให้ นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและเบี่ยงเบนความสนใจ ผู้วิจัยจึงต้องมีการเตรียมความพร้อม ในด้านของสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ ดังนั้น สื่อการสอนประเภท PowerPoint เป็นสื่อที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้จริง ส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียน มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น แต่สื่อการสอนโปรแกรม PowerPoint ยังมีข้อจำกัดในการแสดงผลข้อมูล ส่งผลให้การเรียนการสอน จึงจะต้องปรับไฟล์ข้อมูลให้มีความขนาดเล็กลง เพื่อให้โปรแกรม สามารถรองรับการแสดงผลข้อมูล สามารถเกิดประโยชน์ในด้านการเรียนการสอนแก่นักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

จากผลการศึกษาประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 คือการทดลองในขั้นต้น (Try Out) การทดลองในครั้งที่ 1 แบบเดี่ยว 3 คน พบว่า สื่อการสอน ดนตรีสากลเบื้องต้น มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 81.33 /84.67 การทดลองในครั้งที่ 2 แบบกลุ่ม 9 คน พบว่าสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.67/87.33 และ ในการทดลองขั้นสอนจริง (Trial Run) กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 86.13/91.06 สรุปได้ว่าประสิทธิภาพของสื่อการสอนดนตรีสากล เบื้องต้น ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพที่ระดับ 86.13/91.06 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556: 18) ได้กล่าวว่าการหาประสิทธิภาพของชุด การสอนคือการนำชุดการสอนไปทดลองใช้และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพ ตามที่กำหนด โดย E_1/E_2 หมายถึงประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ โดย ปกติผู้สอนจะกำหนดตามความเหมาะสม 80/80, 85 กับงานวิจัยของจิรวัดณ์ เดชเล้ง (2561: 295) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาดนตรี มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนา บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนดนตรีเรื่องเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากลชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาดนตรีเรื่องเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากล มีประสิทธิภาพ 87/71/87/89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาดนตรีเรื่องเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ ที่สร้างขึ้นและผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ จึงมีส่วนสำคัญต่อการเรียนดนตรี ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้สื่อการสอนเพิ่มสูงขึ้น

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปรเมศร์ ชะโลธร (2561) ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจากการเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของนันท์นิ นกดนตรี (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่จากผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ที่พัฒนาขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การใช้ชุดการสอนมีรูปแบบน่าสนใจ สื่อการสอนดนตรีสากลที่ดีจะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้น จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในการพัฒนาทักษะทางดนตรี อีกทั้งยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากการใช้สื่อการสอนของนักเรียนสูงขึ้นตามลำดับ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ครูผู้สอนควรศึกษาเทคนิคการสอนกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ มีความน่าสนใจและเพิ่มการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นสื่อที่ใช้โปรแกรม PowerPoint แต่สื่อการสอนสามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบของสื่อมัลติมีเดียชนิดภาพเคลื่อนไหว (Animation) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิรวัดณ์ เดชเล้ง. (2561). *การพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาดนตรี เรื่อง เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* (สารนิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์*, 5(3), 18-20.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2561). *หลักการและสาระสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันท์นั นกดนตรี. (2562). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเรื่อง เครื่องดำเนินทำนองในวงเครื่องสาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* (รายงานวิจัย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ). กรุงเทพฯ: โรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปรเมศร์ ชะโลธร. (2561). *แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลโดยการประยุกต์ใช้ตามแนวคิดของโคตยาสำหรับนักเรียนเครื่องลมทองเหลืองกลุ่มเสียงต่ำในวงโยธวาทิตของโรงเรียนเซนต์คาเบรียล* (สารนิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- พิชญ์สินี บำรุงเนตร. (2543). *ลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์* (วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อภิรักษ์ต์ การีโก. (2557). *การพัฒนาโปรแกรมบทเรียน เรื่องการใช้โปรแกรมนำเสนองาน วิชาคอมพิวเตอร์เบื้องต้น (ง16201) กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 1(2), 22-23.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก

พนธกร สุขประเสริฐ¹ สิทธิกร สุมาลี¹ และอุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์¹

¹สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/12 โรงเรียนทวีธาภิเศก ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง มีจำนวนนักเรียน 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก ทั้งหมด 4 หน่วยการเรียนรู้ มีคุณภาพอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($M = 4.68$, $SD = 0.48$) ทั้งในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ คุณภาพสื่อการสอน และการประเมินผล โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 5 ท่านประเมิน 2) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง พบว่า นักเรียนจำนวน 30 คน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 92.26) มีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในระดับดีถึงดีมาก (คะแนนคิดเป็นร้อยละ 76.00–90.00) มีผลการประเมินพฤติกรรมความรู้ใฝ่เรียนและความมุ่งมั่นในการทำงานโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 99.10) และมีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะสำคัญในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 94.50) และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง โดยใช้การบันทึกความพึงพอใจลงในอนุทิน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ไมโครเลิร์นนิ่ง กิจกรรมการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

Development of Learning Activities Based on Micro Learning In the Civics, Culture and Social Life Course for Mathayomsuksa 2 Students at Taweethapisek School

Phontakorn Sukprasert¹ Sitthikorn Sumalee¹ and Udomluck Koolsriroj¹

¹Curriculum and Instruction, Department of Education Kasetsart University

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop the learning activities based on Micro Learning on civics, culture and social life course for Mathayomsuksa 2 students at Taweethapisek School; 2) study the learning achievement of Mathayomsuksa 2 students using Micro Learning activities; and 3) study the satisfaction of students towards Micro Learning activities. This research was conducted in the research and development process. The sample of this research consisted of 30 students of the Mathayomsuksa 2/12 Students at Taweethapisek School chosen by purposive sampling technique.

The findings were as follows. 1) The development of learning activities based on Micro Learning in the civics, culture and social life course for Mathayomsuksa 2 students consisted of 4 units at the highest level include learning activities quality, instruction material quality, and evaluation quality ($M = 4.68$, $SD = 0.48$) by 5 experts in curriculum and instruction as assessors. 2) All students passed the achievement assessment according to the learning objectives at excellent level (average scores 92.26 percent). In addition, they also passed the achievement assessment by using learning achievement test at good and excellent level (scores 76.00–90.00 percent), and had excellent assessment result in learning behavior and commitment to work assessment (average scores 99.10 percent) by using behavioral assessment form. Furthermore, they all had excellent assessment result in competency assessment (average scores 94.50 percent) by using competency assessment form. 3) The students were highly satisfied with learning activities based on Micro Learning.

Keywords: Micro Learning, Learning Activities, Learning Achievement, Civics Culture and Social Life Course

Received: 1 April 2022

Revised: 27 May 2022

Accepted: 30 May 2022

บทนำ

จากยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเพื่อให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้ผู้เรียนหล่อหลอมทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ สามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญในการบ่งบอกถึงการพัฒนาตามเป้าหมาย คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561, น.34)

สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นหนึ่งในสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังให้เยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, น.1) เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580

จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ร่วมกับการสังเกตในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไว้ ส่งผลต่อผลการทดสอบในรายวิชาสังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยพบว่าผู้เรียนร้อยละ 61.38 มีผลการทดสอบต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงมองหารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว และสามารถนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ตลอดจนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังที่กนก จันทรทอง (2560, น.227-241) ได้กล่าวว่าการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจนเกิดทักษะการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร พร้อมทั้งจะเป็นพลเมืองของประเทศในการก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 ซึ่งครูสังคมศึกษาและผู้เรียนต้องร่วมมือกันจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

การเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งเป็นแนวคิดในการนำเสนอเนื้อหาการเรียนให้กับผู้เรียนในข้อมูลขนาดเล็ก โดยเชื่อว่าวิธีการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่ดี คือ การใช้ข้อมูลเพียงเล็กน้อยในแต่ละครั้ง แม้ว่าการศึกษาแบบดั้งเดิมจะเน้นไปที่การใช้เวลาในชั้นเรียนที่มาก แต่ผู้เรียนกลับมีความสนใจในสิ่งที่เรียนได้ไม่เกิน 20 นาที จากนั้นความสนใจจะเริ่มลดลงไป (ศยามน อินสะอาด, 2561, น.259) โดยการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง เป็นการเรียนรู้จากหน่วยย่อยของเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียน

สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาไปสู่หน่วยหลักได้ โดยจะเรียนรู้จากสื่อที่สามารถเข้าใจได้ในเวลาอันสั้น เนื่องจากการสนใจสิ่งต่าง ๆ ของนักเรียนถ้าใช้เวลาที่มากหรือนานจนเกินไปทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในเนื้อหาและไม่เข้าใจในการเรียนรู้ ซึ่งสื่อการเรียนหรือสื่อที่ผู้เรียนเรียนรู้นั้น มีลักษณะเนื้อหาเป็นการสรุปเนื้อหาบทเรียนให้เกิดความกระชับเข้าใจง่าย เมื่อเรียนรู้จบสามารถเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่เรียนได้เลยและสามารถต่อยอดสู่แบบฝึกหัดได้ (สรลักษณ์ สีลา, 2561, น.6) ซึ่งจุดเด่นที่สำคัญของการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่ง คือ การใช้ระยะเวลาที่ไม่นานในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีช่วงเวลาในการสนใจการเรียนรู้ในช่วงเวลาไม่ก่นาที่ หลังจากนั้นจะหันไปให้ความสนใจกับเรื่องอื่น (Simonenko & Nikitska, 2019, p.503) อีกทั้งยังช่วยทำให้เกิดความเข้าใจอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งที่สั้น ๆ ได้ง่าย และได้ผลดีมากมากกว่าการเรียนรู้ที่ละมาก ๆ (Malamed, 2015, p.1)

ในปัจจุบันได้มีการนำการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้อย่างหลากหลาย ในวงการศึกษา และได้มีการศึกษาถึงประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังที่ ธารีย์ณิชา สิริวิฑิต (2559, น.57-60) ได้ศึกษาถึงประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่ง พบว่าช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและตรงประเด็น สามารถเรียนรู้ในการเรียนรู้ที่สั้น ๆ ได้ง่าย และได้ผลดีกว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เรียนรู้แบบมาก ๆ ในครั้งเดียว เช่นเดียวกับ ลัดดาวัลย์ คงสมบูรณ์ (2562, น.56-60) ได้ศึกษาถึงประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่ง พบว่าสามารถสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนมีความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น เพราะการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่ง มีการเนื้อหาที่กระชับ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีลำดับขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหาที่ดี สามารถช่วยเสริมให้ผู้เรียนจำเนื้อหาได้มากขึ้น และ Mohammed et al. (2018, pp.17-23) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของไมโครเลิร์นนิ่งในการพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายขึ้นและช่วยให้เกิดความทรงจำในระยะยาวได้เป็นอย่างดี

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น ตลอดจนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ตามยุทธศาสตร์ชาติ และสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/12 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนทวิธาภิเศก ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) มีจำนวนนักเรียน 30 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม และความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง

นิยามตัวแปร

1. **กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง** หมายถึง การเรียนรู้ที่ใช้เวลาในการเรียนรู้ที่กระชับไม่เกิน 10-15 นาที ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้ออกแบบไว้ในหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ โดยมีการใช้สื่อเทคโนโลยีหรือวิธีการสอนต่างๆ ที่เป็นการสรุปเนื้อหาบทเรียนให้เกิดความเข้าใจที่ง่าย และนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้
2. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง ความสามารถของนักเรียนแต่ละคนที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ทั้งความสามารถในด้านเนื้อหาวิชาการ พฤติกรรมและสมรรถนะสำคัญต่าง ๆ โดยสามารถทำการวัดผลได้โดยใช้เครื่องมือวัดผลประเภทต่างๆ
3. **ความพึงพอใจ** หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ซึ่งได้จากการบันทึกความคิดเห็นลงในอนุทินหลังจากเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ประกอบด้วยประเด็น ความรู้สึกของนักเรียนโดยรวมสำหรับ

กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนต่าง ๆ
สิ่งที่นักเรียนพึงพอใจมากที่สุด และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำจุดเด่นของกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งมาเป็น
แนวคิดหลักในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้
ที่ใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ไม่นานเกิน 10-15 นาที เนื่องจากช่วงเวลาความสนใจในการเรียนรู้
ของนักเรียนจะเริ่มลดลงหากใช้เวลานานในการเรียนรู้ ดังนั้นการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง
ที่ใช้ระยะเวลาไม่นาน มีเนื้อหาที่กระชับ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีลำดับขั้นตอนการนำเสนอ
เนื้อหาที่ดี จึงสามารถช่วยเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้
ของการวิจัยในครั้งนี้จะประกอบไปด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ใน 4 ขั้นตอนหลักได้แก่ ขั้นที่ 1
การนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักเรียน ขั้นที่ 2 การนำเสนอเนื้อหาสาระสั้น ๆ
โดยผู้วิจัยจะออกแบบให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาจากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกจาก
แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และจัดเตรียมไว้ เช่น คลิปวิดีโอขนาดสั้น คลิป Motion Graphic เพลงขนาดสั้น
สื่อ Infographic เป็นต้น ซึ่งจะต้องเป็นสื่อที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และมีเนื้อหาสอดคล้องกับสาระ
การเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะเนื้อหา เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
แบบมีปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ได้แก่ การใช้กระบวนการกลุ่ม การใช้เทคนิคคำถาม 5W1H
การใช้เทคนิค LT การใช้เทคนิคการระดมสมอง เพื่อให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้
มากับการทำกิจกรรมในชั้นเรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ในส่วนนี้จะนำไปสู่การประเมิน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังกิจกรรมการเรียนรู้ ว่านักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้
ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้หรือไม่ ในการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการประเมินผล
ที่หลากหลายที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีการประเมิน
พฤติกรรมความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียน ตลอดจนประเมิน
สมรรถนะสำคัญของนักเรียนโดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นที่สอดคล้องกับกิจกรรม
การเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และขั้นที่ 4 ขั้นสรุปเนื้อหา
เป็นขั้นตอนของการสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

เครื่องมือการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ส22102 สังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่ง จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ รวม 50 คะแนน ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีค่า IOC = 0.60–1.00 ค่าความยากง่าย = 0.30–0.66 ค่าอำนาจจำแนก = 0.24–0.63 และ ค่าความเชื่อมั่น = 0.91
3. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้และความมุ่งมั่นในการทำงาน
4. แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน
5. อนุทินสำหรับนักเรียนบันทึกความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่ง

การรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองที่โรงเรียนทิวธาภิเศก โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนก่อนการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้วิจัยเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ ไมโครเลิร์นนิ่งร่วมกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาเป็นฐานคิดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ให้สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้และการประเมินผล โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ตัวชี้วัดและกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ มีการกำหนดเนื้อหาย่อย ๆ ให้มีความเหมาะสมกับช่วงเวลาในการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญที่สื่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยรวบรวมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะสามารถทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ในเวลาอันสั้น ซึ่งจะเป็นลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่เป็นการสรุป เนื้อหาบทเรียนให้เกิดความกระชับเข้าใจง่าย เมื่อเรียนรู้แล้วสามารถเกิดความเข้าใจได้ทันที และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ (สรลักษณ์ สีลา, 2561, น.21) จากนั้นจะเป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้มากับการทำกิจกรรมในชั้นเรียน เนื่องจากการเรียนรู้ แบบไมโครเลิร์นนิ่งทำให้นักเรียนมีช่วงเวลาในการเรียนรู้ที่สั้นลง การออกแบบการเรียนรู้จึงควร เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้กับนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งจึงควรให้นักเรียนได้นำความรู้และทักษะ ไปปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ (Katambur, 2019, p.1)

1.2 สร้างแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และการวัดประเมินผล จำนวน 3 คน พิจารณาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 หลังจากนั้นนำแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 สร้างแบบประเมินพฤติกรรมการใฝ่เรียนรู้และความมุ่งมั่นในการทำงาน และแบบประเมินสมรรถนะด้านความสามารถในการคิด ความสามารถในการสื่อสาร และความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียน แล้วนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแบบประเมิน

1.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยกำหนดเป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก หลังจากนั้นนำเสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน (สังคมศึกษา) จำนวน 5 ท่าน พิจารณาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

1.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เคยศึกษาเนื้อหาในรายวิชา ส22102 สังคมศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบ โดยมีค่า $IOC = 0.60-1.00$ ค่าความยากง่าย = $0.30-0.66$ ค่าอำนาจจำแนก = $0.24-0.63$ และ ค่าความเชื่อมั่น = 0.91

2. ขั้นตอนทดลอง

2.1 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งจำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนที่เป็นตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/12 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนทวีธาภิเศก จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 30 คน

2.2 ในระหว่างทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้โดยใช้การประเมินการปฏิบัติตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ร่วมกับการประเมินพฤติกรรมการใฝ่เรียนรู้และความมุ่งมั่นในการทำงานโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมการใฝ่เรียนรู้และความมุ่งมั่นในการทำงาน

ตลอดจนประเมินสมรรถนะด้านความสามารถในการคิด การสื่อสารและการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.3 เมื่อผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ครบทุกหน่วยการเรียนรู้แล้ว ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วให้นักเรียนบันทึกความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งตามแนวคำถามปลายเปิดลงในอินทินเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้

3. ขั้นตอนการทดลอง

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และทำการสรุปผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลของคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความมุ่งมั่นในการทำงาน และข้อมูลที่ได้จากการประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน โดยใช้ค่าสถิติ (ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการทดลองสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก ทั้งหมด 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชีย หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เหตุการณ์การเมืองการปกครองของไทย และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กฎหมายในชีวิตประจำวัน มีคุณภาพอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($M = 4.68$, $SD = 0.48$) ทั้งในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอนและการวัดประเมินผล โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 5 คน เป็นผู้ประเมิน

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง

พบว่า นักเรียนจำนวน 30 คน ผ่านการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์ การเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วยการเรียนรู้ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 109.80 คะแนน จาก คะแนนเต็ม 119 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.26 นักเรียนมีคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ การเรียนเฉลี่ย 41.70 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.40 อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 80 ขึ้นไป) เมื่อพิจารณาคะแนนรายบุคคลพบว่า นักเรียนจำนวน 26 คน มีคะแนนแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับดีมาก และมีนักเรียนจำนวน 4 คน ที่มีคะแนนแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับดี (ร้อยละ 70.00-79.00) โดยคะแนนระหว่าง 38-39 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.00-78.00 นักเรียนจำนวน 30 คน ผ่านการประเมินพฤติกรรมการ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความมุ่งมั่นในการทำงาน ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 237.86 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 99.10 และนักเรียนจำนวน 30 คน ผ่านการประเมินสมรรถนะด้านความสามารถ ในการคิด การสื่อสารและการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 226.80 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 94.50

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง โดยผู้วิจัยให้นักเรียนบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโคร เลิร์นนิ่งตามแนวคำถามปลายเปิดในตอนท้ายของกิจกรรมการเรียนรู้ลงในอินทิน จากนั้นผู้วิจัย ทำการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลได้ว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโคร เลิร์นนิ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง มาใช้ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 พบว่า ในภาพรวมของผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วยการเรียนรู้ตามความคิดเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.68$, $SD = 0.48$) ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้นำจุดเด่นของแนวคิดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้รวมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนิน ชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยจุดเด่นของกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งที่ผู้วิจัย เลือกนำมาใช้ คือ เป็นลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ไม่นานเกิน 10-15 นาที เนื่องจากช่วงเวลาความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียนจะเริ่มลดลงหากใช้ เวลานานในการเรียนรู้ โดยการคัดเลือกสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ จะมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ จากสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างรวดเร็ว ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้เลือกสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสื่อที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และมีเนื้อหาสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับที่ สรลक्षण์ ลีลา (2561, น.21) ได้กล่าวถึงลักษณะและความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในกิจกรรมแบบเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ซึ่งจะต้องเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ในเวลาอันสั้น โดยจะเป็นลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่เป็นการสรุปเนื้อหาบทเรียนให้เกิดความเข้าใจง่าย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำหลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้มากับการทำกิจกรรมในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชญา นรธิ (2552) พรสวรรค์ ตันมงคลกาญจน (2553) โสภิต ศิริคำน้อย (2554) และ ชนันทน์ วรรณวิจิตร (2561) ที่ได้นำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยเน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในชั้นเรียนผ่านการใช้วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การใช้กระบวนการกลุ่ม การใช้เทคนิคคำถาม 5W1H การใช้เทคนิค LT การใช้เทคนิคการระดมสมอง ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ในส่วนนี้จะนำไปสู่การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Katambur (2019, p.1) ที่กล่าวถึงหลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งว่าการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งทำให้นักเรียนมีช่วงเวลาในการเรียนรู้ที่สั้นลง การออกแบบการเรียนรู้จึงควรเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้กับนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งจึงควรให้นักเรียนได้นำความรู้และทักษะไปปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้แยกออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการประเมินในส่วนนี้ผู้วิจัยประเมินผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยพบว่า นักเรียนทั้งหมดมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 92.26) เนื่องจากผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนรู้ ดังที่ สรลक्षण์ ลีลา (2561, น.21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในกิจกรรมแบบเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ซึ่งจะต้องเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ในเวลาอันสั้น โดยจะเป็นลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่เป็นการสรุปเนื้อหาบทเรียนให้เกิดความกระชับเข้าใจง่าย เมื่อเรียนรู้แล้วสามารถเกิดความเข้าใจได้ทันที และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้

ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำให้มีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธารีย์นิชา ลีพิริวิท (2559) สรลักษ์ณ์ สีลา (2561) และลัดดาวัลย์ คงสมบูรณ์ (2562) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวคิดของไมโครเลิร์นนิ่งมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระวิชาต่าง ๆ และมีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้น

2.2 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินในระดับดีถึงดีมาก (คะแนนคิดเป็นร้อยละ 76.00-90.00) เป็นผลจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งที่มีส่วนทำให้นักเรียนสามารถทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้คะแนนตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งมีส่วนสำคัญในการให้นักเรียนได้รับความรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้โดยใช้เวลาที่ไม่นานในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของไมโครเลิร์นนิ่ง ดังที่ Simonenko & Nikitska (2019, p. 503) ได้กล่าวเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งว่าเป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่ช่วยดึงดูดความสนใจให้กับนักเรียนในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีช่วงเวลาในการสนใจการเรียนรู้ในช่วงเวลาไม่กี่ปีก่อนหน้านั้น จะหันไปให้ความสนใจกับเรื่องอื่น การที่ทำให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างรวดเร็วและตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ แต่เมื่อพิจารณาผลการประเมินรายบุคคลพบว่ามึนักเรียนจำนวน 4 คน ที่มีผลการประเมินระดับดี (คะแนนคิดเป็นร้อยละ 76.00-78.00) สาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่ได้มีผลการเรียนระดับดีมากเหมือนกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ อาจเกิดจากการประเมินโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นลักษณะของข้อสอบที่นักเรียนอาจเกิดการสับสนในการเลือกตัวเลือกเพื่อทำการตอบ แต่ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบวิธีการประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นมาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำให้เห็นความสามารถของนักเรียนได้ในหลากหลายด้าน มากกว่าการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์อย่างเดียว

2.3 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน โดยผู้วิจัยประเมินผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สามารถสะท้อนถึงสมรรถนะสำคัญในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนได้ โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 94.50) ซึ่งเป็นผลมาจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดไมโครเลิร์นนิ่งซึ่งมีส่วนในการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน โดยในการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนจำเป็นที่นักเรียนจะต้องมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ตลอดจนความสามารถอื่น ๆ

ที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2555, น.1) ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งมีส่วนสำคัญในการให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ เจตคติ ตลอดจนความสามารถอื่น ๆ ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพที่จะมีบทบาทสำคัญในการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ในเวลาอันสั้นและสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้เพื่อเป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ให้ได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาไปใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในชั้นเรียนผ่านการใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้กรณีศึกษา การใช้เทคนิคคำถาม 5W1H การใช้เทคนิค LT การใช้เทคนิคการระดมสมอง เป็นต้น ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ ตันมมงคลกาญจน์ (2553) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยเน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในชั้นเรียน ใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกันทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด การสื่อสาร ความมีระเบียบวินัย การเชื่อมั่นในตนเอง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การช่วยเหลือกัน และการรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดจนสมรรถนะ

2.4 ผลการประเมินพฤติกรรมความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยผู้วิจัยประเมินผ่านแบบประเมินพฤติกรรมความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความมุ่งมั่นในการทำงาน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 99.10) ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะข้อดีของกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งที่เป็นลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ที่ไม่นาน ทำให้มีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Simonenko & Nikitska (2019, p.503) ที่ได้กล่าวถึงข้อดีของการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งไว้ว่า เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่ช่วยดึงดูดความสนใจให้กับนักเรียนในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในชั้นเรียนผ่านการใช้วิธีการต่าง ๆ ก็มีส่วนสำคัญ ในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และการมุ่งมั่นทำงานจนสำเร็จ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง โดยผู้วิจัยให้นักเรียนบันทึกความคิดเห็นตามแนวคำถามปลายเปิดในตอนท้ายของกิจกรรมการเรียนรู้ลงในอนุทิน จากนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลได้ว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้วิจัยค้นพบว่า สิ่งที่

นักเรียนได้บันทึกถึงความพึงพอใจของกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งส่วนใหญ่จะเป็นจุดเด่นหรือข้อดีของกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งที่สร้างความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธารีย์ณิชา ลิ้มพริวิต (2559, น.57-60) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการเรียนรู้ของเจนเนอเรชันแซดผ่านการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ซึ่งกลุ่มคนเจนเนอเรชันแซดก็คือนักเรียนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจกับการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ซึ่งมีลักษณะของการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการในการเรียนรู้ของคนในเจนเนอเรชันแซด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างมากต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง หลักสำคัญที่ใช้ในการคัดเลือกสื่อมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ คือ จะต้องเป็นสื่อที่มีลักษณะน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจจากนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ต้องมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ไม่เกิน 15-20 นาที เพราะช่วงเวลาคความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียนจะลดลงตามระยะเวลา

2. จากการนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมไปทดลองใช้ ซึ่งเป็นช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ทำให้ต้องจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ Online ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งมีส่วนช่วยในเรื่องการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ในการเรียนรู้แบบ Online ได้ดีโดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งไปใช้ในรูปแบบ Online ซึ่งจะต้องมีการปรับกิจกรรมบางอย่างให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น กิจกรรมกลุ่มที่ครูผู้สอนจะต้องหาเครื่องมือ Online Tools เพิ่มเติม มาใช้เพื่อสนับสนุนการให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กลุ่มในรูปแบบของ Online เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนมาประกอบการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถระบุรายละเอียดเกี่ยวกับความพึงพอใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ในการศึกษาครั้งต่อไป อาจมีการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เพื่อให้ได้สื่อการสอนที่มีเนื้อหาตรงกับสาระการเรียนรู้และตรงกับความต้องการของผู้วิจัยมากที่สุด เนื่องจากสื่อการสอนของเนื้อหาบางอย่างอาจจะหายากจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทร์ทอง. (2560). การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(2), 227-241.
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2561-2580*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2564, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- ชนันพัฒน์ วรรณวิจิตร. (2561). *การพัฒนาชุดกิจกรรมวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.
- ธารีย์ณิชา ลิขิตวิจิต. (2559). *การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเจนเนอเรชันแซตผ่านการเรียนรู้แบบไมโคร (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, กรุงเทพฯ.
- พรสวรรค์ ตันมงคลกาญจน์. (2553). *การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่องพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับเทคนิค NH (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ลัดดาวัลย์ คงสมบูรณ์. (2562). *การพัฒนาไมโครเลิร์นนิ่ง สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 8(2), 51-62.
- วิษฎา นรธิ. (2552). *การพัฒนาการคิดวิเคราะห์วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- ศยามน อินสะอาด. (2561). *การออกแบบ e-learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สรลักษณ์ ลีลา. (2561). *การจัดการเรียนรู้แบบจุลภาคด้วยหนังสือมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงประจักษ์ผล (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, กรุงเทพฯ.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2555). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- โสภิต ศิริคำน้อย. (2554). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยเทคนิคการใช้คำถามเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำปางกัลยาณี (การค้นคว้าอิสระ ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- Katambur, D. (2019). *Microlearning Design: 7 Must-Have Characteristics*. Retrieved February 16, 2021, from <https://blog.commlabindia.com/elearning-design/microlearning-design-characteristics>
- Malamed, C. (2015). *A Closer Look at Bite-sized Learning*. Retrieved January 29, 2021, from <http://theelearningcoach.com/elearning2-0/what-is-Microlearning>
- Mohammed, G. S., Wakil, K., & Nawroly, S. S. (2018). The effectiveness of microlearning to improve students' learning ability. *International Journal of Educational Research Review*, 3(3), 17-23.
- Simonenko, T., & Nikitska, Y. (2019). Formation of the key language competence of future teachers of Ukrainian language and literature by the use of the digital technology of microlearning. *E-Learning and STEM Education*, 11, 503-505.

การศึกษาความเป็นพลเมืองผ่านมุมมองทางสังคมวิทยาการเมือง

สุเทพ คำเมฆ¹ และ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด¹

¹สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้ทบทวนการศึกษาความเป็นพลเมืองผ่านมุมมองทางสังคมวิทยาการเมือง จากกรอบแนวคิดการศึกษาความเป็นพลเมือง (Frame of Citizenship) มีความสำคัญในทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางสังคมของบุคคลทั้งในระดับปัจเจกชน (Individual) และระดับกลุ่มหรือชุมชน (Community) ผ่านมิติของความเป็นพลเมืองทั้ง 3 มิติ ได้แก่ การเป็นสมาชิกของชุมชนการเมือง (Membership) การมีสิทธิและหน้าที่ (Rights as Obligations) และการกระทำ (Practices) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการศึกษาความเป็นพลเมืองทั้ง 3 แนวคิดที่มีจุดเน้นของการศึกษาที่แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมนั้น ๆ สำหรับแนวคิดความเป็นพลเมืองแบบเสรีนิยม (Libertarianism) ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน แต่ก็เห็นว่าเป็นพลเมืองมีองค์ประกอบทั้งในเรื่องของความเป็นปัจเจกชนของแต่ละบุคคล (Individualistic) และเรื่องของกลุ่มคน (Collectivist) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แนวคิดแบบสาธารณนิยมที่เน้นบทบาทของพลเมือง “Civic Republicanism” เน้นการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของพลเมืองนั้น จะต้องให้การศึกษาเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง (Civic Education) เพื่อให้เกิดคุณธรรมแบบพลเมือง หรือ “การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม” (Civic Virtue) และแนวคิดความเป็นพลเมืองแบบชุมชนนิยม (Communitarian) การให้ความสำคัญกับชุมชนหรือค่านิยมของสังคมมากกว่าปัจเจกบุคคลหรือค่านิยมส่วนตัวของบุคคล ให้ความสำคัญในสิทธิกลุ่ม (Group Right) และสิทธิรวม (Collective Right) ทั้งในแง่การเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะสิทธิต่อทรัพยากรภายใต้พันธะข้อตกลงทางสังคม และการสร้างและการคงไว้ซึ่งชุมชนผ่านการแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนการเมืองของตนเองผ่านการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมหรือจิตสาธารณะ ดังนั้นการศึกษาความเป็นพลเมืองในปัจจุบันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นสถานะของความเป็นพลเมืองในทุก ๆ สังคมพึงปรารถนา แต่ละบริบทของสังคมนั้น ๆ อาจกำหนดสถานะหรือคุณลักษณะของพลเมืองที่แตกต่างออกไปภายใต้บริบทชุมชนการเมืองนั้น ๆ

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง สังคมวิทยาการเมือง คุณธรรมแบบพลเมือง

The study of Citizenship through the Political Sociological Perspective

Suthep khammek¹ and Pornamarin Promgird¹

¹Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

Abstract

The academic paper is a review of the studies concerning citizenship through a political sociological perspective. Regarding the framework of citizenship education, it is important that politics and social movements at the level Individual and at the level of a group or community are considered through the dimensions of citizenship in all three dimensions, namely: membership of the political community, having rights as obligations and practices, which are components of the citizenship education framework. These three concepts are considered major foci of the framework that differ according to the social context. Based on the concept of Libertarianism, citizenship emphasizes the importance of individual freedoms, yet it is considered consisting of both an individual component and the subject of a collectivist involved. In addition, the concept of civic republicanism is found to be emphasizing the participation and collective responsibility of citizens, requires civic education to achieve civic morality, or civic virtue. Finally, the concept of Civic Communitarian which prioritizing the community or social values over the individual or personal values of the individual. Following this concept, social attention can be dedicated to group rights and collective rights in terms of politics, economy, society, especially rights to resources under a social commitment to building and maintaining a community through the expression of citizenship. As could be observed citizens regarding this concept could be found as someone who is aware of the problems occurring in their own political community through a collective or public consciousness. Therefore, the current citizenship education is a reflection of the state of citizenship which could be desirable in every society. However, in each different context of society, many aspects of status or characteristics of a citizen may be defined differently within the context of a particular political community.

Keywords: Citizenship, Political Sociological, Civic Virtue

Received: 18 February 2022

Revised: 19 May 2022

Accepted: 23 May 2022

บทนำ

แนวความคิดหรือมโนทัศน์เรื่องความเป็นพลเมือง (The Concept of Citizenship) ได้กลายเป็นแนวความคิดทางการเมืองที่ทรงพลัง และมีความสำคัญมากที่สุดแนวคิดหนึ่งในทางสังคมศาสตร์ เนื่องจากเป็นแนวความคิดที่มีการยอมรับกันว่า การที่ปัจเจกชนมีสิทธิที่สมควรจะได้รับ (The Individual's Entitlement to Rights) รวมถึงการมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มที่อยู่ร่วมกันหรือต่อส่วนรวมนั้น (Collective Responsibilities) จะทำให้ระบบการเมืองการปกครองมีเสถียรภาพขึ้นมาได้ (Faulks, 2000, p.14) แนวความคิดเรื่องความเป็นพลเมืองยังเป็นที่รับรู้กันว่า ได้มีการฟื้นฟูและมีการสร้างขึ้นมามีความน่าสนใจในสาขาทฤษฎีทางการเมืองและสังคมวิทยาการเมือง เมื่อกล่าวถึงเรื่องความเป็นพลเมืองเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปจากการกล่าวถึงเรื่องของรัฐได้ เนื่องจากในยุคสมัยใหม่เรื่องของรัฐชาติ (Nation-state) (Procacci, 2004, pp.342-351) และความเป็นพลเมืองเปรียบเสมือนเหรียญสองด้านที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความเป็นพลเมือง คือ รางวัลที่ประชาชนได้รับจากความร่วมมือกับรัฐชาติ แต่ทว่ารัฐชาติก็ได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากความเป็นพลเมืองหลายประการด้วยกัน ประการสำคัญที่สุด คือ การช่วยสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐ รวมทั้งการสร้างความเป็นเอกภาพที่ประกอบด้วยความเป็นเนื้อเดียวกันให้กับรัฐชาติได้ (Homogeneity) รัฐในยุคต้นจึงเน้นโปรแกรมทางการเมือง ที่เรียกว่า “การปรับปรนเข้าหากัน” (Assimilation) และ “การบูรณาการเข้าด้วยกัน” (Integration) (ธีรยุทธ บุญมี, 2547, น.19-23) ทั้งสองประการนี้จะมีการใช้เครื่องมือประเภทต่าง ๆ เพื่อมอบความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนซึ่งโดยเนื้อแท้แล้ว คือ การมอบชุดของสิทธิหรือผลประโยชน์ที่พลเมืองจะได้รับนั่นเอง ด้วยการให้สิทธิแก่พลเมืองในหลายด้าน ได้แก่ การบูรณาการเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Integration) การบูรณาการทางการเมือง (Political Integration) และ การบูรณาการทางสังคม (Social Integration) (ธีรยุทธ บุญมี, 2546; Baccelli, 1997; Barkalet, 1997)

การค้นหาระเบียบของความเป็นพลเมืองในทางสังคมวิทยา เราจะพบว่านับตั้งแต่ผลงานของ ที.เอช. มาร์แชล (T.H. Marshall) ที่มีการบรรยายในปี 1949 ภายใต้แรงผลักดันของการฟื้นฟูประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และรวมถึงประสบการณ์ของการเกิดรัฐสวัสดิการขึ้นในอังกฤษแล้ว ในยุคนั้นเขาได้นำเสนอแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีหลายระดับ ซึ่งมีทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพลเรือน (Civil) เรื่องทางการเมือง (Political) และมิติทางสังคม (Social Dimensions) ที่มีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันอยู่ด้วยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมีความแตกต่างกันในการเคลื่อนไหวของความเป็นพลเมืองเพื่อนำไปสู่การปรับตัวให้มีความลงรอยกันกับข้อบังคับทางการเมืองสมัยใหม่ (Modern Political Imperative) ทั้งนี้เพื่อลดความไม่เท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่การหาข้อสรุปเรื่องสถานภาพ

ของพลเมืองได้ชัดเจนมากขึ้น (Procacci, 2004, pp.342-351) จึงเห็นได้ว่าการศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองจึงนับได้ว่าเป็นเรื่องที่ใหญ่มาก

ดังนั้นการศึกษาในทางสังคมวิทยา พบว่า ความเป็นพลเมืองปรากฏขึ้นมาในทางประวัติศาสตร์ จากการต่อสู้ทางการเมืองของผู้คนในสังคมตะวันตกที่ต่อต้านคัดค้านระเบียบแบบแผนในสังคมยุคกลาง และการแยกตัวออกมาเป็นชีวิตของกลุ่มคนอันเนื่องมาจากการเรียกร้องสิทธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสิทธิชุมชนนิยม (Communitarian Particular Rights) อันเป็นเรื่องของความพยายามที่จะปลดปล่อยปัจเจกชน และสังคมให้มีความเป็นอิสระในเวลาเดียวกัน แต่เมื่อเข้ามาสู่สังคมสมัยใหม่ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือ มีแนวโน้มที่จะทำให้ความเป็นชุมชนนิยมแตกสลายหายไปสู่สังคมที่มีระดับใหญ่กว่าหรือมีความกว้างขวางมากขึ้น (General-Society) อันได้แก่ ความเป็นรัฐ หรือสังคมในรูปแบบอื่น ๆ และในอีกด้านหนึ่งคือในรูปของความเป็นปัจเจกชน ความเป็นพลเมือง (Citizenship) จึงเป็นอาณาเขตของการค้นหาทั้งในเรื่องของหลักการทั่วไปที่ครอบคลุมอย่างกว้าง ๆ (Generality) และความเป็นปัจเจกชน (Individuality) ซึ่งเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน (Procacci, 2004, pp.342-351) ดังนั้น ความเป็นพลเมืองจึงมีลักษณะที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ระหว่างสิ่งที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Collective) และความเป็นปัจเจกชน (Individual) (Faulks, 2000; Procacci, 2004) ทว่าคุณสมบัติร่วมกันของสมาชิกสังคมทั้งมวล และรวมถึงการปฏิบัติของแต่ละคนก็ยังมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันอยู่ แต่ในขณะเดียวกัน การให้ความหมายของความเป็นพลเมือง ยังหมายถึงการมีสถานะหนึ่ง (A Status) ซึ่งก็คือสถานะของพลเมืองที่ผูกโยงเข้าด้วยกันกับชุมชนทางสังคม อันมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิ (Rights) ความภักดี (Loyalty) และความมีอัตลักษณ์ของสมาชิก (Identity) ซึ่งมีความชอบธรรมที่จะถูกนับรวมเข้ามาอยู่ด้วยกันหรือสามารถแยกออกจากชุมชนเมื่อใดก็ได้ (Ross, 1996, pp.1-3) นี่คือการสนใจในทางทฤษฎีหลักของมนทัศน์เรื่องความเป็นพลเมืองในทางสังคมวิทยา การศึกษาในเรื่องนี้จะได้ช่วยในการอธิบายเรื่องราวของการเมือง โดยผ่านสิ่งสร้างที่มีลักษณะของความเป็นอัตวิสัย (Subjectivity Constructed) ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และรวมถึงมีการวิพากษ์วิจารณ์ต่อการทำหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองจากทัศนะของการให้สิทธิต่าง ๆ (Entitlements) แก่พลเมืองด้วย (Zolo, 1994, p.8) เรื่องที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ อาจไม่ต้องสงสัยเลยว่าเป็นเรื่องในทางสังคมศาสตร์อย่างชัดเจนในเรื่องการศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีการอธิบายและมีข้อโต้แย้งถกเถียงกัน ซึ่งบทความนี้ผู้เขียนมีจุดประสงค์ที่จะนำเสนอกรอบการศึกษา ทั้ง 3 กรอบการศึกษา ได้แก่ กรอบแนวคิดความเป็นพลเมืองแบบเสรีนิยม (Libertarianism) ความเป็นพลเมืองแบบสาธารณรัฐ (Civic Republicanism) และความเป็นพลเมืองแบบชุมชนนิยม เพื่อนำไปเป็นกรอบการศึกษาในเรื่องความเป็นพลเมืองผ่านมุมมองทางสังคมวิทยาการเมืองในปัจจุบันต่อไป

กรอบการศึกษาความเป็นพลเมือง (Conceptual of Citizenship)

กรอบการศึกษาความเป็นพลเมืองมีกรอบแนวคิดสำคัญที่มีการอธิบายและมีข้อโต้แย้งถกเถียงกันในเรื่องความเป็นพลเมือง 3 กรอบแนวคิด ดังนี้

กรอบการศึกษาความเป็นพลเมืองแบบเสรีนิยม (Libertarianism) แนวคิดแบบเสรีนิยมให้ความสำคัญกับการเป็นพลเมืองในระดับปัจเจกชน เน้นเรื่องสิทธิและเสรีภาพ เพราะเชื่อว่าเสรีภาพเป็นคุณสมบัติที่ติดตัว พลเมืองจึงมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล ซึ่งโดยส่วนใหญ่ให้ความสนใจเฉพาะกลุ่มของตนเอง ตามแนวคิดนี้ถือว่าสิทธิของกลุ่มเป็นสิทธิรองจากสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะเรื่องผลประโยชน์ในการดำเนินงานเป็นการวางตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ ดังนั้นการแสดงออกถึงความเป็นพลเมือง จึงเป็นเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์และความสุขภายใต้ความสนใจของตนเอง โดยเฉพาะการเข้าถึงเรื่องทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อประโยชน์ส่วนรวมสูงสุด ดังนั้นแนวคิดนี้แสดงถึงปัจเจกชนสามารถหาประโยชน์โดยรัฐไม่เข้ามาแทรกแซง และมีสิทธิเข้าควบคุมรัฐและสถาบันต่าง ๆ โดยการแสดงถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ ความจงรักภักดีต่อชุมชนตามแนวทางประชาธิปไตย (Allegiance) มีความอดทนอดกลั้นเคารพต่อความคิดที่แตกต่าง (Tolerance) และ เคารพสิทธิ (Respect for rights) สิ่งสำคัญของสำนักนี้ คือ ให้ความสนใจในด้านสิทธิของปัจเจกที่มีเสรีภาพ และความเท่าเทียมอย่างไม่จำกัดภายใต้กฎหมาย

สำหรับแนวคิดแบบเสรีนิยมจะให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน แต่ก็เห็นว่าความเป็นพลเมืองมีองค์ประกอบทั้งในเรื่องของความเป็นปัจเจกชน (Individualistic) และเรื่องของกลุ่มคน (Collectivist) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ถึงกระนั้นแนวคิดแบบเสรีนิยมก็ได้ให้คุณค่าเรื่องความเป็นพลเมืองอยู่มาก เนื่องจากเรื่องสิทธิ (Rights) ทำให้ปัจเจกชนสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ตามความสนใจของบุคคลโดยปลอดจากการมาก้าวร้าวรบกวนจากผู้อื่น โดยเฉพาะเรื่องสิทธิในทางการเมืองถือว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้ปัจเจกชน สามารถกำหนดความเป็นไปของสถาบันทางการเมืองการปกครองร่วมกันได้ ความเป็นพลเมืองจึงเป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ในฐานะที่เป็นแนวความคิดหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันโดยธรรมชาติ ซึ่งกำหนดเงื่อนไขความร่วมมือกันระหว่างปัจเจกชนในการใช้ชีวิตของพวกเขา (Oldfield, 1990, p.196) จึงมีความหมายว่า เมื่อกล่าวถึงเรื่องสิทธิแล้วปัจเจกชนถูกกำหนดให้มีทั้งเรื่องของหน้าที่ (Duties) และการมีพันธะผูกพันต่อสังคม (Obligations) อยู่ด้วย (Faulks, 2000, p.55)

ตามแนวคิดนี้ยังเห็นว่า ความเป็นพลเมืองสมัยใหม่โดยธรรมชาติแล้ว ไม่สามารถแยกออกจากกันได้กับหลักความเสมอภาคของมวลชน (Inherently Egalitarian) อันเป็นผลมาจากการพัฒนาแนวคิดแบบเสรีนิยมดั้งเดิม อันมีความหมายใกล้เคียงกันมากกับคำว่าความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) ตรงที่ ความเป็นพลเมืองได้ถูกพัฒนาไปสู่ความเป็นสากลมากขึ้น (Universality)

(Bendix, 1994, p.114) ดังเช่นในรูปแบบของความเป็นเสรีนิยม ความเป็นพลเมืองได้ช่วยเพิ่มน้ำหนักให้กับข้อถกเถียงสำหรับคนส่วนน้อย ที่ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันและถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ความเป็นพลเมืองช่วยให้พวกเขามีเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์มากขึ้น แนวคิดแบบเสรีนิยมจึงสนับสนุนการณรงค์เพื่อให้มีการขยายพรมแดนของความเป็นพลเมือง โดยเริ่มจากขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านคัดค้านการค้าทาสในอังกฤษราวศตวรรษที่ 18 ขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีที่ต้องการเรียกร้องสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ขบวนการเรียกร้องสิทธิพื้นฐานความเป็นพลเมืองของชาวแอฟริกาในประเทศสหรัฐอเมริกาในปี 1960 และขบวนการเรียกร้องให้มีการยอมรับความเท่าเทียมกันในกลุ่มหลากหลายเพศตรงกันข้ามในปี 1990 เป็นต้น (Bernstein, 1996 pp.9-10)

การรณรงค์เคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ได้ดึงเอาขีดความสามารถของความเป็นพลเมืองออกมาเพื่อใช้ในการปฏิบัติการ จึงทำให้แนวความคิดเรื่องความเป็นพลเมืองกลายเป็น “แนวคิดที่มีพลังขับเคลื่อนในตัวเอง” (Momentum Concept) และจากแนวคิดนี้ทำให้ความเป็นพลเมืองมีตรรกะที่เพิ่มขึ้นมาอีกประการหนึ่ง คือ การเรียกร้องให้มีการทำประโยชน์แก่ส่วนรวมพอ ๆ กับการสร้างความเป็นสากล และการยึดหลักเรื่องการสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมของมวลมนุษย์ นับตั้งแต่นั้นมาความเป็นพลเมืองจึงอยู่ในกระแสธารของการเมืองสมัยใหม่ มีพลังและแรงบังคับที่ชนชั้นนำทางการเมืองยากที่จะต้านทานได้ (Baubock, 1994, p.139) จากตัวอย่างกรณีนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การเข้ามีส่วนร่วมกับการกิจกรรมขององค์กรภาคประชาคม และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเป็นพลเมืองขึ้นได้

ดังนั้นกรอบการศึกษาความเป็นพลเมืองแบบเสรีนิยมนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความเป็นพลเมืองไม่เพียงแต่ให้ประโยชน์แก่ปัจเจกชนเท่านั้นในเรื่องของการมีสิทธิขึ้นมาชุดหนึ่งอย่างบริสุทธิ์ (Purely a Set of Rights) แล้วทำให้ปัจเจกชนปลอดจากการมีพันธผูกพันต่อสังคม (Obligations) ต่อคนอื่นเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงความชอบธรรมและการเน้นย้ำถึงเรื่องความเท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งในความเป็นพลเมืองนั้นเป็นเรื่องการยอมรับความสามารถของปัจเจกชนว่า เขาสามารถตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขาเองได้โดยไม่ต้องถูกกำหนดจากเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น เพศ อายุ หรือสิ่งอื่นใดที่เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ เมื่อมองในแง่แล้วความเป็นพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่มากกว่าการมีอัตลักษณ์ แต่เป็นเรื่องความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้กับตนเอง อันเกิดจากแรงผลักดันภายในของมนุษย์ในทางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องของความต้องการได้รับการยกย่องและการยอมรับ และการมีโอกาสทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมนั่นเอง (Galston, 1997, pp.625-635.) สำหรับกรอบการศึกษาความเป็นพลเมืองแบบเสรีนิยมมีนัยความหมายถึง การมีหน้าที่ (Duties) และการมีพันธผูกพันต่อสังคม (Obligations) เช่นเดียวกับการมีสิทธิอยู่ด้วย แท้จริงแล้วอาจเป็นไปได้ว่า

สังคมสามารถกระทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง โดยปราศจากการแสดงออกถึงเรื่องสิทธิอย่างเป็นทางการก็ได้ แต่เราก็คงยากที่จะจินตนาการได้ถึงชุมชนของมนุษย์ที่มีเสถียรภาพได้ โดยปราศจากการรับรู้ถึงเรื่องของการมีพันธะผูกพันต่อสังคมในระหว่างสมาชิกด้วยกัน ความเป็นพลเมืองจึงนับเป็นการช่วยวางพื้นฐานที่ดีสำหรับการปกครองของมนุษย์ ที่จะมีชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในฐานะของความเป็นมนุษย์ (Faulks, 2000, p.55)

กรอบการศึกษาความเป็นพลเมืองแบบสาธารณรัฐนิยม (Civic Republicanism)

แนวคิดแบบสาธารณรัฐนิยมที่เน้นบทบาทของพลเมืองนี้ เกิดมาในสมัยประชาธิปไตยแห่งนครรัฐยุคกลาง ในบรรดานักคิดที่เสนอความคิด “Civic Republicanism” หรือสาธารณรัฐนิยมที่เน้นการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของพลเมืองนั้น นักคิดคนสำคัญที่โดดเด่นและมีอิทธิพลสูงสุดคือนิกโกเลาะ มาเคียเวลลี (Niccolo Machiavelli) ซึ่งได้แรงบันดาลใจ แนวคิด และประสบการณ์ของกรีกและโรมันโบราณ ต่อมาแนวคิดนี้ถูกกลบหายไปด้วยแนวคิดเสรีนิยมแบบปัจเจกชนนิยม ที่เน้นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาอำนาจ และการแบ่งปันผลประโยชน์ ทำให้ผู้คนละเลยการเมืองในความหมายของการกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งแท้ที่จริงแล้วการเมืองไม่ใช่มีแต่เฉพาะเรื่องการต่อสู้แย่งชิง และการแบ่งปันอำนาจและผลประโยชน์เท่านั้น หากแต่ยังมีเรื่องของอุดมการณ์ การสร้างคุณธรรม การมีคุณค่าเพื่อผู้อื่น และการมีจิตใจที่เสียสละเพื่อส่วนรวมอีกด้วย หัวใจของแนวคิดแบบ “สาธารณรัฐนิยม” ตามแนวคิดนี้คือ การสร้างประชาชนให้เป็น “พลเมือง” พลเมืองแบบสาธารณรัฐนิยมจำเป็นต้องมีคุณธรรมเพื่อส่วนรวม ซึ่งส่วนรวมนี้อาจหมายถึง ชุมชน หมู่บ้าน สังคมเมือง การปกครองส่วนท้องถิ่น ขึ้นไปจนถึงประเทศชาติโดยส่วนรวม

ความคิดแบบสาธารณรัฐนิยมมุ่งเน้นว่า “พลเมือง” หรือกลุ่มพลเมืองต้องเน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ต้องเอาประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่มเป็นรองประโยชน์ส่วนรวม แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่ให้มีส่วนตัว หรือเฉพาะส่วน เฉพาะกลุ่ม แต่ตามแนวคิดนี้ต้องการให้มีประสานระหว่างเรื่องส่วนตัวกับส่วนรวมเข้าด้วยกัน โดยให้ “ส่วนรวม” เป็นหลักหรือเป็นประธาน การที่จะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวมเช่นนี้ได้ จะต้องให้ “การศึกษาเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง” (Civic Education) ก่อน กล่าวคือ เป็นการทำให้มนุษย์มีความประสงค์จะสร้างชุมชน หรือประชาสังคมของตนเอง การให้การศึกษาเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองอาจรวมถึงการชักชวนเยาวชนเข้ามาอาสาทำงานเพื่อชุมชนและประเทศชาติ และให้มีความรักในประเทศชาติและมาตุภูมิของตนเองด้วย (Patriotism) (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2556, น.31-32)

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า แนวคิดสาธารณรัฐนิยมที่เน้นบทบาทของพลเมือง (Civic Republicanism) ประกอบไปด้วย แนวคิดหลักที่สำคัญอยู่ 2 ประการคือ (Galston, 2007; Oldfield, 1990; Pettit, 1997)

ประการที่หนึ่ง ความคิดเรื่องพลเมือง (Citizenship) ซึ่งย่ำว่าสมาชิกของระบบสังคม ต้องมีความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองของตนเอง พลเมืองคือผู้มีศักดิ์ศรี ผู้ที่มีความเท่าเทียมกับคนอื่น พลเมืองคือผู้ที่ไม่ปรารถนาจะไปครอบงำใคร แต่ก็ต้องการให้ใครมาครอบงำ บงการ หรืออุปถัมภ์ค้ำจุนตน

ความเป็นพลเมืองแตกต่างกับ “ความเป็นไพร่” (Subject) และ “ราษฎร” (People) ไพร่ คือ ผู้ที่ยอมรับสถานภาพสูง-ต่ำในสังคม เป็นผู้อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์และต้องรับใช้ผู้ใหญ่ เพราะเห็นว่าตนเป็นผู้น้อย ส่วนราษฎรคือ ผู้ที่ยอมรับในอำนาจและกฎหมายของผู้ปกครอง แต่ไม่สนใจการปกครองตนเองหรือการเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง

ในสมัยโบราณนั้น ประชาชนเป็นไพร่หรือทาสเกือบทั้งหมด อันหมายถึงการมีสถานะที่ต่ำกว่าเป็นลูกน้อง เป็นข้ารับใช้ของขุนนางหรือเจ้าที่ดิน แต่การเมืองสมัยใหม่ได้ปลดปล่อยประชาชนจากการเป็นไพร่หรือทาส ให้กลายเป็นเสรีชนที่มีลักษณะทางกฎหมายเท่าเทียมกัน การเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยนั้น ก็คือการเปลี่ยนแปลงการเป็นราษฎรหรือประชาชนให้เป็นพลเมือง โดยความหมายของพลเมืองนั้นคือ ราษฎรที่นอกจากต้องเสียภาษีและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังต้องแสดงบทบาทและอำนาจทางการเมือง คือ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ต่อเรื่องบ้านเมือง รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมและกิจการสาธารณะของสังคมและประเทศชาติด้วย

อนึ่ง แนวคิดในหลักนี้เน้นความจำเป็นในการปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชนเห็นว่า ตนเองเป็นพลเมืองนั้น จะทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ที่ติดเทียมกัน การย่ำแนวคิดเรื่องพลเมืองยังจะทำให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง ปรารถนาเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองและสังคมส่วนรวม รวมทั้งการนำพาให้ประชาชนให้เข้าร่วมกับรัฐ หรือเข้าดำเนินการแทนรัฐในการแก้ไขปัญหาของส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการเน้นความรู้สึกเป็นพลเมืองร่วมกัน ยังจะทำให้ประชาชนสามารถก้าวข้ามพ้นจากผลประโยชน์ส่วนตนแคบ ๆ ไปสู่การคิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมระยะยาวของบ้านเมืองได้

ในงานของปีเตอร์ เฟอร์ดินานด์ ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) ชื่อ “Post-Capitalist Society” (1993) ซึ่งเป็นสุดยอดปรมาจารย์ทางด้านการบริหารจัดการของโลก เขาได้ให้ความหมาย “ความเป็นพลเมือง” (Citizenship) ไว้อย่างน่าสนใจว่าคือ “ความปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่เพื่อประเทศชาติของตน” ตามความเห็นของเขาการฟื้นฟูความเป็นพลเมืองขึ้นมาใหม่นับเป็นเรื่องจำเป็นอย่างมากต่อระบบการเมืองในสังคมยุคหลังทุนนิยม ในทัศนะของเขาความเป็นพลเมืองมีความแตกต่างจากความรักในชาติ หรือมาตุภูมิของตนเอง (Patriotism) ความรักในชาติหรือมาตุภูมิของตนเองเป็นเรื่องความเต็มใจที่จะตายเพื่อประเทศชาติของตนเองอันเป็น

เรื่องสากลทั่วไป ทว่าเรื่องความเป็นพลเมืองเป็นการคิดค้นขึ้นของชาวยุโรปที่มีลักษณะแตกต่างออกไป เกิดขึ้นมานับตั้งแต่ยุคสมัยของกรุงเอเธนส์และกรุงโรมอันรุ่งโรจน์

เมื่อเป็นดังนี้จึงเสนอว่า รัฐชาติจำเป็นต้องสร้างความเป็นพลเมืองขึ้นมาใหม่ นั่นคือความเป็นพลเมืองในความหมายของการมีสิทธิ (Rights) และพันธะสัญญาต่าง ๆ (Obligations) อันเคยเป็นประเด็นสำคัญของทฤษฎีการเมืองและการดำเนินงานทางการเมืองมาก่อน ตามความเห็นของเขาความเป็นพลเมืองในแง่ทางการเมืองหมายถึง “การมีความยึดมั่นอย่างแรงกล้า หมายถึงการมีความรับผิดชอบ และยังหมายถึงการทำให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติของตนมีความแตกต่างกันออกไป” แต่เขามองว่าในระบบการเมืองแบบ “อภีรัฐหรือที่รัฐเป็นใหญ่” (Mega-state) ความเป็นพลเมืองไม่สามารถดำรงอยู่และทำหน้าที่ของตนเองได้ แม้ว่าจะเป็นประเทศเล็ก ๆ ก็ตาม เพราะเรื่องของรัฐบาลหรือเรื่องราวของทางราชการห่างไกลเกินกว่าที่บุคคลจะสามารถทำให้เกิดความแตกต่างขึ้นได้

เขาเห็นว่าเมื่อไม่มีความเป็นพลเมืองระบบการเมืองก็ว่างเปล่า คนอาจมีความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) แต่หากไม่มีความเป็นพลเมือง ความรักในชาติ หรือมาตุภูมิของตนเอง (Patriotism) ก็จะทำให้เกิดการเสื่อมถอยจนอาจนำไปสู่ความรู้สึกคลั่งชาติเกิดขึ้นได้ (Chauvinism) และถ้าไม่มีความเป็นพลเมืองก็จะไม่เกิดความรู้สึกยึดมั่นผูกพันต่อสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความเป็นพลเมืองขึ้น และในการวิเคราะห์ขั้นสุดท้ายได้ยึดโยงเนื้อหาทางการเมืองเข้าด้วยกัน และประการสำคัญ ถ้าไม่มีความเป็นพลเมือง หน่วยทางการเมืองที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นรัฐ หรือศาสนจักรก็จะมีอำนาจเพิ่มมากขึ้น จึงเห็นได้ว่าอำนาจเป็นสิ่งเดียวที่ถูกผูกโยงเข้าด้วยกัน แต่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นอันตรายต่อโลกได้ ดังนั้น ระบบการเมืองในยุคหลังทุนนิยมจึงจำเป็นต้องสร้างความเป็นพลเมือง” ขึ้นมาใหม่ด้วย โดยเฉพาะประการสำคัญ คือ การช่วยเหลือฟื้นฟูสังคมด้วยความรับผิดชอบต่อแบบพลเมือง รวมถึงการสร้าง “ความภาคภูมิใจแบบพลเมือง” (Civic Pride) คือ เครื่องหมายที่แสดงออกถึงความเป็นชุมชนในสังคมมนุษย์

ประการที่สอง ความคิดเรื่องการเมืองคือคุณธรรม (Virtue) หรือการเมืองคือ “กิจกรรมเพื่อส่วนรวม” มิใช่เป็นเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์หรือการแย่งชิงอำนาจ แล้วนำเอาอำนาจนั้นไปแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะตนเฉพาะส่วนของตนหรือพรรคพวกเท่านั้น ทว่าการมีคุณธรรมเพื่อส่วนรวมเช่นนี้ได้ ต้องมีการปลูกฝังและอบรมบ่มเพาะเพื่อให้เกิดคุณธรรมแบบพลเมือง หรือ “การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม” (Civic Virtue) มากกว่าการคิดและการกระทำเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์เฉพาะของตนเองและพวกพ้องแต่เพียงอย่างเดียว

ในยุคหลัง แนวคิดสาธารณนิยมที่เน้นบทบาทของพลเมืองยังได้รับแรงสนับสนุนจากแนวคิดชุมชนนิยม (Communitarian Movement) เนื่องจากแนวคิดชุมชนนิยมมีความสำคัญ

และได้รับความสนใจจากนักวิชาการทางสังคมศาสตร์เพิ่มมากขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดชุมชนนิยมเป็นอีกรากฐานหนึ่งที่ได้ช่วยเสริมแนวคิดประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์และมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงจะได้นำแนวคิดดังกล่าวมานำเสนอในลำดับต่อไป

ดังนั้นกรอบการศึกษาความเป็นพลเมืองแบบสาธารณรัฐนิยม (Civic Republicanism) สามารถสรุปได้ว่า ความเป็นพลเมืองแบบสาธารณรัฐนิยมเป็นเรื่องเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐ ความจงรักภักดีต่ออุดมการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้นแทนที่ความจงรักภักดีต่อกษัตริย์หรือผู้ปกครอง (Faulks, 2000, อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล และ รัชวดี แสงมหมะหมัด, 2555, น.7) ซึ่งในขณะเดียวกันแนวคิดความเป็นพลเมืองถูกโยงเข้ากับแนวคิดประชาธิปไตยมากขึ้น ผนวกแนวคิดสาธารณรัฐนิยมคลาสสิกเข้ากับแนวคิดสัญญานิยมสมัยใหม่ โดยเสนอว่า พลเมืองคือปัจเจกชนที่มีเสรีภาพและความเป็นตัวของตัวเอง พลเมืองควรมีสิทธิในการมีส่วนร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมเพื่อให้ทุกคนยึดถือร่วมกัน (Aristotle, J.J. Rousseau, Galston, Oldfield, Pettit) ตามนัยดังกล่าว ความเป็นพลเมือง คือ การเชื่อมโยงปัจเจกชนเข้ากับชุมชนทางการเมืองของสาธารณรัฐ ที่ซึ่งพลเมืองปกครองตนเอง และปฏิเสธอำนาจการปกครองของกษัตริย์ที่มีเหนือไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน (ศรีณยู หมั่นทรัพย์, 2553, น.1) แต่ที่เน้นไปกว่าคือการเชื่อมโยงไปถึงยุคกรีกและยุคกลางที่เน้นบทบาทความเป็นพลเมือง ซึ่งหลักสำคัญ คือ คุณธรรม (Civic Virtue) เป็นหลัก โดยตามแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองนั้น สมาชิกของระบอบประชาธิปไตยต้องมีความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองของตนพลเมืองเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกับผู้อื่นซึ่งพวกหลังนี้มักจะเชื่อว่าขอให้คนมีสิทธิเสรีภาพ ที่จะคิดและทำเพื่อตนเอง โดยตนเองได้ ประกอบกับมีกลไก กติกาสถาบัน เพื่อให้เกิดเสียงข้างมาก เสียงส่วนใหญ่มารวมปกครองประเทศก็พอเพียงแล้ว การเมืองแบบประชาธิปไตยควรเป็นกิจการเพื่อส่วนรวมหรือกิจการที่มีจริยธรรมเพื่อส่วนรวม พลเมืองจะต้องไม่เป็นเพียงผู้ที่รอรับนโยบายหรือรอรับบริการจากรัฐเท่านั้น หากยังต้องเป็นพลเมืองที่มีความเป็นตัวของตัวเองและพึ่งตนเองหรือกันเองให้มากด้วย ดังนั้นคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ คุณธรรมพลเมือง (Civic Virtue) คือ การที่พลเมืองใส่ใจส่วนรวม และการปกป้องเสรีภาพทางการเมือง (Political Liberty) อย่างแรงกล้าบนพื้นฐานความสัมพันธ์กับรัฐระหว่างผู้ได้ปกครองและผู้ปกครองมีพันธะสัญญาบางประการระหว่างกันบนพื้นฐานของสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะได้รับและปฏิบัติ โดยเฉพาะเน้นเรื่องสิทธิทางการเมือง และสิทธิทางสังคม

กรอบการความเป็นพลเมืองแบบชุมชนนิยม (Communitarians) ในศตวรรษที่ 20 มีกระแสความคิดหนึ่งที่มองว่า ปัจเจกชนก็มีความสำคัญ แต่ปัจเจกชนก็เป็นส่วนหนึ่งและมีความสำคัญน้อยกว่าสิ่งที่เป็นองค์รวมบางอย่าง ตามแนวคิดนี้ยังมองว่าการที่มนุษย์มารวมกลุ่มผูกพันกันนั้นมีเหตุผลมากกว่าเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ความผูกพันเช่นนี้ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับกลุ่มที่เป็นองค์รวม และทำให้กลุ่มหรือองค์รวมนี้มีพลังทางจิตวิญญาณและทาง

คุณธรรมที่จะถ่วงดุลกับแนวคิดสายเสรีนิยมแบบปัจเจกชนนิยม ที่มุ่งเน้นเฉพาะผลประโยชน์ของตนเองได้ จนพัฒนามากลายเป็นกระแสชุมชนนิยมขึ้นมา (ธีรยุทธ บุญมี, 2547, น.66) นักคิดคนสำคัญตามแนวคิดชุมชนนิยม คือ อมิตัย เอ็ตซियोนิ (Amitai Etzioni) ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาาร่วมสมัยอีกท่านหนึ่งจากผลงานของเขาชื่อ “The Spirit of Community: Right, Responsibilities and the Communitarian Agenda” (1993) ในหนังสือเล่มนี้ให้รายละเอียดถึงเหตุผลที่ต้องจัดให้มีวาระของชุมชน (Communitarian Agenda) และกล่าวถึงความสำคัญของเนื้อหาสาระความเป็นชุมชน ซึ่งให้เห็นว่าเราต้องสร้างกรอบทางนโยบายใหม่ที่ทำให้มีความเชื่อมโยงกันระหว่างสิทธิ (Right) และหน้าที่ความรับผิดชอบ (Responsibilities) ของบุคคล การมุ่งเน้นผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อรับใช้ผลประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไปแสดงถึงการมองที่คับแคบ เขาเห็นว่าเราจำเป็นต้องมีชุดของจริยธรรมทางสังคม (Social Virtues) ขึ้นมาชุดหนึ่ง เหมือนเป็นค่านิยมพื้นฐานบางอย่างที่ชุมชนให้การรับรองและเห็นพ้อง อันจะทำให้ความต้องการทางสังคมมีลักษณะเช่นเดียวกับเป้าหมายส่วนบุคคล และจะทำให้ปัจเจกชนและกลุ่มสามารถยึดโยงกันได้จนเกิดเป็นพันธะสัญญาทางการเมือง (Political Commitments) จากแนวคิดของผลงานของอมิตัย เอ็ตซियोนิ (Amitai Etzioni) ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า มีความแตกต่างจากงานของนักวิชาการคนอื่น ๆ ที่สนใจศึกษาเรื่องของชุมชนตรงที่ผลงานของเขามีความเชื่อมโยงกับกระบวนการทางการเมืองอีกด้วย โดยเขาเสนอว่าการเมืองในรูปแบบที่เน้นการเรียกร้องสิทธิ และประโยชน์เฉพาะกลุ่มนั้นในที่สุดจะไปไม่รอดทางรอดคือต้องสร้างภาคสังคมและภาคชุมชนที่เข้มแข็ง ต้องเชิดชูการทำงานเพื่อสังคมและชุมชนให้มากขึ้น ระบบการศึกษาต้องทุ่มเทไปที่การสร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship Training) เพื่อให้ผู้คนรู้จักหน้าที่ของตนเองและการปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมมากขึ้น และยังเป็นการศึกษาในเรื่องการให้ผู้คนรู้จักการปกครองตนเอง (Self-Government) โดยการปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่พลเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในเรื่องวิธีการปกครองตนเอง (Governance) กล่าวคือปัจเจกชนจะต้องไม่ใช่เพียงแค่เป็นผู้ยอมรับคำสั่งของคนอื่น ๆ หรือเป็นผู้ที่มีลักษณะนิ่งเฉย (Acquiesce) แล้วทำตามความต้องการของคนอื่น ๆ เท่านั้น แต่การที่จะเป็นเช่นนี้ได้สมาชิกของสังคมต้องมีความเป็นพลเมือง “ความเป็นพลเมือง” (Citizenship) ความหมายของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยก็คือ “การมีส่วนร่วม” แต่ก็มีใช้เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อหวังผลประโยชน์แต่เพียงอย่างเดียว ทว่าการมีส่วนร่วมของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความรู้ มีการวิพากษ์วิจารณ์ และประการสำคัญคือ อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจและยอมรับในเรื่องของสิทธิ (Rights) และหน้าที่ความรับผิดชอบ (Responsibilities) ที่ไปด้วยกันกับความเป็นพลเมืองนั่นเอง

ดังนั้นกรอบการศึกษาความเป็นพลเมืองแบบชุมชนนิยม (Civic Communitarian) โดยนักคิดชุมชนนิยมสำคัญ คือ (Etzioni, 1993; Putnam, 1993; Bryan, 1993; Tocquevill, 1968)

สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับชุมชนหรือค่านิยมของสังคมมากกว่าปัจเจกบุคคล หรือค่านิยมส่วนตัวของบุคคล โดยได้กล่าวย้ำเตือนว่าการเมืองปัจจุบันที่ประชาชนจะเอาแต่สิทธิ และประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่มนั้นจะไปไม่รอด หากจะรอดได้นั้นต้องสร้างภาคสังคม ภาคชุมชน และภาคเอกชนที่เข้มแข็งควบคู่ไปกับการใส่ใจเรื่องจริยธรรมและศีลธรรมให้มากขึ้น รู้จักและปฏิบัติหน้าที่ และเชิดชูการทำงานเพื่อชุมชน สังคม และประเทศชาติให้มากขึ้น อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับชุมชนที่มีสมาชิกเป็นอิสระและผูกพันกับกฎระเบียบ คือ เน้นชุมชน ในบริบทของประชาธิปไตย ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยความอิสระแต่ต้องตระหนัก ในคุณค่าการสร้างและการรักษาชุมชนที่เป็นประชาธิปไตย โดยคำนึงถึงการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ดังนั้น โดยการแสดงถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในหน้าที่พลเมือง ความรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และการมีจิตสำนึก สาธารณะ และสิ่งสำคัญของสำนึกนี้ให้ความสนใจในสิทธิกลุ่ม (Group Right) และสิทธิรวม (Collective Right) ทั้งในแง่การเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะสิทธิต่อทรัพยากร ภายใต้พันธะ ข้อตกลงทางสังคม และการสร้างและการคงไว้ซึ่งชุมชน (ศรีณยู หมั่นทรัพย์, 2553, น.1)

จากการทบทวนกรอบการศึกษาความเป็นพลเมือง (Frame of Citizenship) ซึ่งเป็นรากฐานแนวคิดของการศึกษาความเป็นพลเมือง ผู้เขียนสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาความเป็นพลเมือง (Frame of Citizenship)

มิติ ความเป็นพลเมือง (Dimensions)	แนวคิด (Conception)		
	ความเป็นพลเมือง แบบเสรีนิยม (Libertarianism)	ความเป็นพลเมือง แบบสาธารณรัฐนิยม (Civic republicanism)	ความเป็นพลเมือง แบบชุมชนนิยม (Communitarianism)
การเป็นสมาชิก (Membership)	สถานะทางกฎหมาย (Legal status)	อัตลักษณ์ทางการเมือง (Political identity)	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural identity)
สิทธิ (Rights)	เสรีภาพ (Liberties)	สิทธิและหน้าที่ (Rights as obligations)	หน้าที่เชิงศีลธรรม (Moral duties)
การกระทำ (Practices)	ความเป็นพลเมืองตั้งรับ (Passive citizenship)	คุณธรรมแบบพลเมือง (Civic virtues)	คุณธรรมที่กล้าหาญ (Heroic virtues) หรือ (Active Citizen)

ที่มา: (Faulks, (2000); Bryan, (1993); Baubock, (1994))

บทสรุป

จากแนวคิดความเป็นพลเมือง (Citizenship) ภายใต้กรอบความคิดของความเป็นพลเมือง (Frame of Citizenship) มีความสำคัญในทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งตามความหมายของความเป็นพลเมืองก็ยังคงมีความไม่ชัดเจนเนื่องจากถูกใช้ในบริบทและเป้าหมายต่าง ๆ เพราะคำนี้

มีทั้งมิติปัจเจก (Individual) และมิติรวมหมู่ (Community) ซึ่งสะท้อนได้จากมุมมอง ดังนี้ ผ่านมิติของความเป็นพลเมืองทั้ง 3 มิติ ได้แก่ การเป็นสมาชิกของชุมชนการเมือง (Membership) การมีสิทธิและหน้าที่ (Rights as Obligations) และการกระทำ (Practices) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกรอบการศึกษาความเป็นพลเมืองทั้ง 3 แนวคิดที่มีจุดเน้นของกรอบการศึกษาที่แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมนั้น ๆ สำหรับแนวคิดความเป็นพลเมืองแบบเสรีนิยม (Libertarianism) ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน แต่ก็เห็นว่า ความเป็นพลเมืองมีองค์ประกอบทั้งในเรื่องของความเป็นปัจเจกชนในแต่ละบุคคล (Individualistic) และเรื่องของกลุ่มคน (Collectivist) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แนวคิดแบบสาธารณรัฐนิยมที่เน้นบทบาทของพลเมือง “Civic Republicanism” เน้นการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของพลเมืองนั้น จะต้องให้การศึกษาเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง (Civic Education) เพื่อให้เกิดคุณธรรมแบบพลเมือง หรือ “การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม” (Civic Virtue) และแนวคิดความเป็นพลเมืองแบบชุมชนนิยม (Communitarian) การให้ความสำคัญกับชุมชนหรือค่านิยมของสังคมมากกว่าปัจเจกบุคคลหรือค่านิยมส่วนตัวของบุคคล ให้ความสำคัญในสิทธิกลุ่ม (Group Right) และสิทธิร่วม (Collective Right) ทั้งในแง่การเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะสิทธิต่อทรัพยากร ภายใต้พันธะข้อตกลงทางสังคม และการสร้างและการคงไว้ซึ่งชุมชนผ่านการแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน การเมืองของตนเองผ่านการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมหรือจิตสาธารณะจากการทบทวนงานวิชาการ ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความเป็นพลเมืองเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นสถานะของความเป็นพลเมืองที่ในทุก ๆ สังคมพึงปรารถนา โดยในบริบทของสังคมนั้น ๆ ที่แตกต่างกันอาจกำหนดลักษณะของพลเมืองที่สังคมต้องการต่างกัน ดังนั้น ความเป็นพลเมืองจึงมีความแตกต่างกันได้ตามบริบทแวดล้อมทางสังคมและขึ้นอยู่กับการใช้ความเป็นพลเมืองเพื่อเป้าหมายต่าง ๆ กันไป กล่าวคือ สถานะของความเป็นพลเมืองชุดหนึ่งอาจเหมาะสมกับพลเมืองในสังคมหนึ่ง แต่ไม่เหมาะสมกับพลเมืองในสังคมอื่น ๆ โดยพลเมืองในแต่ละสังคมจะต้องร่วมกันสร้างหรือกำหนดสถานะของความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับชุมชนหรือสังคม ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคม การเมืองหรือชุมชนนั้น ๆ เพราะ ความเป็นพลเมือง นั้น เป็นการสะท้อนถึงการมีสถานะของการเป็นสมาชิกชุมชนทางการเมือง โดยมีสิทธิ (Set of Rights) หน้าที่เชิงศีลธรรม (Moral Duties) และพันธะผูกพันต่อชุมชนหรือสังคมที่เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์และสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนทางการเมือง แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถานะของความเป็นพลเมืองที่กล่าวถึงข้างต้นจะมีลักษณะเป็นสากลในเชิงแนวคิดทฤษฎี กล่าวคือ เป็นสถานะของความเป็นพลเมืองที่ทุกสังคมต้องการ แต่ประเด็นที่ควรพิจารณา คือ ภายใต้บริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละสังคม สถานะของความเป็นพลเมืองมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และสถานะของความเป็นพลเมืองประเภทใดที่ควรจะต้องทำให้มีขึ้นในสังคมไทย เงื่อนไขทางสังคมการเมือง

แบบใดที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมืองได้ดีที่สุด และปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในทุกระดับของสังคม ซึ่งข้อถกเถียงและประเด็นคำถามต่าง ๆ เหล่านี้ภายใต้กรอบคิดความเป็นพลเมืองในการศึกษายังไม่มีความเห็นสอดคล้องกันเสียทีเดียว ในผลงานการศึกษาเรื่องความเป็นพลเมือง แต่ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ก็นับว่ามีความน่าสนใจ และมีคุณค่าในการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการสังคมวิทยาสสมัยใหม่เป็นอย่างมาก เช่น การแสดงออกถึงความเป็นพลเมือง การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ความเป็นพลเมืองในกลุ่มภาคประชาสังคม ความเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นต้น รวมถึงการมีคุณค่าในแง่ของการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความเป็นพลเมืองทุกบริบทพื้นที่และกลุ่มประชากรในสังคมทุกระดับต่อไปอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ถวิลวดี บุรีกุล และ รัชติ แสงมหะหมัต. (2555). *ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย*. เผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า, ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *ชาตินิยมและหลังชาตินิยม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *ประชาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2553). *พลเมืองและความเป็นพลเมืองกับมุมมองที่แตกต่างระหว่างเสรีนิยมและชุมชนนิยม*. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2564, จาก <https://tpir53.wordpress.com/2010/11/09/citizen/>
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). *การเมืองของพลเมืองสู่สหัสวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- Baubock, R. (1994). *Transnational Citizenship*. Aldershot: Edward Elgar.
- Barkalet, T. M. (1997). *Concept of the second science: citizenship*. Delhi: worldview.
- Baccelli, L. (1997). Citizenship and membership. *Rechtstheorie*, 17(1), 209–219.
- Bernstein, B. (1996). *Pedagogy, Symbolic Control and Identity: Theory, Research, Critique*. London and Bristol: Taylor & Francis.
- Bendix, R. (1994). *Nation-building and Citizenship: Studies of Our Changing Social Order*. California. University of California Press.
- Bryan, T. (1993). *Citizenship and Social Theory*. Newbury Park, CA: Sage.
- Drucker F, P. (1993). *Post-Capitalist Society*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Etzioni, A. (1993). *The Spirit of Community*. New York: Crown Publishers.
- Faulks, K. (2000). *Citizenship*. New York: Routledge.
- Galston, W. (2007). Pluralism and civic virtue. *Social Theory and Practice*, 33(4), 625–635.

- Marshall, T.H. (1994). *Citizenship and social class*. In Turner, Bryan S. & Hamilyon, London; New York: Routledge.
- Oldfield, A. (1990). *Citizenship and Community*. London: Routledge.
- Putnam, D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Procacci, G. (2004). *Governmentality and Citizenship*. In Kate Nash and Alan Scott (Eds.), *The Blackwell companion to political sociology*, State University of Milan (Italy), (pp.342–351). Milan: Blackwell Publishing Ltd.
- Pettit, P. (1997). *Republicanism: a theory of freedom and government*. Oxford: Clarendon Press.
- Ross, A. (1996). *Citizenship education and curriculum theory*. *Institute for Policy Studies in Education (IPSE)*, University of North London, pp.1–15.
- Tocqueville, A. (1968). *Democracy in America*. New York: Doubleday.
- Turner, B. (1993). *Citizenship and Social Theory*. CA: Sage.
- Zolo D. (1994), *La cittadinanza: Appartenenza, identità, diritti*. Bari: Laterza.

การนำแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้ามาประยุกต์ใช้กับบุคลิกภาพประเทศ

ก้องภพ พลโยธา¹ ชนาภานต์ อุณาพรหม² และศุภกร ศิริสุนทร³

¹คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²สาขาการจัดการการค้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี

³บริษัท พร็อพเพอร์ตี้-ที พาร์ทเนอร์ จำกัด

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้อธิบายแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าที่มีบทบาทต่อการสร้างตราสินค้า และการตลาดให้กับประเทศ แนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าถูกนำไปใช้ในการศึกษาบุคลิกภาพของสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือไปจากตราสินค้าโดยทั่วไป เช่น สถาบันการศึกษา การบริการ และสถานที่ท่องเที่ยว ดังนั้นหากมองว่าประเทศเปรียบเสมือนเป็นตราสินค้าหนึ่ง และต้องการทำการตลาดให้กับประเทศแล้ว แนวคิดบุคลิกภาพของตราสินค้าที่นำมาเชื่อมโยงกับประเทศจึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่เหมาะสมนำมาประยุกต์ใช้ เนื้อหาหลักของบทความเริ่มต้นด้วยการอธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับตราสินค้า จากนั้นเป็นการนำเสนอแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าในด้านความหมายของบุคลิกภาพตราสินค้า การวัดบุคลิกภาพตราสินค้า บทบาทของบุคลิกภาพตราสินค้า และการนำแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าไปประยุกต์ใช้ ท้ายสุดเป็นการอธิบายถึงแนวคิดบุคลิกภาพประเทศ โดยกล่าวถึงที่มาของแนวคิดบุคลิกภาพประเทศ ความหมายของบุคลิกภาพประเทศ และการวัดบุคลิกภาพประเทศ ซึ่งการศึกษาประเทศต่าง ๆ โดยนำแนวคิดเรื่องบุคลิกภาพตราสินค้ามาใช้นั้น จะทำให้สามารถเชื่อมโยงปัจจัยของประเทศในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง คุณภาพชีวิต และการท่องเที่ยว เข้ากับบุคลิกภาพของประเทศ จะช่วยให้เข้าใจถึงมุมมองที่ประชาชน นักธุรกิจ หรือนักท่องเที่ยวประเทศต่าง ๆ มีต่ออีกประเทศ และช่วยให้เห็นการตลาด รวมทั้งรัฐบาล ในการทำการตลาดให้กับประเทศได้

คำสำคัญ: บุคลิกภาพประเทศ ตราสินค้าของประเทศ บุคลิกภาพตราสินค้า

Brand Personality: An Application for Country Brand Personality

Kawpong Polyorat¹ Chanakan Unaprom² and Suppakorn Sirisuntorn³

¹Faculty of Business Administration and Accountancy Khon Kaen University

²Program in Trade Management Suan Sunandha Rajabhat University, Udon Thani Education Center

³PROPER-T Partners Company Limited

Abstract

This conceptual article discusses the roles of brand personality concept on country brand building and marketing. The concept of brand personality has been used to study personality of several entities in addition to those of typical brands and products including academic institutions, service, and tourist attractions. Therefore, as a country can be viewed as a brand and there is a need to market a country, the brand personality concept, when associated with a country, would be an interesting application of this concept. The main content of this article starts with the discussion of brand concept and then presents the brand personality concept in terms of brand personality definition, brand personality measurement, and roles of brand personality and its applications. Finally, the article discusses the country personality concept in terms of the sources of country personality, definition of country personality, and country personality measurement. The study of country brand personality concept will reflect the social, economic, political, life quality, and tourism aspects of the country as they may be associated with country personality in the perception of people, investors, or tourists from other countries. This article will be useful for marketers and government in marketing their country.

Keywords: Country Brand Personality, Country Brand, Brand Personality

บทนำ

ปัจจุบันแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าได้เข้ามามีบทบาทในการวางแผนด้านการตลาด และถูกนำมาใช้กับประเทศ จนทำให้ประชาคมโลกเกิดการมองประเทศเสมือนเป็นอีกหนึ่งตราสินค้าที่เรียกว่าบุคลิกภาพประเทศ โดยเป็นการสื่อสารถึงความแตกต่างของแต่ละประเทศให้ประชาคมโลกได้รับรู้ว่าประเทศนั้น ๆ มีเอกลักษณ์ จุดดีและจุดด้อยอย่างไร ตลอดจนทำให้ประชาชน นักธุรกิจและนักการตลาดเข้าใจถึงมุมมองที่มีต่ออีกประเทศหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงไปยังด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม และวัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ว่ามีบุคลิกภาพประเทศเป็นเช่นไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักธุรกิจและนักการตลาดในด้านวางแผนการตลาดหรือด้านการทำการค้าระหว่างประเทศได้ โดยบทความทางวิชาการนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ความสำคัญ บทบาทของบุคลิกภาพตราสินค้า และเชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวไปสู่การศึกษาบุคลิกภาพประเทศ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้า บุคลิกภาพตราสินค้า และบุคลิกภาพประเทศ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับตราสินค้า และบุคลิกภาพตราสินค้า

1.1 ความหมายของตราสินค้า

ในปัจจุบันการสร้างตราสินค้าเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญมาก เนื่องจากธุรกิจต่าง ๆ ต้องการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า และบริการของตนเพื่อที่จะได้มีส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้น การสร้างตราสินค้าหรือการสร้างแบรนด์นั้น มีส่วนทำให้สินค้า และบริการเข้าไปอยู่ในจิตใจของผู้บริโภค และนำมาซึ่งยอดขาย ส่วนแบ่งการตลาด ไปจนถึงมูลค่าของตราสินค้าที่เพิ่มขึ้นด้วย

Kotler & Armstrong (2014, p.243) ได้อธิบายถึงตราสินค้าไว้ว่าตราสินค้าไม่ได้ถูกมองว่าเป็นแต่เพียงชื่อ สัญลักษณ์ หรือโลโก้ เท่านั้น แต่ยังมีความหมายรวมถึงความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้า และบริการนั้น ๆ ด้วย ตราสินค้าจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการตลาด และผู้บริโภค ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ตราสินค้า สะท้อนถึงสิ่งที่สื่อสารไปยังผู้บริโภคในรูปของ ชื่อ สัญลักษณ์ การออกแบบ และบรรจุภัณฑ์ โดยผู้บริโภครับรู้และเข้าใจถึงเอกลักษณ์ของสินค้า และบริการ ไปจนถึงมีประสบการณ์หรือมีความรู้สึกร่วมกับตราสินค้านั้น และช่วยให้ผู้บริโภคสามารถแยกแยะสินค้านั้นออกจากสินค้าอื่น ๆ หรือสินค้าคู่แข่งได้

บุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality) เป็นแนวคิดที่มีบทบาทต่อการสร้างตราสินค้าอย่างมาก โดยการมองตราสินค้าเป็นบุคคลนี้จะช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเชื่อมโยงบุคลิกภาพของมนุษย์เข้ากับตราสินค้า (Brand Association) และทำให้สามารถจดจำ แยกแยะตราสินค้าต่าง ๆ ได้ รวมทั้งเชื่อมโยงบุคลิกภาพตราสินค้านั้นเข้ากับบุคลิกภาพของตนเองด้วย

โดยผลการศึกษาของ (Aaker, 1997) ที่นำแนวคิดบุคลิกภาพของมนุษย์ และตราสินค้ามาทำการศึกษา ทำให้ทราบว่าบุคลิกภาพอย่างน้อย 5 มิติที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับตราสินค้าได้

1.2 ความหมายของบุคลิกภาพตราสินค้า

(Aaker, 1997, p.347) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพตราสินค้าไว้ว่าหมายถึง “กลุ่มลักษณะของมนุษย์ ที่มีความเชื่อมโยงกับตราสินค้า” โดยได้วิจัยเพื่อพัฒนามาตรวัดบุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality Scale: BPS) และได้นำเอาทฤษฎีบุคลิกภาพห้าแบบ (Big Five Theory) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงการใช้ตราสินค้าในเชิงสัญลักษณ์ในงานวิจัยนี้ได้ระบุว่า การรับรู้เกี่ยวกับบุคลิกภาพตราสินค้าของผู้บริโภคเกิดจากการสัมผัสทั้งทางตรง และทางอ้อมที่ผู้บริโภคมีกับตราสินค้า และได้ยกตัวอย่างบุคลิกภาพที่มาเชื่อมโยงกับตราสินค้าโดยตรง เช่น จินตภาพต่อบุคคลที่ใช้ตราสินค้า (Brand's User-imagery) ซึ่งหมายถึงบุคลิกภาพที่เชื่อมโยงกับลักษณะของผู้ใช้ตราสินค้า เช่น ผู้บริหาร พนักงาน หรือผู้นำเสนอสินค้า รวมถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้ตราสินค้าได้ด้วย ส่วนบุคลิกภาพที่เชื่อมโยงกับตราสินค้าทางอ้อม มักจะผ่านคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ (Product-related Attributes) เช่น ชื่อตราสินค้า สัญลักษณ์ โลโก้ การโฆษณา ราคา และ ช่องทางการจัดจำหน่าย ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Boudreaux & Palmer (2007) ระบุว่า องค์ประกอบในการออกแบบฉลากผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อบุคลิกภาพตราสินค้า และความตั้งใจซื้อสินค้า

ศรีธนย์ อมาตยกุล และคณะ (2560, น.58-62) ได้กล่าวถึงบทบาทของบุคลิกภาพตราสินค้าที่มีต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์ และผู้บริโภคว่า นอกจากคุณลักษณะทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งมอบประโยชน์ด้านการใช้สอยซึ่งเป็นประโยชน์ขั้นพื้นฐานของผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้บริโภคแล้ว บุคลิกภาพตราสินค้ายังเป็นคุณลักษณะของตราสินค้าที่ส่งมอบประโยชน์เชิงสัญลักษณ์หรือการแสดงตัวตนที่ตนเองเป็นหรือต้องการจะเป็นให้กับผู้บริโภคด้วย ยกตัวอย่างเช่น หากกล่าวถึงประโยชน์ขั้นพื้นฐานทางกายภาพของการไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิก็คือ การได้รับประทานอาหารที่ดี มีคุณภาพ สด สะอาด แต่ในขณะเดียวกัน การไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิสามารถนำมาซึ่งประโยชน์เชิงสัญลักษณ์หรือการแสดงตัวตนได้ด้วย เนื่องจากร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิได้นำเสนอภาพลักษณ์ของความเป็นญี่ปุ่น คือ ความมีสุขภาพดี ความทันสมัย และความหรูหราในระดับ โดยหากตราสินค้าที่มีบุคลิกภาพตรงกับผู้บริโภคจะส่งผลให้ผู้บริโภครู้สึกว่าคุณภาพมีความเกี่ยวข้องกับตราสินค้านั้น หรือมองว่าตราสินค้านั้นเป็นตราสินค้าสำหรับตนเอง รวมทั้งอาศัยการไปบริโภคที่ร้านฟูจิเพื่อแสดงตัวตนว่ามีบุคลิกลักษณะดังกล่าว

1.3 ลักษณะบุคลิกภาพตราสินค้า

ในมาตรวัดบุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality Scale: BPS) ซึ่งได้ถูกพัฒนาขึ้นโดย (Aaker, 1997) ประกอบด้วย 5 มิติ (Dimensions) ของบุคลิกภาพตราสินค้า ซึ่งแยกย่อยลงเป็นคุณลักษณะย่อยรวมทั้งสิ้น 42 คุณลักษณะ (Traits) ดังแสดงในภาพที่ 1 ได้แก่

1.3.1 บุคลิกภาพแบบจริงใจ (Sincerity) ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 11 คุณลักษณะ ได้แก่ ดิถีดิน (Down-to-earth) ซื่อสัตย์ (Honest) มีประโยชน์ (Wholesome) สนุกสนานร่าเริง (Cheerful) รักครอบครัว (Family-oriented) ซื่อตรงแบบลูกทุ่ง (Small-town) จริงใจ (Sincere) มีตัวตน จับต้องได้ (Real) เป็นแบบดั้งเดิม (Original) อ่อนไหวง่าย (Sentimental) และเป็นมิตร (Friendly)

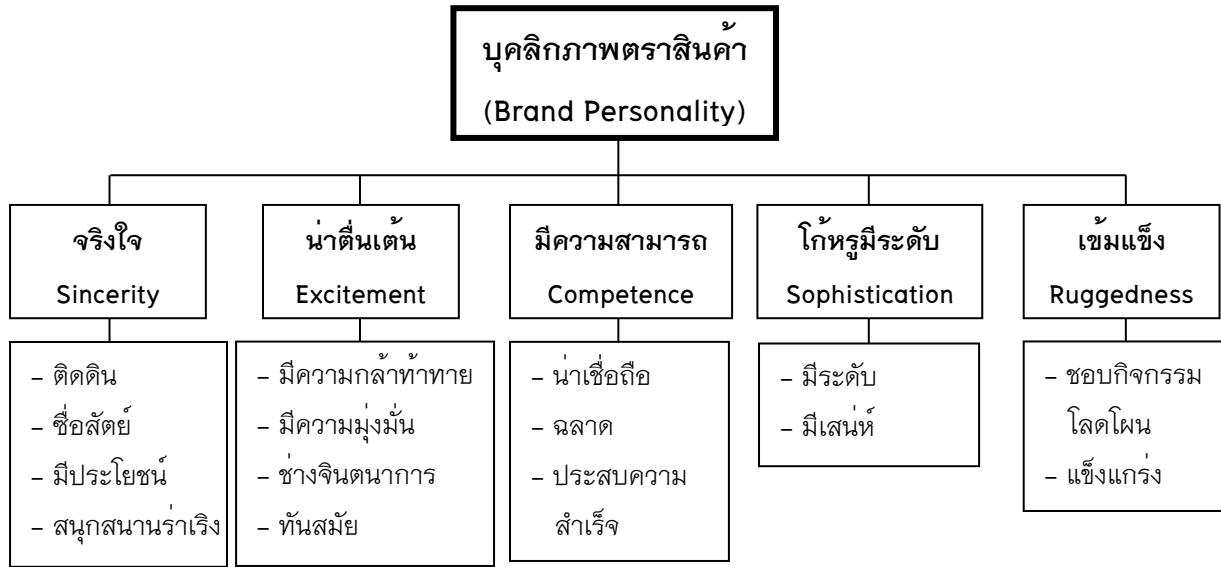
1.3.2 บุคลิกภาพแบบน่าตื่นเต้น (Excitement) ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 11 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความกล้า ท้าทาย (Daring) มีความมุ่งมั่น (Spirited) ช่างจินตนาการ (Imaginative) ทันสมัย (Up-to-date) นำสมัย (Trendy) น่าตื่นเต้น (Exciting) ยอดเยี่ยม (Cool) ความเป็นคนรุ่นใหม่ (Young) มีเอกลักษณ์ของตนเอง (Unique) เป็นตัวของตัวเอง (Independent) และร่วมสมัย (Contemporary)

1.3.3 บุคลิกภาพแบบมีความสามารถ (Competence) ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 9 คุณลักษณะ ได้แก่ น่าเชื่อถือ (Reliable) ฉลาด (Intelligent) ประสบความสำเร็จ (Successful) ขยันขันแข็ง (Hard-working) มั่นคง (Secure) มีความเชี่ยวชาญ (Technical) ความเป็นองค์กร (Corporate) ความเป็นผู้นำ (Leader) และมั่นใจในตัวเอง (Confident)

1.3.4 บุคลิกภาพแบบโก้หรูมีระดับ (Sophisticated) ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 6 คุณลักษณะ ได้แก่ มีระดับ (Upper-class) มีเสน่ห์ (Charming) หูหรา (Glamorous) ดูดี (Good-looking) มีความอ่อนโยนเหมือนผู้หญิง (Feminine) และเรียบหรู (Smooth)

1.3.5 บุคลิกภาพแบบเข้มแข็ง (Ruggedness) ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 5 คุณลักษณะ ได้แก่ ชอบกิจกรรมโลดโผน (Outdoorsy) แข็งแกร่ง (Tough) เข้มแข็งบึกบึนแบบผู้ชาย (Masculine) ดุสย ๆ (Western) และดุคั่น (Rugged)

บุคลิกภาพทั้ง 5 มิติ 42 คุณลักษณะดังกล่าว ได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยนำลักษณะบุคลิกภาพจากแนวคิดบุคลิกภาพของมนุษย์ 5 แบบ แล้วนำลักษณะบุคลิกภาพที่ได้ไปทำการสำรวจกับตราสินค้า และกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) จนได้กลุ่มลักษณะบุคลิกภาพที่สามารถเชื่อมโยงกับตราสินค้าได้ โดยมาตรวัดนี้ ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยอย่างแพร่หลาย เช่น ใช้วัดตราสินค้าของสินค้าฟุ่มเฟือย (Matthiesen & Phau, 2005) ใช้วัดการออกแบบฉลากไวน์ที่มีผลต่อบุคลิกภาพตราสินค้าของไวน์ (Boudreaux & Palmer, 2007) และใช้วัดบุคลิกภาพของมหาวิทยาลัย (Polyorat, 2011) เป็นต้น

ภาพที่ 1 มิติบุคลิกภาพตราสินค้า

ที่มา: (Aaker, 1997, p.354)

1.4 บทบาทของบุคลิกภาพตราสินค้า และการนำแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าไปประยุกต์ใช้

บุคลิกภาพตราสินค้ามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการทำการตลาดในปัจจุบัน ธุรกิจที่ต้องการให้สินค้าและบริการของตนประสบความสำเร็จมักคำนึงถึงการสร้างตราสินค้า ซึ่งบุคลิกภาพตราสินค้าก็เป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสร้างตราสินค้า บุคลิกภาพตราสินค้าที่ถูกกำหนดไว้อย่างดีนั้นจะสามารถถ่ายทอดข้อมูลของสินค้าได้สมบูรณ์ และมีชีวิตมากกว่าตราสินค้าโดยทั่วไป เพิ่มความชื่นชอบ และการใช้ตราสินค้าเพิ่มอารมณ์ความรู้สึกที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้า (Aaker, 1997) ซึ่งเหล่านี้สามารถนำไปสู่ความตั้งใจซื้อสินค้า (Freling & Forbes, 2005) การสื่อสารแบบปากต่อปาก (Kim et al., 2001) และความเชื่อถือ และความจงรักภักดีต่อตราสินค้า (Aaker, 1997)

ความสำคัญและบทบาทของบุคลิกภาพตราสินค้าที่มีต่อการสร้างตราสินค้า และการทำการตลาดของธุรกิจ มิได้มีเพียงแค่นำไปใช้กับสินค้าอุปโภคบริโภคเท่านั้น แนวคิดนี้ยังได้ถูกนำไปใช้กับภาคบริการด้วย เช่น ธุรกิจภัตตาคาร (Siguaw et al., 1999) ธุรกิจธนาคาร (Harris & Fleming, 2005) และธุรกิจการท่องเที่ยว (Hosany et al., 2006) โดยนักวิจัยได้นำมาวัดบุคลิกภาพตราสินค้าไปใช้กับงานวิจัยเพื่อหาบุคลิกภาพสินค้า และบริการในธุรกิจดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้พัฒนามาตรวัด ที่ต้องการให้ได้มาตรวัดที่สามารถนำไปใช้โดยทั่วไป (Generalizable) ได้ (Aaker, 1997) ตัวอย่างเช่น Siguaw et al. (1999) ได้นำมาตรวัดนี้ไปประยุกต์ใช้กับการวัดบุคลิกภาพของตราสินค้าน้ำดื่มหลาย ๆ ประเภท ผลการศึกษาพบว่า

มาตรวัดดังกล่าวสามารถวัดบุคลิกภาพร้านอาหารได้ โดยบุคลิกภาพที่แตกต่างกันของแต่ละร้านอาหารจะขึ้นอยู่กับชื่อ และแนวคิดหลักของร้าน นอกจากนี้ (Harris & Fleming, 2005) ได้นำแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้ามาประยุกต์ใช้กับธุรกิจธนาคาร เพื่อหาบุคลิกภาพการบริการ (Service Personality) โดยพบว่า การนำมาตรวัดบุคลิกภาพตราสินค้า มาใช้วัดความแตกต่างของการรับรู้บุคลิกภาพการบริการของกลุ่มลูกค้า และกลุ่มพนักงานจะสามารถช่วยให้ธุรกิจบริการสามารถค้นพบช่องว่างในการบริหารคุณภาพการบริการได้

นอกจากนี้ การวัดบุคลิกภาพตราสินค้ายังถูกนำไปวัดบุคลิกภาพสถานที่ท่องเที่ยว (Ekinci & Hosany, 2006) กล่าวว่าบุคลิกภาพสามารถเชื่อมโยงเข้ากับสถานที่ท่องเที่ยวได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม สำหรับทางตรง ได้อ้างถึง (Aaker, 1997) โดยระบุว่าบุคลิกภาพจะเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยว ผ่านผู้คน โรงแรม ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยว และ ภาพลักษณ์ของนักท่องเที่ยว (Tourist's Imagery) ส่วนการเชื่อมโยงทางอ้อม (Ekinci & Hosany, 2006) เป็นการสื่อสารเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวผ่านการตลาด การโฆษณา การรับรู้คุณค่าผ่านการตั้งราคา และผู้มีชื่อเสียงที่มาจากสถานที่ท่องเที่ยวนั้น เป็นต้น โดยยังกล่าวอีกว่า สถานที่ท่องเที่ยวนั้นเต็มไปด้วยคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ และลักษณะบุคลิกภาพซึ่งประกอบจากองค์ประกอบทั้งที่จับต้องได้ และที่จับต้องไม่ได้ โดยองค์ประกอบที่จับต้องได้ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม และผู้คน เชื่อมโยงกับคุณค่าเฉพาะตัวที่เป็นองค์ประกอบที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ และความรู้สึก โดยผลการศึกษา พบว่า มาตรวัดบุคลิกภาพตราสินค้า 3 จาก 5 มิติ (จริงใจ น่าตื่นเต้น และความมีไมตรีจิต) สามารถใช้วัดบุคลิกภาพสถานที่ท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า บุคลิกภาพของสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลบวกต่อการรับรู้ภาพลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยว และการแนะนำต่อ (Intention to Recommend) ด้วย

ในปัจจุบันแนวคิดตราสินค้าถูกนำมาใช้กับประเทศ เรียกว่า ตราสินค้าประเทศ (Country Brand) โดยเป็นการมองประเทศเสมือนตราสินค้าหนึ่ง และมีการวางแผนทำการตลาดให้กับประเทศอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดข้อความที่จะสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาคมโลกรับรู้ถึงภาพลักษณ์ของประเทศในด้านที่ต้องการ ซึ่งแนวความคิดนี้ เริ่มมีอิทธิพลมากขึ้นต่อการตลาดระหว่างประเทศในปัจจุบัน

2. แนวคิดบุคลิกภาพประเทศ

2.1 ที่มาของแนวคิดบุคลิกภาพประเทศ

ดังที่ได้เห็นแล้วในเนื้อหาก่อนหน้านี้ ถึงบทบาท และความสำคัญของบุคลิกภาพตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และการเข้าไปอยู่ในใจของผู้บริโภคของตราสินค้านั้น บุคลิกภาพตราสินค้าจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ธุรกิจ ซึ่งไม่เพียงแต่สินค้า และบริการเท่านั้นที่ต้องขับเคลื่อนองค์กรตามการแข่งขัน

แต่ในภาคที่กว้างขึ้นอย่างเช่นประเทศ ก็ต้องการขับเคลื่อนตนเองหรือทำการตลาดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์เช่นเดียวกัน จึงเป็นที่มาของการนำแนวคิดบุคลิกภาพประเทศมาใช้ในการทำการตลาด และสร้างตราสินค้าประเทศ

แนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้านั้น นอกจากจะถูกนำไปใช้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทั่ว ๆ ไปแล้ว ยังถูกนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่น ๆ เช่น ร้านอาหาร (Siguaw et al., 1999) การบริการ (Harris & Fleming, 2005) มหาวิทยาลัย (Polyorat, 2011) สถานที่ท่องเที่ยว (Hosany et al., 2006) โดยเป็นการพยายามอธิบายภาพลักษณ์ของสิ่งเหล่านี้ด้วยลักษณะบุคลิกภาพของมนุษย์ ซึ่งในภาพที่กว้างขึ้นอย่างประเทศแล้ว หากมองประเทศเสมือนเป็นตราสินค้า ย่อมต้องการที่จะเข้าไปอยู่ในจิตใจของคนทั่วไป นักธุรกิจ หรือนักท่องเที่ยวเช่นกัน เพราะสามารถจะนำมาซึ่งรายได้จากการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวที่มีกับประเทศต่าง ๆ ดังนั้นแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าสามารถก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาลเมื่อนำมาใช้กับประเทศ

2.2 ความหมายของบุคลิกภาพประเทศ

หากนำความหมายของบุคลิกภาพตราสินค้าของ (Aaker, 1997) มาพิจารณาแล้วเปลี่ยนจากตราสินค้าเป็นประเทศแล้ว บุคลิกภาพประเทศจะมีความหมายว่า “กลุ่มบุคลิกภาพหรือลักษณะของมนุษย์ ที่มีความเชื่อมโยงกับประเทศ” โดยสามารถขยายความได้ว่า คือการนำเอาลักษณะบุคลิกภาพของมนุษย์ เช่น ก้าวร้าว น่าคบหา มีความสามารถ มาใช้อธิบายหรือเชื่อมโยงกับประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อาจถูกรับรู้ว่ามีบุคลิกแบบก้าวร้าว และประเทศญี่ปุ่น อาจถูกรับรู้ว่ามีบุคลิกแบบอ่อนน้อม เป็นต้น

2.3 องค์ประกอบของบุคลิกภาพประเทศ

บุคลิกภาพประเทศ คือ การเชื่อมโยงเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือสามารถสื่อถึงประเทศนั้น ๆ ในด้านที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของมนุษย์ โดยคนทั่วไปจะมีการรับรู้เกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ จาก 3 ด้านหลัก ๆ ได้แก่

2.3.1 ด้านรัฐบาล การที่รัฐบาลประเทศใดประเทศหนึ่ง มีนโยบายต่าง ๆ โดยเฉพาะนโยบายด้านการต่างประเทศ นโยบายเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อชีวิตของคนจำนวนมาก

2.3.2 การท่องเที่ยว ประชาชนจะเกิดการรับรู้เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ จากสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศนั้น โดยการท่องเที่ยวถือเป็นส่วนที่สามารถสร้างการรับรู้ได้ดีมาก เพราะเกิดจากประสบการณ์หรือก่อให้เกิดความปรารถนาในการจะไปท่องเที่ยว

2.3.3 ด้านเศรษฐกิจ การผลิต และการส่งออกสินค้าไปยังประเทศต่าง ๆ ก็เป็นการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับประเทศเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ประเทศที่ส่งออกสินค้าเกษตรเป็นหลัก ก็จะถูกรับรู้ว่าเป็นเกษตรกรรม หรือยังไม่พัฒนาทางเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ส่งออกอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น (d'Astous & Boujbel, 2007, p.231)

ภาพการรับรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศ จะถูกนำมาเชื่อมโยงและจดจำเกี่ยวกับประเทศนั้น ๆ โดยการนำสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้เกี่ยวกับประเทศมาเชื่อมโยงกับบุคลิกภาพมนุษย์ เป็นเพราะลักษณะบุคลิกภาพนั้นสามารถสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถใช้คาดเดาพฤติกรรมได้ อีกเหตุผลหนึ่ง คือ บุคลิกภาพนั้นมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดภาพแห่งตน (Self-Image) โดยเชื่อว่า คนทั่วไปจะชอบสิ่งที่มีบุคลิกลักษณะคล้ายกับตน นอกจากนี้ การที่ประเทศต่าง ๆ มีที่นั่งในองค์การสหประชาชาติ บุคคลซึ่งได้แสดงออกต่อประชาคมโลกในฐานะตัวแทนของประเทศ เมื่อบุคลิกภาพของบุคคลดังกล่าวนั้นถูกเผยแพร่ออกไปผ่านสื่อต่าง ๆ ก็ย่อมสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับประเทศนั้น ๆ ด้วยเช่นกัน

2.4 ลักษณะบุคลิกภาพประเทศ

d'Astous & Boujbel (2007) ได้พัฒนามาตรวัดบุคลิกภาพประเทศเพื่อประโยชน์ในการวางตำแหน่งประเทศ (Country Positioning) โดยผลของการศึกษารายงานบุคลิกภาพประเทศ 6 มิติ ได้แก่ น่าคบหา (Agreeableness) ชั่วร้าย (Wickedness) หัวสูง (Snobbism) ขยันขันแข็ง (Assiduousness) ชอบคล้อยตาม (Conformity) และสงวนท่าที (Unobtrusiveness) ซึ่งแต่ละด้านจะมีลักษณะย่อยอีก รวมทั้งสิ้น 37 ลักษณะ นอกจากนี้ มาตรวัดดังกล่าวยังถูกนำไปทดสอบในประเทศจีน โดยมีการดัดแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมจีนด้วย (d'Astous & Li, 2009) อย่างไรก็ตาม มาตรวัดดังกล่าวก็ไม่ได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในการวัดบุคลิกภาพตราสินค้าประเทศเท่าใดนัก

สำหรับงานวิจัยด้านบุคลิกภาพประเทศที่ดำเนินการในประเทศไทยนั้น (กุลนันท์ ศรีพงษ์พันธุ์ และก้องภพ พลโยราช, 2561, น.1) พัฒนามาตรวัดบุคลิกภาพประเทศ โดยพบว่าบุคลิกภาพประเทศประกอบด้วย 3 มิติ และมีจำนวนบุคลิกภาพทั้งหมด 24 บุคลิกภาพ ได้แก่ มิติที่ 1 ความน่าเชื่อถือ ประกอบด้วย 9 บุคลิกภาพ คือ ที่ยึดหยุ่น ที่ปรับตัวได้ ซื่อสัตย์ เรียบร้อย เป็นระเบียบ มีระเบียบ มีวินัย สงบ มีสันติภาพ ละเอียดลออ ถี่ถ้วน น่าเคารพ น่านับถือ มั่นคง ปลอดภัย มิติที่ 2 ความที่มีเสน่ห์ ประกอบด้วย 7 บุคลิกภาพ คือ สนุกสนานร่าเริง เก๋ ทันสมัย, ฉลาด หล็กแหลม ร่วมสมัย ยอดเยี่ยม เท่ห์ ที่สร้างสรรค์ ที่พัฒนา ที่ก้าวหน้า และมิติที่ 3 ความไม่ดึงดูดใจ ประกอบด้วย 8 บุคลิกภาพ คือ ซึ่งไม่สุภาพ ไร้มารยาท ซึ่งไม่จริงใจ ที่ไม่ดึงดูดใจ ที่ไม่มีเสน่ห์ ด้อยพัฒนา ไม่เจริญ ไม่มีความรู้ ไม่ได้รับการศึกษา ที่ไม่เป็นมิตร ซึ่งไม่เร่ร่อน ซึ่งไม่ร่าเริง ไม่มั่นคง ไม่แน่นอนโดยมาตรวัดบุคลิกภาพประเทศดังกล่าวนี้มีความตรงเชิงคล้อยตาม ความตรงเชิงจำแนก และความน่าเชื่อถือในระดับสูง

เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจที่ต้องการศึกษาข้อมูลบุคลิกภาพของประเทศ บทความนี้จะขอกล่าวถึงบุคลิกภาพของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีศิลปะ วัฒนธรรม นวัตกรรม เอกลักษณ์ประจำชาติที่โดดเด่น มีสถานที่ท่องเที่ยวสวยงามที่หลากหลาย

มีสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง ระบบการเมืองการปกครองอยู่ในระบอบประชาธิปไตย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงกิจกรรม และกีฬาของคนในชาติที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก โดยบทความนี้จะสรุปประเด็นสำคัญของประเทศออสเตรเลีย 3 ด้านจากเนื้อหาของ (d'Astous & Boujbel, 2007) ซึ่งได้พัฒนามาตรวัดบุคลิกภาพประเทศเพื่อประโยชน์ในการวางตำแหน่งประเทศ (Country Positioning) ประกอบด้วย ด้านรัฐบาล ด้านการท่องเที่ยว และด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ด้านรัฐบาล ออสเตรเลียมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แบบรัฐสภา มีรูปแบบรัฐบาลเป็นสหพันธรัฐ และมีพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ประมุขแห่งรัฐของออสเตรเลีย คือ สมเด็จพระราชินีนาถอลิซาเบธที่ 2 โดยมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้แทนพระองค์ในออสเตรเลีย อำนาจของผู้สำเร็จราชการนั้นรวมถึงการแต่งตั้งรัฐมนตรีและผู้พิพากษา การยุบสภา และการลงนามบังคับใช้กฎหมาย (เดอะเบสท์, ออนไลน์, 2564) หากจะนำความหมายของบุคลิกภาพตราสินค้าของ (Aaker, 1997) มาพิจารณาร่วมด้วย ในด้านรัฐบาลของประเทศออสเตรเลียที่ชัดเจนที่สุดน่าจะเป็นบุคลิกภาพแบบมีความสามารถ (Competence) ที่มีคุณลักษณะย่อย คือ น่าเชื่อถือ (Reliable) และมั่นคง (Secure)

2. ด้านการท่องเที่ยว ประเทศออสเตรเลียมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมายกระจายตัวอยู่ในทุกรัฐ (เดอะเบสท์, ออนไลน์, 2564) ไม่ว่าจะเป็น พิพิธภัณฑ์ โรงละคร สวนสัตว์ ห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ อุทยานแห่งชาติที่เป็นพื้นที่มรดกโลก แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ชายหาดที่สวยงามมากมาย และหากจะกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นสำคัญโดยใช้เมืองซิดนีย์ (Sydney) ในรัฐนิวเซาท์เวลส์ (New South Wales) เป็นตัวอย่าง ก็พบว่าชายหาดสวยงามจำนวนมาก โดยมีหาดที่คนรู้จักกันทั่วโลกคือ หาดบอนได (Bondi Beach) เนื่องจากเป็นหาดทรายสีขาวและมีน้ำทะเลเป็นสีฟ้าใส โดยเฉพาะในวันหยุดสุดสัปดาห์ และยังมีอากาศดีชาวเมืองซิดนีย์จำนวนมากจะนิยมออกไปพักผ่อนกับครอบครัว โดยกิจกรรมที่ทำคือ ไปทะเลเพื่ออาบแดด เล่นเซิร์ฟ ปิ้งย่างบาร์บีคิว เดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ นอกจากนี้บางครอบครัวก็จะพาเด็ก ๆ ไปเที่ยวสวนสนุก สวนสัตว์ ไปอุทยานแห่งชาติบลูเมาท์เทนส์ (Blue Mountains) หรือไปดูบ่อน้ำเล็ก ๆ เป็นรูปเลข 8 (Figure 8 Pools) ที่อุทยานแห่งชาติ Royal National Park ไปเที่ยวน้ำตกเวนตเวิร์ท (Wentworth Falls) ไปเดินเล่นสวนสาธารณะที่มีอยู่มากมายหรือสวนพฤกษศาสตร์ (Royal Botanic Garden) ที่อยู่ติดกับ โรงละครโอเปร่าเฮาส์ (Sydney Opera House) และสะพานซิดนีย์ฮาร์เบอร์ (Sydney Harbour Bridge) ที่เป็นแลนด์มาร์ค (Landmark) สำคัญ เพราะฉะนั้นในทุกวันหยุดสุดสัปดาห์ที่อากาศดี จะมีนักท่องเที่ยว และชาวเมืองจำนวนมากมานั่งรับประทานอาหาร ดื่มเบียร์และกาแฟ เพื่อสังสรรค์ ผ่อนคลาย บางครั้งอาจมีการแสดงดนตรีจากนักดนตรีข้างทาง (Street Musicians) หรือจากชาวพื้นเมืองดั้งเดิมที่เรียกว่าชาวอะบอริจิน (Aborigine)

มาแสดงดนตรีบริเวณศูนย์กลางการเดินเรือเซอร์คูลาร์ควีย์ของซิดนีย์ (Circular Quay) ดังนั้น หากจะนำความหมายของบุคลิกภาพตราสินค้าของ (Aaker, 1997) มาพิจารณาร่วมด้วยในด้าน การท่องเที่ยวของประเทศออสเตรเลียที่ชัดเจนที่สุดน่าจะเป็นบุคลิกภาพแบบจริงใจ (Sincerity) ที่มีคุณลักษณะย่อย คือ สนุกสนานร่าเริง (Cheerful) และ เป็นมิตร (Friendly)

3. ด้านเศรษฐกิจ ของออสเตรเลียมีการเติบโตอย่างสม่ำเสมอ และมีขนาดเศรษฐกิจ ใหญ่เป็นอันดับที่ 13 ของโลก ถือเป็นประเทศพัฒนาประเทศแรก ๆ ที่สามารถฟื้นตัวจากวิกฤต การเงินของสหรัฐ และของโลกเมื่อปี 2008 และจากการฟื้นตัวจากอุทกภัยเมื่อปลายปี 2010 และกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชนในธุรกิจเหมืองแร่ และการส่งออกสินค้าโภคภัณฑ์ ได้แก่ เหล็ก และแร่ต่าง ๆ ซึ่งส่งเสริมให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศออสเตรเลียขับเคลื่อน อย่างต่อเนื่อง รัฐบาลได้ให้ความสนับสนุนในการเจรจาเรื่องความตกลงการค้าเสรี ซึ่งมีความสอดคล้อง กับกฎระเบียบของ WTO และส่งเสริมให้เกิดระบบการค้าหลายทาง การตกลงการค้าเสรีจะช่วย ส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศมีความแข็งแกร่งมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ส่งออก และนักลงทุนขยายกิจการเข้าสู่ตลาดในหลายประเทศได้ ซึ่งเมื่อนำแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้า ของ (Aaker, 1997) มาพิจารณาร่วมด้วยในด้านเศรษฐกิจของประเทศออสเตรเลียที่ชัดเจนที่สุด น่าจะเป็นบุคลิกภาพแบบเข้มแข็ง (Ruggedness) ที่มีคุณลักษณะย่อย คือ แข็งแกร่ง (Tough)

หากจะสรุปบุคลิกภาพของประเทศออสเตรเลียตามข้อมูลข้างต้นโดยอ้างอิงแนวคิด ของ (Aaker, 1997) มาพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน สรุปได้ว่าประเทศออสเตรเลียมีบุคลิกภาพ ประเทศเป็นที่น่าเชื่อถือ (Reliable) มั่นคง (Secure) แข็งแกร่ง (Tough) แต่ในขณะเดียวกันก็สนุกสนาน ร่าเริง (Cheerful) และเป็นมิตร (Friendly)

3. แนวทางการนำแนวคิดบุคลิกภาพประเทศไปใช้กับการทำการตลาดประเทศ และการตลาดสินค้า

การทำการตลาดประเทศเป็นการมองประเทศเป็นเหมือนตราสินค้า และพยายามสร้าง ตราสินค้าให้มีคุณค่าในสายตาของนานาชาติ แนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าจะช่วยผู้บริโภค ในการเชื่อมโยงตราสินค้า และแยกแยะตราสินค้าที่โดดเด่นออกจากตราสินค้าอื่น ซึ่งหากมอง ประเทศเสมือนเป็นตราสินค้าหนึ่งแล้ว บุคลิกภาพตราสินค้าก็สามารถนำมาใช้ในการอธิบาย เกี่ยวกับประเทศได้ การนำลักษณะของประเทศต่าง ๆ มาเชื่อมโยง และอธิบายด้วยบุคลิกภาพว่า ถ้าประเทศนั้นเป็นเหมือนคนแล้วจะมีบุคลิกภาพเป็นอย่างไร จึงมีประโยชน์ต่อการสร้างตราสินค้า ให้แก่ประเทศอย่างยิ่งเพราะนอกเหนือจากการนำแนวคิดบุคลิกภาพประเทศมาใช้ในการทำ การตลาดประเทศดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แนวคิดบุคลิกภาพประเทศยังสามารถนำไปใช้กับตัว สินค้าได้ด้วย โดยเรียกว่าแนวคิดประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า (Country-of-origin) ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาอิทธิพลของบุคลิกภาพประเทศที่มีต่อการประเมินสินค้าของผู้บริโภค (กุลนนันท์

ศรีพงษ์พันธุ์ และก่อพงษ์ พลโยธา, 2557b, น.66) ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีบุคลิกภาพประเทศคือ แข็งกร้าว อาจมีอิทธิพลทางลบต่อสินค้าบางประเภท เช่น อาหาร หรือสิ่งทอ แต่อาจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อสินค้าบางประเภท เช่น เครื่องจักร เป็นต้น จะเห็นว่าการกำหนดบุคลิกภาพประเทศเพื่อให้สามารถทำการตลาดประเทศได้เหมาะสม ย่อมส่งผลให้ประเทศสามารถวางตำแหน่งตนเองในประชาคมโลกได้ และยังอาจส่งผลทางอ้อมต่อภาคธุรกิจในการที่จะสร้างบุคลิกภาพตราสินค้าของตนเองให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้า เพื่อผลทางการค้า และธุรกิจ

อีกแนวคิดหนึ่งที่นักการตลาดมักนำมาใช้ในการสร้างตราสินค้าประเทศ คือ แนวคิดภาพลักษณ์ประเทศ (Country Image) เนื่องจากภาพลักษณ์ประเทศสามารถสะท้อนการรับรู้ของประเทศนั้น ๆ ในมุมมองของประชาคมโลกได้อย่างกว้าง ๆ เช่นกัน ทั้งนี้ นักการตลาดควรที่จะศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของภาพลักษณ์ประเทศซึ่งเป็นการรับรู้เกี่ยวกับประเทศในมิติต่าง ๆ อย่างกว้าง กับบุคลิกภาพประเทศที่ได้เชื่อมโยงทุกสิ่งเกี่ยวกับประเทศนั้นเข้ากับบุคลิกภาพว่ามีอิทธิพลต่อการประเมินประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า รวมทั้งความตั้งใจซื้อสินค้าที่แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร บุคลิกภาพประเทศ ที่เป็นการนำประเทศมาเชื่อมโยงเข้ากับบุคลิกภาพจะมีอิทธิพลต่อการประเมินประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า รวมทั้งความตั้งใจซื้อสินค้ามากกว่าภาพลักษณ์ประเทศโดยรวม ๆ หรือไม่

การนำแนวคิดบุคลิกภาพประเทศมาใช้ในการทำการตลาดประเทศ เป็นสิ่งที่นักการตลาดต้องรับรู้และเข้าใจให้ชัดเจนถึงมุมมองของบุคลิกภาพประเทศนั้น ๆ ที่ถูกรับรู้ในมุมมองของประชาคมโลก เช่นเดียวกับที่นักการตลาดในประเทศไทยก็ต้องเข้าใจบุคลิกภาพของประเทศ เพราะภาพการรับรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศจะถูกนำมาเชื่อมโยงและจดจำในการทำตลาดให้กับประเทศไทย ตลอดจนจนสามารถสร้างจุดแข็งของตราสินค้าไทยให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

การเข้าใจถึงอิทธิพลของบุคลิกภาพประเทศที่มีต่อผู้บริโภคในการประเมินประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า และความตั้งใจซื้อสินค้า มีความสำคัญต่อนักการตลาดในการที่จะทำการตลาดประเทศ และส่งเสริมบุคลิกภาพประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งเชื่อมโยงไปยังการค้า และการทำการตลาดสินค้าในต่างประเทศ การศึกษาเพิ่มเติมในอนาคตจึงควรวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของบุคลิกภาพประเทศที่มีต่อผู้บริโภคในการซื้อสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากต่างประเทศ โดยอาจรวมไปถึงศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ ทางด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน เช่น อายุ รายได้ หรืออัตตนิยมวัฒนธรรม (ethnocentrism) และอิทธิพลของประเภทสินค้า เช่น สินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า สิ่งทอเครื่องแต่งกาย หรือประเภทอาหาร ซึ่งหากบุคลิกภาพประเทศมีอิทธิพลต่อการประเมินประเทศแหล่งกำเนิดสินค้าของผู้บริโภคแล้ว อาจสามารถยกตัวอย่างถึงประโยชน์

ที่จะเกิดต่อธุรกิจได้ เช่น หากประเทศไทยถูกรับรู้จากต่างประเทศว่ามีบุคลิกภาพจริงใจ อาจเป็นโอกาสกับสินค้าไทยบางประเภท เช่น สินค้าประเภทอาหาร หรือสินค้าเกษตร ที่สามารถใช้ประโยชน์จากบุคลิกภาพจริงใจของประเทศ ในการสื่อสารทางการตลาดกับต่างประเทศ โดยนำเสนอว่าสินค้านี้มีประเทศแหล่งกำเนิดจากประเทศไทย ซึ่งอาจช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือในด้านความปลอดภัยในการนำไปบริโภคได้ ในทางตรงกันข้าม หากประเภทของสินค้าไม่สอดคล้องกับบุคลิกภาพประเทศ ก็อาจหลีกเลี่ยงการทำการตลาดที่จะแสดงถึงประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นต้น นอกจากนี้ การศึกษาถึงผลกระทบของบุคลิกภาพประเทศที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าก็มีความสำคัญเช่นกัน โดยหากบุคลิกภาพประเทศมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากต่างประเทศแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ต่อนักการตลาด เช่น หากประเทศไทยถูกรับรู้โดยต่างประเทศว่ามีบุคลิกภาพทันสมัย สินค้าบางประเภท เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป หรือสินค้าแฟชั่น อาจมีความเป็นไปได้ในการทำตลาด ในต่างประเทศ โดยอาจส่งผลให้ผู้ซื้อเชื่อว่าหากตัดสินใจสั่งซื้อสินค้านี้จากประเทศไทย จะได้สินค้าที่สวยงามทันสมัย เป็นต้น ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตอาจศึกษาเพิ่มเติมถึงบทบาทของผลิตภัณฑ์ที่เน้นประโยชน์ใช้สอย และผลิตภัณฑ์ที่เน้นความเพลิดเพลินทางอารมณ์ว่ามีความเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพประเทศไทยหรือไม่ และอย่างไร (กุลนันท์ ศรีพงษ์พันธุ์ และก่อพงษ์ พลโยธา, 2557a, น.34)

บทสรุป

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจในหลายรูปแบบ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นในตลาดระหว่างประเทศ การแข่งขันนี้เป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาสนใจการทำการตลาดให้กับประเทศของตนเอง เพื่อสร้างความโดดเด่น ความแตกต่าง และมีเอกลักษณ์ที่เหนือกว่าคู่แข่งเพื่อให้ก้าวสู่การแข่งขันในเวทีโลกได้ โดยแต่ละประเทศมักมองประเทศของตนเองเป็นเสมือนตราสินค้าหนึ่งที่จะต้องสร้างให้เกิดคุณค่าตราสินค้าในเวทีโลกไปจนถึงในจิตใจผู้บริโภคให้ได้ เพราะเชื่อว่าการที่นานาชาติมีการรับรู้ เข้าใจ มุมมองในการสื่อสารบุคลิกภาพประเทศของตนและมีทัศนคติเชิงบวกต่อตราสินค้าประเทศย่อมช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน อีกทั้งยังนำมาซึ่งผลประโยชน์กับประเทศในด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศได้

ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำแนวคิดบุคลิกภาพประเทศมาใช้กับประเทศไทย และเพื่อให้ประเทศไทยถูกรับรู้ว่ามีบุคลิกภาพอย่างไรในมุมมองของประชาคมโลก นักการตลาดสามารถนำความหมายของบุคลิกภาพตราสินค้าของ (Aaker, 1997) มาพิจารณาร่วมด้วย โดยบุคลิกภาพของประเทศไทยที่ชัดเจนที่สุดน่าจะเป็นบุคลิกภาพแบบจริงใจ (Sincerity) ที่มีคุณลักษณะย่อย คือ จริงใจ (Sincere) และเป็นมิตร (Friendly) เมื่อนักการตลาดทราบบุคลิกภาพ

ของประเทศไทยที่ชัดเจนแล้วย่อมจะเป็นประโยชน์ในการทำการตลาดระหว่างประเทศได้ เช่น กลุ่มคนทั่วไป กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ประเทศไทยจะถูกมองว่ามีบุคลิกภาพเป็นมิตร และจริงใจ นักการตลาดสามารถวางแผนการตลาดและส่งเสริมด้านการตลาดได้ว่าสินค้าจากประเทศไทยเช่น สินค้าเกษตรโดยเฉพาะข้าวหอมมะลิไทยเป็นสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพดี นักการตลาดสามารถสื่อสารไปสู่ประชาคมโลกได้ว่าข้าวหอมมะลิไทยนอกจากจะมีคุณภาพที่ดีแล้วยังเป็นสินค้าปลอดภัย เป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ปลอดภัยพิช ในด้านการท่องเที่ยว นักการตลาดสามารถสื่อสารได้ว่าเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย นักท่องเที่ยว จะได้รับการต้อนรับจากประชาชนชาวไทยด้วยความจริงใจและเป็นมิตร โดยจะช่วยสร้างการรับรู้ที่ดีต่อนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถที่จะกำหนดบุคลิกภาพที่เหมาะสมและวางแผนการทำการตลาดประเทศเพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพในมิติต่าง ๆ สู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทความนี้สะท้อนว่า แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพตราสินค้านั้น สามารถนำมาเชื่อมโยงกับประเทศได้ โดยประโยชน์ของแนวคิดบุคลิกภาพประเทศคือช่วยให้ภาครัฐของประเทศต่าง ๆ ได้เข้าใจว่าประเทศตนเองถูกมองจากประเทศอื่น ๆ ว่ามีบุคลิกภาพเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้วางแผนหรือกำหนดนโยบายที่จะกำหนดตำแหน่งของประเทศ และส่งเสริมบุคลิกภาพประเทศในด้านที่เหมาะสม เพื่อที่จะได้ถูกรับรู้ในด้านที่ประเทศต้องการจะเป็น และเข้าไปอยู่ในจิตใจของประชาชน นักลงทุน และนักท่องเที่ยวของประเทศอื่น ๆ เพราะสามารถทำการตลาดที่เหมาะสมกับบริบทระหว่างประเทศ และจะนำมาซึ่งโอกาสในทางการค้า และการลงทุน เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กุลนันท์ ศรีพงษ์พันธุ์, และก่อพงษ์ พลโยธา. (2557a). บทบาทของผลิตภัณฑ์ที่เน้นประโยชน์ใช้สอยและผลิตภัณฑ์ที่เน้นความเพลิดเพลินทางอารมณ์ในงานวิจัย. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 37(141), 34-47.
- กุลนันท์ ศรีพงษ์พันธุ์, และก่อพงษ์ พลโยธา. (2557b). อิทธิพลภาพลักษณ์ของประเทศแหล่งกำเนิดที่มีต่อการประเมินผลิตภัณฑ์และความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค. *วารสารนักบริหาร*, 34(2), 66-79.
- กุลนันท์ ศรีพงษ์พันธุ์, และก่อพงษ์ พลโยธา. (2561). มาตรฐานบุคลิกภาพประเทศ. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 40(155), 1-29.
- เดอะเบสท์. (2564). *ข้อมูลประเทศออสเตรเลีย*. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2564, จาก <https://thebest-edu.com/study-abroad/australia/australia-information/>

- ศรัณย์ อมาตยกุล, ก่อพงษ์ พลโยธราช, และวาสิ ปรีชาปัญญากุล. (2560). การใช้แนวคิดการบริโภค เชิงสัญญะร่วมกับแนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้า. *วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 1(1), 54-65.
- Aaker, J. L. (1997). Dimension of Brand Personality. *Journal of Marketing Research*, 34(3), 347-356.
- Boudreaux, C. A., & Palmer, S. E. (2007). A Charming little cabernet: Effects of wine label design on purchase intent and brand personality. *International Journal of Wine Business Research*, 19(3), 170-186.
- d'Astous, A., & Boujbel, L. (2007). Positioning countries on personality dimension: Scale development and implications for country marketing. *Journal of Business Research*, 60(3), 231-239.
- d'Astous, A., & Li, D. (2009). Perceptions of countries based on personality traits; A study in China. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 21(4), 475-488.
- Ekinci, Y., & Hosany, S. (2006). Destination personality: An application of brand personality to tourism destinations. *Journal of Travel Research*, 45(2), 127-139.
- Freling, T. H., & Forbes, L. P. (2005). An empirical analysis of the brand personality effect. *Journal of Product & Brand Management*, 14(7), 404-413.
- Harris, E. G., & Fleming, D. E. (2005). Assessing the human element in service personality formation: Personality congruency and the five factor model. *Journal of Services Marketing*, 19(4), 187-198.
- Hosany, S., Ekinci, Y., & Uysal, M. (2006). Destination image and destination personality: An application of branding theories to tourism place. *Journal of Business Research*, 59(5), 638-642.
- Kim, C. K., Han, D., & Park, S. (2001). The effect of brand personality and brand identification on brand loyalty: Applying the theory of social identification. *Japanese Psychological Research*, 43(4), 195-206.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2014). *Principle of Marketing*. New Jersey: Pearson Education.
- Matthiesen, I., & Phau, I. (2005). The 'HUGO BOSS' connection: Achieving global brand consistency across countries. *Brand Management*, 12(5), 325-338.

- Polyorat, K. (2011). The influence of brand personality dimensions on brand identification and word-of-mouth: The case study of university brand in Thailand. *Asian Journal of Business Research*, 1(1), 46–61.
- Siguaw, J. A., Mattila, A., & Austin, J. R. (1999). The brand personality scale: An application for restaurants. *Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 40(3), 48–55.

การเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ณัฐธัญญาณี จันทพลาบูรณ์¹ และ อภิรดี วงศ์ศิริ²

¹สาขาวิชาสังคมศาสตร์ (รัฐประศาสนศาสตร์) คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²สาขาวิชาสังคมศาสตร์ (พัฒนาลังคม) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ และ 2) เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชนระหว่างอาชีพที่แตกต่างกัน ในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีหน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ระดับปัจเจกบุคคล ขนาดของจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ คือ 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชาชนผู้ที่มีอายุระหว่าง 46-59 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอ้างอิงด้วยการวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า 1) การเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า ในภาพรวมประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ มีระดับการเตรียมความพร้อมในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม ส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 55.50 เช่น การทำกิจกรรมอาสาสมัคร หรือการอยู่กับครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมในระดับมาก ร้อยละ 48.70 เช่น การลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและพยายามจัดการกับภาระหนี้สินที่มีอยู่ ด้านสุขภาพ ส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมในระดับปานกลาง ร้อยละ 55.00 เช่น การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ด้านที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมในระดับมาก ร้อยละ 49.50 เช่น การปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับวัยสูงอายุ และ 2) อาชีพที่แตกต่างกันของประชาชนผู้ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ มีการเตรียมความพร้อมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิต การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาศักยภาพมนุษย์

Preparation of People Entering Aging in Nong Kom Koh Subdistrict, Muang District, Nong Khai Province

Natthayanee Chantaplaboon¹ and Aphiradee Wongsiri²

¹Public Administration Program Social Sciences, Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University

²Social Development Program Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the preparation level of people entering elderly age; and 2) to compare the preparation among the different occupations in Nong Kom Koh subdistrict, Muang district, Nong Khai Province. The study applied a quantitative approach, analyzing at the individual level. The sample size was 200 people derived through the simple sampling method, and consisted of people aged between 46–59 years old. The data were collected by using an interview schedule. The analysis was performed with descriptive statistics and inferential statistics with analysis of variance (One-way ANOVA).

The findings revealed that 1) the overall preparation of people entering aging in Nong Kom Koh Subdistrict, Muang District, Nong Khai Province was at moderate level (57.80%). When each aspect was examined, it was discovered that most people had a low level of preparation in the social aspect (55.50 percent), such as volunteering or living with a family. Most of the economy was at high level (48.70 percent) by reducing luxury spending and dealing with existing debt. Regarding health, the majority (55.00 percent) had moderate preparation, such as having a healthy diet and avoiding alcohol, tobacco. The majority (49.50 percent) had a high level of housing preparation, such as improving housing for the elderly. Furthermore, 2) it was also found that people of different occupations appeared to have different preparation when entering the elderly age. It was statistically significant at the 0.01 level, following the research hypothesis.

Keywords: Preparation of Aging, Quality of Life, Career Promotion, Human Potential Development

Received: 11 April 2022

Revised: 22 June 2022

Accepted: 27 June 2022

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยปัจจุบันสถิติผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ. 2565 พบว่า ประชากรที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป สัญชาติไทยมีจำนวนร้อยละ 18.3 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ทำให้อัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อประชากรวัยทำงานเพิ่มขึ้น หรือกล่าวได้ว่าครอบครัวหรือลูกหลานต้องรับภาระเพิ่มขึ้น สำหรับผู้สูงอายุบางส่วนที่ไม่มีครอบครัวหรือลูกหลานดูแลจำเป็นต้องพึ่งพาสวัสดิการหรืองบประมาณของภาครัฐ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564) การเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น เพื่อลดภาระให้กับลูกหลานและลดการพึ่งพางบประมาณของรัฐเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตาม การเตรียมตัวนั้นไม่ได้เกิดขึ้นได้เพียงไม่กี่ชั่วโมงหรือกัวัน แต่ต้องอาศัยเวลาหลายปีเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (2559) แนะนำการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ หมายถึง สุขภาพกายโดยการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ งดสูบบุหรี่ เป็นต้น 2) ด้านการเงิน หมายถึง การมีเงินออมระหว่างการทำงาน เพื่อให้มีเงินใช้หลังเกษียณหรือเมื่อไม่สามารถทำงานได้แล้ว 3) ด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง การเตรียมสภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับวัย เช่น การติดตั้งราวจับทางเดิน การเลือกเตียงที่มีความสูงพอเหมาะ แสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น และ 4) ด้านการเตรียมกายและจิตใจ หมายความว่าความรวมถึง ด้านการเตรียมสุขภาพกายให้แข็งแรง เหมาะสมกับวัย ด้านการเตรียมสุขภาพจิต ที่ต้องทำใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสุขภาพและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป และด้านสังคม ที่อาจจะได้รับการยอมรับจากผู้อื่นลดลง

หลายพื้นที่ในประเทศไทยเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และมีการศึกษาหลายฉบับเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สูงวัย เช่น การศึกษาของกฤษณะพงษ์ ดวงสุภา และสยมภู ไสหา (2564, น.52-63) ศึกษาการเตรียมความพร้อมของประชาชนอายุ 55-59 ปี ในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนมีการเตรียมความพร้อมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีการเตรียมความพร้อมด้านอาศัยและด้านสังคมอยู่ในระดับสูง ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง และด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ คล้ายคลึงกับการศึกษาของ กอปรกมล ศรีภิรมย์ และสหพัฒน์ บัณฑิตวรภัฏ (2563, น.46-55) ศึกษาการเตรียมความพร้อมของประชาชนช่วงอายุ 50-59 ปี ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าประชาชนมีการเตรียมความพร้อมด้านการเงิน และด้านที่อยู่อาศัยในระดับปานกลาง พิชญา วงศ์ไวยวรณ และคณะ (2564, น.129-142) ศึกษาการเตรียมความพร้อมของประชาชนอายุระหว่าง 18-59 ปี พบว่า การเตรียมความพร้อมของประชาชนกลุ่มดังกล่าวในเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย ด้านจิตใจ

อารมณ์ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพร่างกาย อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุต้องมีการเตรียมพร้อมที่เหมาะสม

นอกจากเรื่องของการเนื้อหาในการเตรียมความพร้อมแล้ว ยังพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อม ดังการศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมสูงวัย ของประชากรก่อนวัยสูงอายุ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ จำนวนบุตร อาชีพ รายได้ และการออมเงิน มีความสัมพันธ์ต่อการเตรียมความพร้อม (กฤษณะพงษ์ ดวงสุภา และสมัยภู ใสทา, 2564, น.52-63) คล้ายคลึงกับการศึกษาของ พิชญะ วงศ์ไวยศวรรณ และคณะ (2564, น.129-142) ที่พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพ อาชีพ และรูปแบบที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุแตกต่างกัน

จากข้อมูลดังกล่าว การศึกษาวิจัยนี้ จึงกำหนดตัวแปรต้นเป็น อาชีพ แบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้าราชการ พนักงานราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ 2) พนักงานเอกชน 3) เกษตรกร 4) ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว 5) รับจ้างทั่วไป รวมถึงอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ได้สร้างรายได้ เช่น พ่อบ้าน แม่บ้าน หรือการว่างงาน เนื่องจากสภาพการทำงาน ค่าตอบแทน และสวัสดิการมีความแตกต่างกัน กำหนดตัวแปรตามเป็นการเตรียมความพร้อม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสังคม หมายถึง การมีตัวตนในสังคม การยอมรับบทบาทของตนเองในสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ด้านการเงิน เงินออม รายได้และค่าใช้จ่าย 3) ด้านสุขภาพ หมายถึง การดูแลสุขภาพร่างกายโดยรวม และ 4) ด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง ความเหมาะสมของลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ

คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เนื่องจากเป็นสังคมกึ่งชนบท เป็นเมืองที่มีผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 13.05 ของประชากร ในตำบลทั้งหมด (สำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองหนองคาย, 2564) และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคายนี้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก (สำนักงานจังหวัดหนองคาย, ม.ป.ป.) แต่กลับพบว่า ผลผลิตสินค้าเกษตร กำไรจากการเกษตร การจ้างงานภาคเกษตร ตลอดจนราคาค่าจ้างเกษตรกร/ลูกจ้างลดลง (สำนักงานแรงงานจังหวัดหนองคาย, 2565) เนื่องมาจากการขาดแรงงานในพื้นที่ สำนักงานจังหวัดแรงงานจึงมีโครงการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุในอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ (สำนักงานแรงงานจังหวัดหนองคาย, 2565) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ ลดภาวะการพึ่งพิงบุตรหลาน และส่งเสริมการผลิตและเศรษฐกิจในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ตำบลหนองกอมเกาะยังเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่วัยสูงอายุนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุเองได้เตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และจัดเตรียมความพร้อมให้กับท้องถิ่นและชุมชนในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ตลอดจนสร้างงานให้กับผู้สูงอายุ และส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชนระหว่างอาชีพที่แตกต่างกัน ในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตของการวิจัย

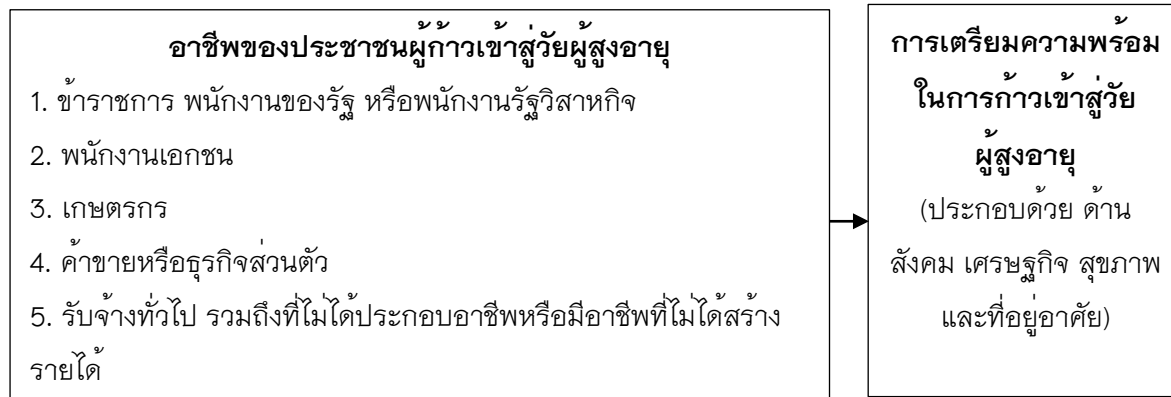
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 46-59 ปี ในเขตพื้นที่หนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,716 คน (สำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองหนองคาย, 2564) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ อาชีพของประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) ข้าราชการ พนักงานรัฐ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ 2) พนักงานเอกชน 3) เกษตรกร 4) ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว และ 5) รับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้ เช่น การเป็นแม่บ้านหรือพ่อบ้าน
2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ และด้านที่อยู่อาศัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ประชาชนที่ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการพัฒนาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การสร้างตัวชี้วัดในการเตรียมความพร้อมของประชาชนผู้ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 46-59 ปี โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2) การเตรียมความพร้อม และ 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย นอกจากนี้แบบสัมภาษณ์ได้ถูกตรวจทานความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่า IOC รายข้อมากกว่า 0.5 และถูกนำไปเก็บข้อมูลกับบุคคลที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟาครอนบาค (α) เท่ากับ 0.883 ถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพ (สุรพล พรหมกุล, 2554; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 200 คน ซึ่งคำนวณจากประชากรทั้งสิ้น 1,716 คน (สำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองหนองคาย, 2564) คำนวณโดยใช้สูตรของบุญชม ศรีสะอาด (2535, น.38) ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)}{\frac{e^2}{Z^2} + \frac{P(1-P)}{N}}$$

กำหนดค่าความคาดเคลื่อนที่ .05 แทนค่าได้ ดังนี้ $N = 1,716$, $P = .10$, $Z = 1.96$, $e = .05$ คำนวณได้จำนวนทั้งสิ้น 187.5 คน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 200 คน ซึ่งไม่น้อยกว่าจำนวนขั้นต่ำที่ได้ตามสูตรที่คำนวณ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากทุกหมู่บ้านในตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ HE643133 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่ากลุ่มตัวอย่าง คือ คนที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองกอมเกาะ และมีอายุระหว่าง 46-59 ปี จากนั้นคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เช่น ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD)

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อใช้เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในภาพรวมของทั้ง 4 ด้าน และการวิเคราะห์รายคู่ด้วย LSD ของประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของของประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ (อายุระหว่าง 46-59 ปี) จำนวน 200 คน ในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สามารถวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ได้ดังนี้

คุณลักษณะทั่วไปของประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.00 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 46-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.00 และมากกว่าครึ่งหนึ่งมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 59.80 ซึ่งสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้นเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 31.50 โดยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 28.50 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 23.00 มีเพียงร้อยละ 12.00 ที่มีอาชีพรับราชการ ส่วนใหญ่มีบุตรในช่วงระหว่าง 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 72.20 ด้านรายได้ของประชาชนผู้ก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 61.50 และมีรายจ่ายในแต่ละเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.50

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาระดับการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชาชนผู้ก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 57.80 โดยมีการเตรียมความพร้อม ๔ ด้านสังคมอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 55.50 มีเพียงร้อยละ 0.50 เท่านั้นที่มีการเตรียมความพร้อม ๔ ด้านสังคมในระดับมาก ในด้านเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนผู้ก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อม ๔ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.70 เป็นที่น่าสังเกตว่ามีเพียงร้อยละ 12.10 ที่มีการเตรียมความพร้อม ๔ อยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ ประชาชนผู้ก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อม ๔ ในด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.00 มีเพียงร้อยละ 13.50 ที่มีการเตรียมความพร้อม ๔ ในระดับต่ำ สำหรับการเตรียมความพร้อม ๔ ด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนผู้ก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุ พบว่า มีการเตรียมความพร้อม ๔ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 49.50 และเป็นที่น่าสังเกตว่า มีเพียงร้อยละ 4.00 เท่านั้น ที่มีการเตรียมความพร้อม ๔ ในระดับต่ำ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละของประชาชนผู้ก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่หนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามระดับการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุ

การเตรียมความพร้อม	ร้อยละ
การเตรียมความพร้อม ภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน	
ระดับต่ำ (50-73 คะแนน)	22.60
ระดับปานกลาง (74-97 คะแนน)	57.80
ระดับมาก (98-120 คะแนน)	19.60
รวม	100.00 (200)
<i>Mean = 84.56 คะแนน S.D. = 14.04 Max = 120 คะแนน Min = 50 คะแนน</i>	
การเตรียมความพร้อมด้านสังคม	
ระดับต่ำ (16-30 คะแนน)	55.50
ระดับปานกลาง (31-45 คะแนน)	44.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การเตรียมความพร้อม	ร้อยละ
ระดับมาก (46-61 คะแนน)	0.50
รวม	100.00 (200)
<i>Mean = 30.24 คะแนน S.D. = 6.57 Max = 61 คะแนน Min = 16 คะแนน</i>	
การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ	
ระดับต่ำ (8-14 คะแนน)	12.10
ระดับปานกลาง (15-21 คะแนน)	39.20
ระดับมาก (22-30 คะแนน)	48.70
รวม	100.00 (199)
<i>Mean = 20.39 คะแนน S.D. = 4.77 Max = 30 คะแนน Min = 8 คะแนน</i>	
การเตรียมความพร้อม	ร้อยละ
การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ	
ระดับต่ำ (9-15 คะแนน)	13.50
ระดับปานกลาง (16-22 คะแนน)	55.00
ระดับมาก (23-30 คะแนน)	31.50
รวม	100.00 (200)
<i>Mean = 20.05 คะแนน S.D. = 4.30 Max = 30 คะแนน Min = 9 คะแนน</i>	
การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย	
ระดับต่ำ (9-15 คะแนน)	4.00
ระดับปานกลาง (16-22 คะแนน)	46.50
ระดับมาก (23-30 คะแนน)	49.50
รวม	100.00 (200)
<i>Mean = 13.91 คะแนน S.D. = 3.19 Max = 20 คะแนน Min = 4 คะแนน</i>	

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่หนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ระหว่างอาชีพที่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มีอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชน เท่ากับ 90.63 รองลงมา คือ ลูกจ้าง หรือพนักงานเอกชน เท่ากับ 88.97 ตามมาด้วย อาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว และอาชีพเกษตรกร ที่มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน เท่ากับ 84.33 และ 84.21 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ One-way ANOVA พบว่า

พบว่า ประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (n=199)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ค่า F
1. ข้าราชการ พนักงานของรัฐ หรือพนักงาน รัฐวิสาหกิจ	24	90.63	14.77	4.08**
2. พนักงานเอกชน	33	88.97	16.31	
3. เกษตรกร	57	84.21	13.32	
4. ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	39	84.33	9.59	
5. รับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ หรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้	46	78.85	14.20	

หมายเหตุ ** = ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

เมื่อทดสอบรายคู่ ด้วยวิธี LSD พบว่า ประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มีอาชีพรับราชการ พนักงานของรัฐ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อม สูงกว่าผู้ที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มีอาชีพพนักงานเอกชน มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อม สูงกว่าผู้ที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ ประชาชนประชาชนผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มีอาชีพเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อม สูงกว่าผู้ที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบรายค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ วัยผู้สูงอายุของประชาชน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ข้าราชการ	พนักงาน	เกษตรกร	ค้าขาย	รับจ้างทั่วไป
	พนักงาน	เอกชน		หรือ	รวมถึงที่ไม่ได้
	ของรัฐ หรือ			ธุรกิจ	ประกอบอาชีพ
	พนักงาน			ส่วนตัว	หรือมีอาชีพที่
	รัฐวิสาหกิจ				ไม่ได้สร้าง
					รายได้
ข้าราชการ พนักงานของรัฐ หรือ					***
พนักงานรัฐวิสาหกิจ					
พนักงานเอกชน					**
เกษตรกร					*
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว					
รับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ประกอบ	***	**	*		
อาชีพหรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้					

หมายเหตุ *** = ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 ** = ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 * = ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า มีการเตรียมความพร้อมฯ ด้านสังคม ในด้านสังคมในระดับต่ำ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ เพราะคนที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงก็ยังคงจะทำงานต่อไป แม้ว่าอาจจะมี การเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างงานก็ตาม (สุขมา อรุณจิต, 2563, น.328-341) จึงทำให้การเข้า กิจกรรมอาสาสมัครหรือการให้เวลากับครอบครัวยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงหรือเตรียมการใด ๆ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีการเตรียมความพร้อมฯ ในระดับมาก เช่น การลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ออมเงิน ตลอดจนการลงทุนตามกำลัง เนื่องจากเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุแล้ว รายได้จะลดลง จากการออก จากงานประจำ หรือมีชั่วโมงการทำงานที่ลดลง (รวัฒน์ มันทรา และคณะ, 2564, น.22-30) ด้านสุขภาพ พบว่า มีการเตรียมความพร้อมฯ ในระดับปานกลาง เช่น การรับประทานอาหาร ที่มีประโยชน์ และหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ เป็นต้น เนื่องจากสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ประชาชนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำงานได้นานขึ้น ยิ่งอายุมากขึ้น ยิ่งมีความจำเป็นต้องดูแลตัวเองมากขึ้น ความสมดุลระหว่างสุขภาพกับการทำงานจึงเป็น

สิ่งสำคัญ (เครื่องมือฯ ชาวไร่เงิน และคณะ, 2565, น.152-162) สอดคล้องกับการศึกษาของ กฤษณะพงษ์ ดวงสุภา และสยมภู ไสหา (2564, น.52-63) ที่พบว่า โดยรวม ผู้ที่มีวัย 55-59 ปี ในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ มีการดื่มน้ำวันละ 6-8 แก้ว มีการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ นอนหลับพักผ่อน อย่างน้อยวันละ 6 ชั่วโมง เป็นต้น ในด้านที่อยู่อาศัย พบว่า มีการเตรียมความพร้อม ในระดับมาก โดยการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับวัยสูงอายุ เนื่องจากวัยสูงอายุมีความต้องการ ทางกายภาพที่ไม่เหมือนกับบุคคลที่อ่อนวัยกว่า เป็นไปตามแนวคิดการจัดที่อยู่อาศัยสำหรับ ผู้สูงอายุของ พุทธชาติ แผนสมบุญ และคณะ (2561, น.124-143) ที่อธิบายถึงสภาพที่อยู่อาศัย ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุว่า ควรเป็นพื้นที่ราบ จัดให้อยู่ในชั้นล่าง สอดคล้องกับการศึกษา ของประชาชนวัย 55-59 ปี ในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับสูง โดยมีการเตรียมบ้านให้มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ (กฤษณะพงษ์ ดวงสุภา และสยมภู ไสหา, 2564, น.52-63)

2. จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ของประชาชน ระหว่างอาชีพที่แตกต่างกัน ได้แก่ อาชีพข้าราชการ พนักงานของรัฐหรือพนักงาน รัฐวิสาหกิจ อาชีพพนักงานเอกชน อาชีพเกษตรกร อาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้ พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 เนื่องจากแต่ละอาชีพมีอัตราเงินเดือนและสวัสดิการที่แตกต่างกัน อาทิ ข้าราชการ มีเงินเดือนประจำ มีรายได้ที่มั่นคง ตลอดจนมีสวัสดิการรักษายาบาลดูแล ตนเองและครอบครัว (ธนเดช สอนสะอาด และคณะ, 2560, น.43-51) พนักงานเอกชน มีเงินเดือนประจำ มีสวัสดิการดูแลตนเองและครอบครัว แต่อาจขาดความมั่นคงหากประสบภาวะ วิกฤต ดังเช่น โรคระบาดโควิด-19 ที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อให้บริษัทเอกชนบางแห่งจำเป็นต้องลด เงินเดือนพนักงาน เลิกจ้างพนักงาน หรือแม้กระทั่งปิดกิจการลง (ไกล้ฉัตร บุชาธรรม, 2464, น.28-33) ในขณะที่เกษตรกรมีรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น สภาพอากาศ สภาพแวดล้อม การแพร่กระจายของโรคในพืช นโยบายรัฐบาล ผลผลิต ฯลฯ (ธนวัศ สาคริก และปณิดา จันทร์สุกรี, 2561, น.57-85) และไม่มีสวัสดิการรักษายาบาลหรือดูแลครอบครัว เช่นเดียวกับผู้ประกอบอาชีพรับราชการ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชญา วงศ์ไวยวรรณ และคณะ (2564, น.129-142) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพ อาชีพ และที่อยู่อาศัยปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อม ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบรายค่า จะเห็นได้ว่า อาชีพรับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ ประกอบอาชีพหรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้มีความแตกต่างกับอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ

เพราะว่าคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ประจำ เป็นการหาเลี้ยงชีพให้เพียงพอในแต่ละวัน เพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ระดับการเตรียมความพร้อมฯ จึงน้อยกว่าอาชีพอื่น ๆ (สุปรียา สุขานคร, 2555, น.64-76; ัญญาณี นิยมกิจ และพิศิษฐ์ ชัยวรรณถาวร, 2564, 317-328) สอดคล้องกับ ดารารัตน์ สุขแก้ว และคณะ (2565, น.18-32) ที่พบว่า การเตรียมความพร้อมของผู้ที่ไม่มีรายได้ประจำแตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ เพราะคนกลุ่มนี้จะเน้นไปที่การดูแลสุขภาพร่างกายในชีวิตประจำวันมากกว่า เพื่อให้ปฏิบัติงานได้นานขึ้น ยาวขึ้น แม้ว่าจะเข้าสู่วัยสูงอายุแล้วก็ตาม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า อาชีพรับจ้างทั่วไป รวมถึงที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีอาชีพที่ไม่ได้สร้างรายได้ มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุต่ำกว่าอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้ควรได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน เพื่อไม่ให้เป็นการชะงักงันของสังคมต่อไปในอนาคต โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดให้มีกองทุน หรือสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือภาระหนี้สินของผู้ที่ไม่ได้มีรายได้ประจำ ช่วยในเรื่องของการให้ความรู้เพื่อให้นำผลิตภัณท์ทางการเกษตรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอดเป็นผลิตภัณท์ที่สร้างมูลค่า มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ควรให้ความรู้ และส่งเสริมให้มีเงินออมขณะที่ยังมีแรงทำงานก่อนวัยสูงอายุ เพื่อช่วยเหลือภาระเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุที่สามารถทำงานได้น้อยลง และควรมีการดูแลสุขภาพให้กับผู้ที่ไม่ได้มีรายได้ประจำ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีเวลาไปตรวจสุขภาพ เช่น การตรวจแบบสัจจร หรือการให้บริการ ณ ศูนย์บริการใกล้บ้าน ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเบื้องต้น โดยการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การงดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ให้กว้างขึ้น เช่น ศึกษาในระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศ เนื่องจากลักษณะการทำงานและอาชีพของคนแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน และลักษณะอาชีพก็มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เห็นการเตรียมความพร้อมของผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุในภาพใหญ่ขึ้น และเตรียมนโยบายรองรับได้ต่อไป

2. การศึกษาครั้งต่อไปอาจดำเนินการในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลของการเตรียมความพร้อม ลักษณะของอาชีพ ข้อมูลในเชิงคุณภาพจะช่วยให้เข้าใจการเตรียมความพร้อมของประชาชนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). สถิติผู้สูงอายุ สัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มกราคม 2565. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1159>
- กฤษณะพงษ์ ดวงสุภา และสยมภู ไสหา. (2564). การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมสูงวัยของประชากรก่อนวัยสูงอายุ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. *วารสารสาธารณสุขล้านนา*, 17(1), 52-63.
- กอบปรกมล ศรีภิรมย์ และสหพัฒน์ บรรตวรักษ์. (2563). การเตรียมความพร้อมด้านการเงินและที่อยู่อาศัยของประชากรก่อนวัยสูงอายุ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 13(1), 46-55.
- ไกล่ฉัตร บุญธรรม. (2564). การศึกษาการรับมือของผู้ประกอบกิจการที่พักและโรงแรมเนื่องจากวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 กรณีศึกษา โรงแรมห้าดาว และสามดาวในพัทยา จังหวัดชลบุรี (สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต). วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- เครือมาศ ชาวไร่เงิน, มานพ ชูนิล และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร. (2565). สมดุลสุขภาพกับการทำงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 16(1), 152-162.
- ดนุวัศ สาคริก และปณิดา จันทร์สุกรี. (2561). ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม สถาบัน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อรายได้และรายจ่ายในภาคการเกษตรของเกษตรกรไทย. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 16(2), 57-85.
- ดาร์รัตน์ สุขแก้ว, สัมพันธ์ จันทร์ดี, ประนอม ตั้งปรีชาพาณิชย์ และฐิติมนต์ ธนิกิติเอื้ออังกูร. (2565). การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุตามอาชีพในจังหวัดนครปฐม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แห่งรัตนโกสินทร์*, 4(1), 18-32.
- ชนเดช สอนสะอาด, ชมกฤษ ทุนนาค, พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, และวิพร เกตุแก้ว. (2560). ความสุขในการทำงานของข้าราชการไทย. *วารสารสารสนเทศ*, 16(2), 43-51.
- ธัญญาณี นิยมกิจ และพิศิษฐ์ ชัยสุวรรณถาวร. (2564). คุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดตราด. ใน *การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10* (หน้า 317-328). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- พิชญา วงศ์ไวยวรรณ, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, วิชัย โถสุวรรณจินดา, รังสรรค์ ประเสริฐศรี, ปกรณ์ ปรียากร, พระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทิโก) และกันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน. (2564). การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุอย่างมีศักยภาพของประชาชนในเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(1), 129-142.
- พุทธชาติ แผนสมบุญ, โกศล จีงเสถียรทรัพย์ และธนวรรณ สารรัมย์. (2561). *การพัฒนาต้นแบบการปรับสภาพที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัฒน์ มันทรา, วิไลพร ยาขามป้อม, ลัญญา เนียมเปรม และกาญจนา ศรีบุรินทร์. (2564). การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 16(56), 22-30.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). *สังคม สูงอายุ...แบบสมบูรณ์ คนไทยพร้อมแล้วหรือยัง*. สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2565, จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Aging-society-FB-30-04-21.aspx>
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561-2565*. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2565, จาก <https://nongkhaipao.go.th/public/list/data/detail/id/3999/menu/1196/page/1/catid/2>
- สำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองหนองคาย. (2564). *ประชากรแยกอายุ เดือนธันวาคม 2563*. หนองคาย: สำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองหนองคาย.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดหนองคาย. (2565). *แรงงานจังหวัดหนองคายเข้าร่วมพิธีเปิดโครงการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุในอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ ประจำปีงบประมาณ 2565*. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2565, จาก <https://nongkhai.mol.go.th/news/แรงงานจังหวัดหนองคาย-เข้าร่วมพิธีเปิดโครงการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุในอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์-ประจำปีงบประมาณ-พ-ศ-2565>
- สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2559). *คู่มือการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- สุขุมมา อรุณจิต. (2563). แรงงานผู้สูงอายุ: อดีตช่วงวัยกับความไม่เป็นธรรมทางสังคม. ใน *การประชุมสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 66 ปี เรื่อง สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม* (หน้า 328-341). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุปรียา สุขานคร. (2555). *คุณภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้างในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา* (สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- สุรพล พรหมกุล. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ฟิลิกส์ ฌอน บัวกนก¹ พงศ์วัชร พองกันทา² และธวัช พุทธรักษ์³

¹สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

²สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษกับเกณฑ์ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 50 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ข้อสอบจับคู่ และแบบเติมคำในช่องว่าง ความเชื่อมั่น 0.75 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.27–0.80 และค่าความยาก 0.33–0.80 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบที่เปรียบเทียบข้อมูล 1 กลุ่มกับค่ามาตรฐานที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 80.16/81.42 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เท่ากับ 78.85 สูงกว่าเกณฑ์เป้าหมายร้อยละ 75 ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมาก ($M = 4.16$)

คำสำคัญ: คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

รับบทความ: 26 เมษายน 2565

แก้ไขเสร็จ: 21 มิถุนายน 2565

ตอบรับบทความ: 27 มิถุนายน 2565

The Development of Interactive Computer Assisted Instruction Lessons for The Achievement of English Grammar for Mathayomsuksa 5 Students

Fisik Sean Buakanok¹ Pongwat Fongkanta² and Tharath Phuttharak³

¹Department of Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

²Department of Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

³Foreign Language Department, Bunyawat Witthayalai School

Abstract

This research is an academic service project for schools in the service area of Lampang Rajabhat University. The objectives of this research were: 1) to development of Interactive computer assisted instruction lessons for the achievement of English grammar for Mathayomsuksa 5 students to be effective according to the 80/80 criteria; 2) to compare the learning achievement of English grammar by using the average score of 75 percent; and 3) to study the Mathayomsuksa 5 students' studying satisfaction about interactive computer assisted instruction lesson. The sample was selected by mean of cluster random sampling. The instruments used in this research were: 1) interactive computer-assisted instruction lessons on English grammar; 2) The test of matching learning and filling words in the blanks with alpha coefficient equivalent to 0.75, discrimination value between 0.27–0.80, and difficulty value between 0.33–0.80; and 3) the 5-point rating scale satisfaction test of Mathayomsuksa 5 students learning by Interactive computer assisted instruction lessons. The statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation. The statistics used in hypothesis test was One Sample Group t-test

The results of the study were as follows. 1) The Interactive Computer Assisted Instruction on English Grammar for Mathayomsuksa 5 students was 80.16/81.42 which met the set criterion of 80/80. 2) The achievement of students learning by Interactive Computer Assisted Instruction on English Grammar was significantly were 78.85 higher than 75% criterion at the 0.05 level of statistical significance. 3) The level of students' satisfaction toward learning by Interactive Computer Assisted Instruction on English Grammar was at the high level ($M = 4.16$).

Keywords: The Interactive Computer Assisted Instruction, Learning Achievement, Efficiency of Computer-assisted Instruction

Received: 26 April 2022

Revised: 21 June 2022

Accepted: 27 June 2022

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่คนนิยมใช้ในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การประกอบอาชีพอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของผู้คนในกลุ่มประเทศอาเซียน ภาษาอังกฤษเปรียบเสมือนเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันสำหรับประชากรอาเซียน และ ประชากรทั่วโลก โดยกฎบัตรอาเซียนข้อที่ 34 กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในการทำงาน ดังที่บัญญัติว่า “The working language of ASEAN shall be English” (นพพร สโรบล, 2558, น.1) แม้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบาย และจุดเน้นการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา มีจุดเน้นเรียนภาษาอังกฤษ เน้นเพื่อการสื่อสาร มีจุดเน้นเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557, น.63) อย่างไรก็ตามนักเรียนไทยทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ยังคงประสบปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งทำให้ไม่สามารถบรรลุจุดเน้นการจัดการศึกษาได้

สาเหตุการเรียนภาษาอังกฤษไม่ประสบความสำเร็จ เกิดจากมีความรู้ทางไวยากรณ์ที่ไม่เหมาะสม ความรู้โครงสร้างไวยากรณ์มีส่วนสนับสนุนพัฒนาการด้านภาษาศาสตร์ของผู้เรียนด้วยไวยากรณ์สามารถเปลี่ยนให้เป็นความรู้ที่จำเป็นในการสื่อสารต่อไป (Dickins et al., 1988, p.57) ผู้เรียนภาษาที่สองและภาษาต่างประเทศจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างไวยากรณ์ อันเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ภาษา (Juhana, 2012, p.100-110) สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Muhammed (2001, p.142) เสนอว่าการสอนไวยากรณ์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถทางภาษาได้เช่นเดียวกับความสามารถในการสื่อสาร และให้ข้อสนับสนุนไว้ 7 ประการ คือ 1) ไวยากรณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างประโยคเพราะไวยากรณ์ คือ คำอธิบายสภาวะที่เป็นปกติของภาษา และทำให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการสร้างประโยค 2) ไวยากรณ์เป็นสิ่งที่ทำให้ความหมายในการใช้ภาษาไม่หยุดการพัฒนา 3) ไวยากรณ์ช่วยปรับความหมาย 4) ไวยากรณ์เป็นผู้เตรียมความพร้อมล่วงหน้า 5) ไวยากรณ์ช่วยการจัดระเบียบให้ภาษาและ รวบรวมเป็นหมวดหมู่ 6) ไวยากรณ์เป็นกฎระเบียบในการเรียนการสอน และ 7) ไวยากรณ์เป็นความคาดหวังของผู้เรียน

อย่างไรก็ตามผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยทุกระดับยังไม่อยู่ในมาตรฐานที่พึงพอใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558, น.142) ไวยากรณ์ในทัศนคติของผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองมีความยาก ซึ่งต่างจากการเรียนภาษาที่หนึ่งซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบธรรมชาติ ในขณะที่การเรียนภาษาที่สองเป็นการเรียนรู้กฎเกณฑ์ และการฝึกฝนทำให้ผู้เรียนเกิดความเหนื่อยล้าและ ย่อท้อต่อการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น.33) จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนหมวดภาษาต่างประเทศ โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย พบว่านักเรียนขาดความมั่นใจและไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โดยส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะขาดโครงสร้าง

ทางไวยากรณ์ ทำให้ไม่สามารถเรียบเรียงประโยคในการสื่อสาร ควบคู่ไปกับเหตุผลที่ว่าหนังสือเรียนยังเน้นไปที่โครงสร้างทางไวยากรณ์ แต่ไม่ได้เน้นกิจกรรมกระตุ้นความสนใจการสื่อสารเท่าที่ควร ครูผู้สอนควรเน้นกิจกรรมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุน ไม่เน้นแต่เนื้อหาควรใช้วิธีการให้ได้มาซึ่งเนื้อหา มุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่ และเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียน

แนวทางแก้ปัญหาการเรียนรู้ ช่วยสนับสนุนผู้เรียนให้เข้าถึงสาระสำคัญ ๆ ในบทเรียนได้ คือ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) ด้วยมีองค์ประกอบด้านมัลติมีเดียที่กระตุ้นความสนใจ สร้างบรรยากาศชวนให้ติดตามบทเรียน และยังสนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคล (ฟิลลิปส์ เฉลิม บักรณ, 2558, น.73) โดยเฉพาะบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบที่สร้างการปฏิสัมพันธ์ได้ จะยิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเป็นการนำเสนอเนื้อหาเชิงโต้ตอบระหว่างผู้เรียนและบทเรียน (Kenneth, 2014, p.34) จากงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาบทเรียนออนไลน์ภาษาอังกฤษเพื่อความพร้อมในการทำงานของ ปานवास ประสาท (2558, น.63) พบว่า นักเรียนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นจากการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และงานวิจัยของ ญัฐวราพร เปลี่ยนปราณ และสุทัศน์ นาคจัน (2558, น.1680) ที่พัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอนการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบการสอน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวอย่างเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่น่าสนใจของนักวิจัยในการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ของนักเรียนและช่วยให้นักเรียนสื่อสารโดยใช้ไวยากรณ์ได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อไวยากรณ์ภาษาอังกฤษกับเกณฑ์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จำนวน 642 คน

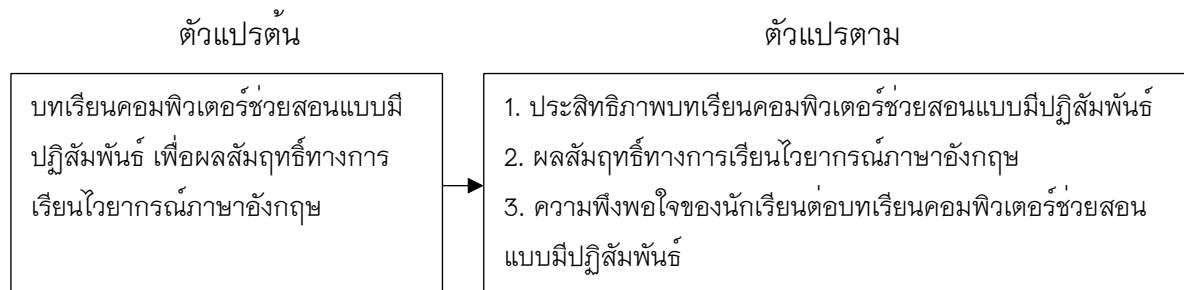
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้โดยการสุ่มแบบกลุ่ม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 ภาคเรียนที่ 2/2558 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จำนวน 50 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ และความพึงพอใจของนักเรียนต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

สมมุติฐานทางสถิติ

ใช้การทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกับค่าคงที่ที่ผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบ (ค่าคงที่ = ร้อยละ 75)

$$H_0: \mu_1 = 75$$

$$H_1: \mu_1 > 75$$

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) โดยมีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว คือ กลุ่มทดลอง ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง วัดผลหลังการทดลอง เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเทียบกับเกณฑ์กำหนด

$$X \longrightarrow O_2$$

X = การจัดการทำตามวิธีทดลอง, O₂ = การวัดผลหลังการทดลอง

เครื่องมือการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพ

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Extreme living จำนวน 4 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 Present Simple, แผนที่ 2 Present Continuous, แผนที่ 3 Past Simple, แผนที่ 4 Past Continuous ซึ่งแต่ละแผนใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนละ 2 ชั่วโมง โดยแต่ละแผนประกอบด้วย กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ กระบวนการวัดผล ประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ รวมทั้งแบบประเมินด้านต่าง ๆ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มีคุณภาพเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด

2. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบปฏิสัมพันธ์ เรื่อง Extreme living ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบปฏิสัมพันธ์ประกอบด้วย คำอธิบาย รายวิชา คำแนะนำการใช้งาน แบบทดสอบก่อนเรียน เนื้อหาบทเรียน กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ แบบฝึกหัดระหว่างเรียน แบบทดสอบท้ายหน่วย (แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์) แหล่งที่มา ติดต่อ ครูผู้สอน เป็นต้น และมีเนื้อหา 4 เรื่อง ได้แก่ Present Simple, Present Continuous, Past Simple และ Past Continuous โดยบทเรียนมีค่าประสิทธิภาพก่อนนำไปทดลองเท่ากับ 80.00/80.50

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน โดยใช้ข้อสอบ จับคู่ จำนวน 40 ข้อ และแบบเติมคำในช่องว่าง จำนวน 20 ข้อ ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น 0.75 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.27-0.80 และค่าความยาก 0.33-0.80

4. แบบประเมินความพึงพอใจ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบปฏิสัมพันธ์ แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นก่อนการนำไปใช้ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของบทเรียนและข้อคำถาม เกณฑ์การประเมินคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจ 5 ระดับ ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58

วิธีดำเนินการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย 1) การสร้างแผนจัดการเรียนรู้ และ 2) การสร้างและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดขอบเขตและเนื้อหาที่ต้องการโดยวิเคราะห์มาตรฐานสาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ ระยะเวลาการเรียนรู้ เพื่อใช้กำหนดขอบเขตของเนื้อหา ได้แผนการจัดการเรียนรู้ไวยากรณ์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Extreme living จำนวน 4 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 Present Simple, แผนที่ 2 Present Continuous, แผนที่ 3 Past Simple และ แผนที่ 4 Past Continuous ทุกแผนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมเพื่อเกิดทักษะสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง ตามแนวทางคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) นำให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ 1 ท่าน และครูผู้สอน 2 ท่าน ทำการปรับแก้ไข และส่งตรวจสอบอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง

2. การสร้างและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์

2.1 การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแผนจัดการเรียนรู้ รวมถึงข้อมูลการวิเคราะห์ผู้เรียน ทำการออกแบบและสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์จำนวน 4 เรื่อง สำหรับใช้จัดกิจกรรมประกอบแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องไวยากรณ์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Extreme living ซึ่งบทเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย 1) หน้าแรกของบทเรียน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) คำแนะนำการใช้งาน เป็นรายละเอียดข้อแนะนำขั้นตอนของกิจกรรม 3) เข้าสู่บทเรียนที่เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งข้อความ ภาพและวิดีโอประกอบ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความคิดของตนเองไปสู่การแก้ปัญหาการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง โดยสามารถโต้ตอบได้ระหว่างผู้เรียนและโปรแกรมผ่านอุปกรณ์นำเข้าข้อมูล อาทิ คีย์บอร์ด เมาส์ 4) แบบทดสอบระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจระหว่างบทเรียน ๆ ละ 10 คะแนน รวม 40 คะแนน และ 5) แบบทดสอบท้ายหน่วย เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ของนักเรียน หลังจากการจัดกิจกรรมด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ครบทุกเรื่องรวม 30 คะแนน

2.2 ประเมินคุณภาพเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาประเมิน 4 ประเด็นเพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสม คือ 1) ด้านประเด็นเนื้อหาและการนำเสนอ 2) ด้านภาพ ภาษา และเสียง 3) ด้านตัวอักษร และการเลือกสี และ 4) ด้านเทคนิคการนำเสนอและลำดับบทเรียน พบว่า

หลังจากดำเนินการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของบทเรียนตามตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาลงความเห็นและให้คะแนนประเมินใน 4 ประเด็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($IOC = 0.66$)

2.3 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Extreme Living ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล จำนวน 3 คน และแบบกลุ่มเล็กจำนวน 9 คน ดังนี้

ครั้งที่ 1 การทดลองแบบรายบุคคล (One-to-One Testing) เป็นการทดลองใช้เพื่อการปรับปรุงบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบุญวาทวิทยาลัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 3 คน โดยสุ่มเลือกจากนักเรียนกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 1 คน (สุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม ความชัดเจนของภาษา เวลาในการทำกิจกรรม และความเข้าใจพบว่า บทเรียนมีความคลุมเครือในคำสั่งของกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเข้าใจผิดพลาด จึงดำเนินการแก้ไขก่อนใช้ทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก

ครั้งที่ 2 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) เป็นการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบุญวาทวิทยาลัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 9 คน โดยสุ่มเลือกจากนักเรียนจากกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน กลุ่มละ 3 คน (สุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก) ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์แบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) กำหนดประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

จำนวน นักเรียน (N)	ระหว่างเรียน			หลังเรียน			ค่าประสิทธิภาพ
	A	Σx	E_1	B	Σy	E_2	
9	40	256	80.00	30	217	80.15	80.00/80.50

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์แบบกลุ่มเล็ก หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Extreme Living มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.00/80.50 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ดังนั้นสามารถนำไปใช้ทดลองแบบภาคสนามต่อไปได้

การรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ มีแผนการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง วัดผลหลังการทดลอง เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาซึ่งการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้

1. นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Extreme living ไปหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ภาคสนาม ตามเกณฑ์ 80/80 กับกลุ่มทดลองจริง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จำนวน 50 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

2. ดำเนินการทดลองใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มทดลอง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 จำนวน 50 คน โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 (ลำปาง-ลำพูน) เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน เป็นแบบเกมจับคู่ภาพกับวิชาภาษาอังกฤษ 40 ข้อ และแบบเติมคำในช่องว่าง 20 ข้อ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบที่ ทดสอบสมมติฐานความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนโดยใช้บทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด (One Sample Group t-test) โดยตั้งเกณฑ์การทดลองไว้ที่ร้อยละ 75 เพื่อให้สูงกว่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 ที่โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัยสังกัด โดยกลุ่มโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 มีคะแนนอยู่ที่ ร้อยละ 72.65 ซึ่งการตั้งเกณฑ์การทดลองไว้ที่ร้อยละ 75 เป็นไปตามทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ 2558 ซึ่งมีจุดเน้นว่า นักเรียนต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 (Student Achievement) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

3. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ทำการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจ โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน กำหนดระดับความพึงพอใจไว้ 5 ระดับ ตามวิธี ลิเคิร์ต (Likert) เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ คือ 5 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจ มากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมาก 3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย ระดับ 1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบที่ เปรียบเทียบข้อมูล 1 กลุ่มกับค่ามาตรฐานที่กำหนด (One Sample Group t-test)

ผลการวิจัย

สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 จากการนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Extreme Living ไปหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 (ภาคสนาม) ตามเกณฑ์ 80/80 กับกลุ่มทดลองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จำนวน 50 คน พบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Extreme Living มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.16/81.42 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ดังนั้น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ แบบภาคสนาม (Field Group Testing) กำหนดประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

จำนวน นักเรียน (N)	ระหว่างเรียน			หลังเรียน			ค่าประสิทธิภาพ
	A	Σx	E_1	B	Σy	E_2	
50	40	1,603	80.16	30	1,221	81.42	80.16/81.42

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน เท่ากับ 78.85 จาก 100 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.85 ตรวจสอบสมมุติฐานด้วยสถิติการทดสอบที่ พบว่า สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

คะแนนผลสัมฤทธิ์		เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษ = 75.00		
การเรียนรู้ไวยากรณ์	SD	t	df	Sig. (2-tailed)
ภาษาอังกฤษ				
กลุ่มทดลอง (ร้อยละ 78.85)	7.34	3.91	59	.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ตอบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยรวม นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($M = 4.16$, $SD = 0.52$) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.52 ซึ่งหมายความว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากต่อการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

รายการ	คะแนน		
	M	SD	ความหมาย
1. ด้านเนื้อหาและการออกแบบบทเรียน	4.12	0.50	มาก
2. ด้านความพึงพอใจในการเรียน	4.20	0.54	มาก
รวม	4.16	0.52	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นำไปสู่การอภิปรายผลการทดลองได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 80.16/81.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์กำหนด 80/80 เพราะมีจุดเด่นที่ทำให้ นักเรียนเกิดความสนใจ และช่วยเพิ่มความเข้าใจ เนื่องจากคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์

ข้อมูลขั้นพื้นฐาน สภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทเรียน โครงสร้าง หลักสูตร จึงทำให้เนื้อหาเหมาะสมถูกต้องตรงกับหลักสูตรและวัยของผู้เรียน ภาษาที่ใช้ประกอบ มีความถูกต้องชัดเจนและเข้าใจง่าย นักเรียนสามารถฟังเสียงประโยคตัวอย่างจากเจ้าของภาษา ได้อย่างชัดเจนและเห็นจุดแตกต่างของไวยากรณ์เพื่อฝึกสร้างประโยคเอง สามารถดูความแตกต่าง ของไวยากรณ์จากภาพประกอบและประโยคบริบท ภาพแสดงความหมายของประโยคชัดเจน และสื่อความหมายความแตกต่างของเวลาในประโยคที่ใช้ไวยากรณ์แต่ละแบบได้ตรง มีขนาด ตัวอักษรเหมาะสม การนำเสนอเนื้อหาของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรียงลำดับจากง่ายไป หายาก กิจกรรมน่าสนใจ สนุกสนาน และผ่านการตรวจสอบ แนะนำ เสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำมาทดลองใช้กับนักเรียน พร้อมทั้งนำข้อปัญหาที่ค้นพบมาปรับปรุง แก้ไขให้มีประสิทธิภาพ ในการสร้างปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ แล้วจึงนำมาใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งเหมาะสมกับ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักการคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศัพท์สำนวนภาษา ไวยากรณ์รวมถึงการออกเสียงจากระดับคำไปถึงระดับประโยคทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากระดับง่าย และค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นระดับยากขึ้นตามระดับความสามารถของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การได้มาซึ่งคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้และอยากเรียน (พรศิริ อุปคำ และยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน, 2558, น.115-123) คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ใช้การนำเสนอในรูปแบบของสื่อประสม ยังเป็นสื่อที่ใช้ ในการนำเสนอบทเรียนที่มีการโต้ตอบแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างคอมพิวเตอร์กับผู้เรียน (ยลดา กุมารสิทธิ์ และคณะ, 2560, น.129-136) สามารถตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการทบทวน และการประเมินผล กระตุ้นความสนใจและเสริมแรงในการเรียนรู้เป็นหลัก (นิวาดี นิवादโสมณ, 2555, น.38) นอกจากนี้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ยังเป็นสื่อที่นักเรียนสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมได้เป็น รายบุคคล สนองความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนให้โอกาสนักเรียนได้ สร้างสรรค์งาน (Hall, 1982, p.362)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ใช้ประโยชน์ คุณสมบัติมีเดียความหลากหลายของประเภทสื่อ ภาพนิ่ง กราฟิก และเสียง เพื่อถ่ายทอด เนื้อหาสาระ องค์ความรู้ที่มีในบทเรียนให้อยู่ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอนจริงในห้องเรียน และในขณะเดียวกันยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ฝึกทักษะการจำคำศัพท์และทำ

ความเข้าใจในบทเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเองและ มีการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรราชพร อยู่ชวน (2560, น.74) ได้ทำการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่องคำศัพท์พื้นฐานในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหินวัว จังหวัดระนอง ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่องคำศัพท์พื้นฐานในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหินวัว จังหวัดระนอง มีประสิทธิภาพ 81.07/86.56 โดยเป็นไปตามเกณฑ์ $E_1/E_2=80/80$ ที่ตั้งไว้และมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ James (2014, p.36-47) ในงานเรื่อง The effectiveness of interactive multimedia courseware as instructional Medium for teaching ที่พบว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถตอบสนองการใช้ประโยชน์จากมัลติมีเดียหรือสื่อประสมมารวมไว้ในบทเรียน ทั้งการใช้สี รูปภาพ และเทคนิคต่าง ๆ ทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจ บทเรียนมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนเกิดผังความคิดสร้างองค์ความรู้ได้ ขั้นตอนลำดับการเรียนรู้ในคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีความสำคัญต่อผังความคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีที่ดีในกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (McGriff, 2000, p.1-2)

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ในภาพรวมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความคิดเห็นด้านเนื้อหาและการออกแบบบทเรียน และความคิดเห็นด้านความพึงพอใจในการเรียน อยู่ในระดับมากเช่นนี้ เพราะว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนโดยการตอบสนองต่อผู้เรียนได้ เมื่อผู้เรียนตอบคำถามได้ถูกต้องก็จะมีปฏิสัมพันธ์กลับทันที ซึ่งลักษณะเกิดการเรียนรู้เช่นนี้เป็นการสร้างความกระตือรือร้นต่อการเรียน หรือที่เรียกว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Prince, 2004, p.223-232) นอกจากนี้บทเรียนยังมีทั้งภาพ สี เสียงที่สามารถสร้างความสนใจ (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2558, น.61) รวมทั้งการออกแบบหน้าจอซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบของ ข้อความ องค์ประกอบด้านภาพและกราฟิกส์ องค์ประกอบด้านเสียงและองค์ประกอบด้านการควบคุมหน้าจอที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษา และสอดคล้องกับการออกแบบสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มหศักดิ์ ทองสลับ และคณะ (2563, น.96-104) ที่พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ว่ามีความสนุกสนาน และพึงพอใจกับการเรียนรู้ในลักษณะนี้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนมีเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับที่ดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อสุขญา พุ่มสว

(2559, น.1040-1054) ได้พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนชลบุรี "สุขบท" พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ 4.47 โดยพิจารณาตามรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านเนื้อหาการสอน ($M = 4.55$, $SD = 0.53$) รองลงมาคือ ด้าน การนำเสนอ ($M = 4.53$, $SD = 0.55$) ด้านประโยชน์การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ($M = 4.49$, $SD = 0.59$) และด้านการออกแบบบทเรียน ($M = 4.31$, $SD = 0.66$) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน พบว่า จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของคู่มือการใช้สื่ออย่างเคร่งครัด ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขาดคุณภาพ นักเรียนต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและรับผิดชอบในการศึกษาบทเรียนด้วยตนเอง จึงจะทำให้การเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ประสบผลสำเร็จ ครูจึงควรปลูกฝัง คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์และรับผิดชอบเพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนัก และเกิดผลดีต่อการเรียน

2. ครูควรศึกษาการใช้งานบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษให้เข้าใจ ลักษณะการทำงานของเมนูต่าง ๆ ในบทเรียน เพื่อสามารถแนะนำนักเรียนได้เมื่อเกิดปัญหาในการใช้โปรแกรม

3. ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถนำบทเรียนกลับไปศึกษาที่บ้านได้ เพื่อตอบสนองความสามารถในการเรียนรู้รายบุคคล

4. ควรทดลองจัดเตรียมเครื่องคอมพิวเตอร์ให้พร้อมสำหรับการทดลองและวางแผนในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอหรือชำรุดระหว่างการใช้งาน ซึ่งอาจ ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลในการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องกัน ทั้งในระหว่างชั้นที่เรียนหรือในระดับเดียวกัน

2. ควรมีการผลิตและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษ ที่เน้นทักษะด้านอื่นเพิ่มเติม อาทิ Vocabulary และ Comprehension ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีงบประมาณ 2558 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). การบริหารจัดการเวลาเรียนภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ณัฐวราพร เปลี่ยนปรอด และสุทัศน์ นาคจัน. (2558). การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม
ประกอบการสอนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทุ่งนอย อำเภออุบลูบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 8(2), 1672-1684.
- นิวาตี นิวาตโสภณ. (2555). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยการจัดการเรียนรู้แบบ
โครงงานเรื่องข้อมูล และเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- นพพร สโรบล. (2558). ภาษาอังกฤษกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปานवास ประสาท. (2558). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ “ภาษาอังกฤษเพื่อความพร้อมใน
การทำงาน” ด้วยแอ็ดโมดูสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี, สุพรรณบุรี.
- พรศิริ อุปคำ และยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน. (2558). การใช้วิธีสอนตามทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึมเพื่อ
ส่งเสริมความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนสาขาวิชาการท่องเที่ยว
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 4(2), 115-123.
- ฟิลิกส์ ฌอน บัวกนก. (2558). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมทักษะและความเข้าใจของ
อาสาสมัครในการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสาร
วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สกว.*, 7(4), 70-89.
- มเหศักดิ์ ทองสลับ และกชกร ธิปัตติ. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษ
โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสาร
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 14(2), 96-104.

- ยลดา กุมารลธิ์ และอัจฉรีย์ พิมพิมูล. (2560). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยโดยองค์กรในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(1), 129-136.
- วรรณพร อยู่ชวน.(2560). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง คำศัพท์ พื้นฐานในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหินวัว จังหวัดระนอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *บทวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาครูทั้งระบบและ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2558). *วิธีสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อสุชญา พุ่มสว. (2559). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนชลบุรี "สุขบท". *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 9(3), 1040-1054.
- Dickins, M., Rea, P., & Edward, G. W. (1988). *Some Criteria for the Development of Communicative Grammar Tasks*. Oxford: Oxford University Press.
- Hall, P. (1982). *Learning of leadership*. New York: Prentice-Hall.
- James, U. (2014). The effectiveness of interactive multimedia courseware as instructional medium for teaching. *British Journal of Education*, 2(5), 36-47.
- Juhana. (2012). Phycological factors that hinder students from speaking in English class (A class study in a senior high school in South Tangerang, Banten, Indonesia). *Journal of Education and Practice*, 3(12), 100-110.
- Kenneth, J. L. (2014). Interactive computer-assisted instruction in acid-base physiology for mobile computer platforms. *Advances in Physiology Education*, 38(1), 34-41.
- McGriff, S. J. (2000). Instructional system design (ISD): Using the ADDIE model. *Instructional Design Models*, 226(14), 1-2.
- Muhammed, Y. (2001). *Deductive and Inductive Lessons for Saudi EFL Freshmen Students*. Saudi Arabia: King Khalid University.
- Prince, M. (2004). Does active learning work. A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223-232.

การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ยุทธพงษ์ จักรคม¹ สุวรรณภา สุ่มวงษ์¹ และ จิรฤติ โม่งคำ¹

¹คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคลากรมีความพร้อมในการดำรงชีวิตในบั้นปลายได้อย่างมีความสุข ซึ่งบทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงาน 2) เปรียบเทียบระดับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุ การทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม 2564 กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรสายสนับสนุน สังกัดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยได้กำหนดขนาดประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 305 คน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ใช้สถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) การเตรียมความพร้อมในภาพรวมบุคลากรสายสนับสนุนมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุการทำงานอยู่ในระดับมาก ($M = 3.70$, $SD = 0.73$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการเงิน ด้านจิตใจ และด้านการใช้เวลาว่าง ตามลำดับ และ 2) เมื่อเปรียบเทียบระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ พบว่า บุคลากรที่มีเพศ สถานภาพสมรส สถานภาพการปฏิบัติงาน หน่วยงานสังกัด และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุไม่แตกต่างกัน ทั้งภาพรวมและรายด้าน ส่วนบุคลากรที่มี ระดับการศึกษาต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์การจัดอบรมสนับสนุนให้เหมาะสมตามระดับการศึกษาของบุคลากร

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม เกษียณอายุการทำงาน บุคลากรสายสนับสนุน

The Preparation for Retirement of Supporting Personnel of Faculty of Medicine Khon Kaen University

Yuttaphong Jakkhom¹ Suwannapa Suywong¹ and Jirawut Mongkam¹

¹Faculty of Medicine, Khon Kaen University

Abstract

The preparation for retirement of supporting personnel is of paramount importance to help our employees be ready for a happy end of life; therefore, this research article was conducted with aims to study: 1) the preparation before retirement, 2) compare the level of preparation before retirement of supporting personnel Faculty of Medicine Khon Kaen University. The quantitative data of this research were collected from March until May 2021, with the sample group of 305 supporting personnel from the Faculty of Medicine Khon Kaen University which derived from sampling calculation following Taro Yamane. Data analysis statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and One-way ANOVA. The results shows that 1) overall preparation of support personnel appeared to be at high level of preparation before retirement ($M = 3.70$, $SD = 0.73$). In addition, when considering each aspect, it was found that 2) the level of preparation before retirement appeared to have no difference among the personnel with different gender, marital status, working status affiliated agencies and monthly income. It could be asserted here that different people have no different preparation before retirement. It was also found that employees with different educational levels had different preparation before retirement with statistically significant at the level of 0.05. The findings can thus be used to analyze the training support to be appropriate according to the educational level of personnel.

Keywords: Preparation, Retirement, Supporting Personal

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ มีแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น อันเกิดจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ (เกษรา โพธิ์เย็น, 2562, น.202) รวมทั้งการที่ประชากรสูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น (ภักดี โพธิ์สิงห์, 2559, น.8) การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุทำงานนั้น ถือว่าเป็นการวางแผนชีวิตอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการปรับตัวและคุณภาพชีวิตภายหลังเกษียณ เพื่อเตรียมพร้อมให้ผู้เกษียณอายุจากการทำงานที่ไม่มีรายได้ในวันข้างหน้า ผู้สูงอายุจะต้องพึ่งพิงตนเอง ลดปัญหาต่อการเผชิญกับสภาวะวิกฤติต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สภาพจิตใจและอารมณ์ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการคุ้นเคยกับการมีผู้ใต้บังคับบัญชาติดตาม เมื่อเกษียณแล้วจะมีความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างกะทันหัน บางคนทนกับภาวะการเกษียณนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านจิตใจ และด้านเศรษฐกิจจากสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่เกณฑ์ “สังคมสูงวัย” (Aged Society) โดยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงวัยถึงร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ (Aged Society) โดยมีการประมาณการว่ามีสัดส่วนผู้สูงอายุในช่วง 60 ปีขึ้นไปถึง 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่า 13 ล้านคน และในปี พ.ศ. 2583 คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุ 20 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของคนไทยจะเป็นผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีมากถึง 3.5 ล้านคน (ไทยโพสต์, 2564; ญัฎฐกาญจน์ เกสรบัว และพอดิ สุขพันธ์, 2563, น.290-291)

การเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุการทำงานถือเป็นสิ่งสำคัญที่บุคลากรจะต้องดำเนินการวางแผนชีวิต ซึ่งจะต้องเตรียมการต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าก่อนการเกษียณอายุ ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการให้ความคิดเห็นไว้แตกต่างกัน เช่น Atchley (1994, น.210) ได้เสนอแนะให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย 10-15 ปี โดยบุคคลควรจะมีการเตรียมความพร้อมทั้งในระยะไกล (Remote Phase) และในระยะใกล้ (Near Phase) ส่วน Leedy and Wynbarand (1987, น.50-54) ได้เสนอแนะให้บุคคลควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุให้เร็วที่สุด โดยให้เริ่มวางแผนการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุตั้งแต่อายุ 30 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยทำงานหรือวัยหนุ่มสาวที่ยังมีกำลังและระยะเวลาในการเตรียมความพร้อม จำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมวางแผนชีวิตก่อนที่จะก้าวเข้าสู่วัยเกษียณหรือวัยสูงอายุในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการเงิน และด้านการดำเนินชีวิต (Dennis, 1984, น.130) ที่ควรวางแผนไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ เนื่องจากต้องใช้เวลาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับนานาประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคยุโรปได้ให้ความสำคัญกับประชากรกลุ่มผู้สูงอายุนี้มาก แม้กระทั่งการเลือกตั้งยังต้องมียุโรปได้ให้ความสำคัญกับประชากรกลุ่มผู้สูงอายุนี้มาก แม้กระทั่งการเลือกตั้งยังต้องมียุโรปได้ให้ความสำคัญกับประชากรกลุ่มผู้สูงอายุนี้มาก

เกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญ เช่นเดียวกับประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดนโยบายและมีกฎหมายคุ้มครองผู้สูงอายุเป็นนโยบายระดับชาติ เพื่อปรับปรุงนโยบายในการดูแลประชากรผู้สูงอายุพร้อมกับการพัฒนาที่เน้นคุณภาพของคนเป็นศูนย์กลางที่จะทำให้สังคมไทยในอนาคตเป็น “สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ”

แนวโน้มการเกษียณอายุของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีจำนวนมากต่อเนื่องทุกปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญยิ่งต่อองค์กรเพราะเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรในพันธกิจด้านต่าง ๆ การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุให้กับบุคลากรเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการสร้างความผูกพันให้กับบุคลากรที่องค์กรจะดูแลบุคลากรตั้งแต่รับเข้ามาจนถึงวาระเกษียณ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีแก่บุคลากรที่มีต่อองค์กรเมื่อบุคลากรเกษียณไปแล้วสามารถกลับเข้ามาเป็นจิตอาสาให้กับคณะฯ ที่เกิดจากความรักรักความผูกพันต่อองค์กร ดังนั้น การเกษียณอายุเป็นจุดเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีอายุใกล้เข้าสู่วัย 60 ปี เมื่อต้องก้าวสู่วัยแห่งการเกษียณ ความคิด ความรู้สึก และความหมายของการเกษียณ สำหรับแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับทัศนคติและความพร้อมของแต่ละบุคคล บางคนไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้กับการสูญเสียตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ ตลอดจนรายได้ที่ลดลงหรือเพื่อนฝูงที่ขาดหายไป อาจทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง ไร้คุณค่า เป็นภาระต่อครอบครัวและสังคม ผลเสียที่เกิดขึ้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตต่อไปอย่างมีความสุขของบุคลากรหลังการเกษียณอายุ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นน้อยหากบุคคลมีการเตรียมความพร้อมก่อนจะเข้าสู่สภาวะการเกษียณ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการถอยห่างของ Elaine Cummings และ William Henry เพื่อให้บุคลากรเตรียมตัวใช้ชีวิตช่วงเวลาก่อนเกษียณอายุอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด ซึ่งจะต้องเตรียมการต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าก่อนการเกษียณอายุ เพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นภายหลังการเกษียณได้ (เสาวรภัย ญาณสุทธิ, 2559, น.61-63) พร้อมทั้งจะทำให้ผู้เกษียณได้มีการปรับตัวต่อบทบาทที่เปลี่ยนแปลงได้ สอดคล้องกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่พบว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เกษียณอายุสามารถใช้ชีวิตในวัยสูงอายุได้มีปฏิสัมพันธ์อยู่ร่วมกันกับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างมีความสุข ทำให้ตนรู้สึกมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีรวมทั้งการลดภาระของครอบครัว และของรัฐที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุ (สุเทพ พูลสวัสดิ์, 2550, น.87) การก้าวเข้าสู่วัยเกษียณอายุอย่างมีความสุขควรจะมีการเตรียมตัวไว้แต่เนิ่น ๆ โดยจะต้องรู้จักการยอมรับ และกล้าเผชิญความจริง รู้จักวางแผน รู้จักช่วยตนเอง รู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น รู้จักรักผู้อื่นและทำตัวให้ผู้อื่นรัก

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ยังไม่เคยมีการศึกษากับกลุ่มดังกล่าวเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุน

ให้บุคลากรกลุ่มดังกล่าวมีแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง อันจะช่วยให้บุคลากรมีความสุขพร้อมในการดำรงชีวิตในบั้นปลายได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งผลการวิจัยอาจเป็นแนวทางในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรวัยก่อนเกษียณอายุได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุและอายุการทำงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรสายสนับสนุนที่มีสถานภาพเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย สังกัดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีอายุระหว่าง 50-60 ปี รวมทั้งสิ้น 1,267 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 11 มิถุนายน 2564) นำไปกำหนดขนาดประชากรกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 305 คน (≈ 304.56)

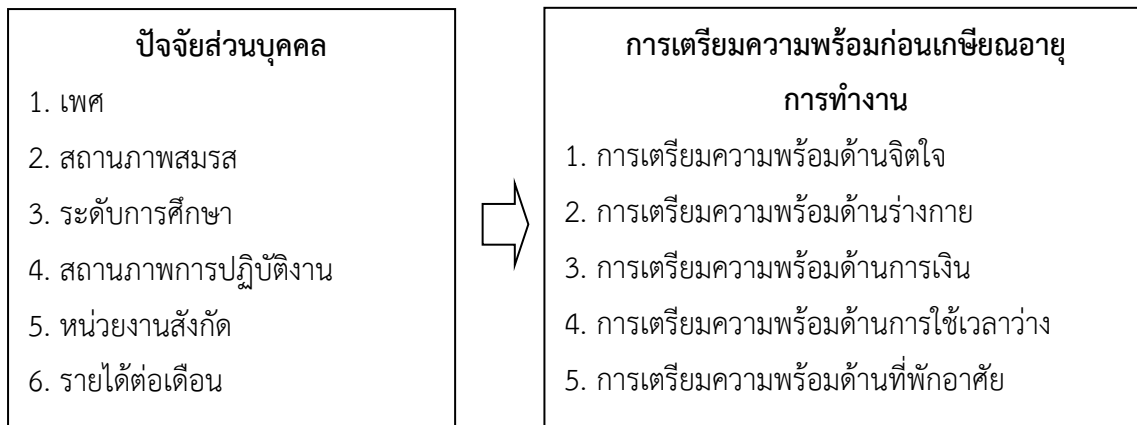
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพการปฏิบัติงาน หน่วยงานสังกัด และรายได้ในครอบครัว
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านการเงิน ด้านการใช้เวลาว่าง และด้านที่พักอาศัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งจากการสังเคราะห์ตัวแปรปัจจัยในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ 2) การเตรียมความพร้อม

ด้านร่างกาย 3) การเตรียมความพร้อมด้านการเงิน 4) การเตรียมความพร้อมด้านสัมพันธภาพในครอบครัว และ 5) การเตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัย (ณัฐกาญจน์ เกสรบัว และพอดิ สุขพันธ์, 2563, น.285; อรรถ ดิพนิจ, 2557, น.4; เรืองรำไพ โยธาใหญ่, 2558, น.40; ปิยดา วงศ์วิวัฒน์, 2562, น.350; ศรุตี กิตติมหาชัย, 2560, น.6; สุภาลักษณ์ จันทา, 2560, น.5) ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปนำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพการปฏิบัติงาน หน่วยงานสังกัด และรายได้ต่อเดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสู่การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นแบบตรวจรายการ (Check List) และคำถามเกี่ยวกับระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการปฏิบัติงาน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จากนั้นนำแบบสอบถามฉบับร่างที่ดำเนินสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความครอบคลุมของเครื่องมือในด้านเนื้อหา (Content Validity) ด้านโครงสร้างและรูปแบบ (Structure and Format) ด้านการใช้ภาษา (Wording) จำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

ทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยสำรวจกับประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 50 ปี เพื่อหาความเชื่อมั่นของข้อมูล (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970, น.161) ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

การรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2564 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ใช้วิธีการสุ่มเชิงช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ ซึ่งใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ สถิติ t-test กับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ที่มากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป

ผลการวิจัย

คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยบุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 87.90 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 64.9 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 46.56 ส่วนใหญ่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ร้อยละ 82.60 สังกัดโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ร้อยละ 66.90 มีรายได้มากกว่า 55,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 41.00

ตารางที่ 1 ระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ	M	SD	แปลความ
1. การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ	3.61	0.78	มาก
2. การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย	3.82	0.60	มาก
3. การเตรียมความพร้อมด้านการเงิน	3.66	0.77	มาก
4. การเตรียมความพร้อมด้านการใช้เวลาว่าง	3.45	0.72	มาก
5. การเตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัย	3.95	0.80	มาก
รวม	3.70	0.73	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยในภาพรวม

อยู่ในระดับมาก ($M = 3.70$, $SD = 0.73$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การเตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.95$, $SD = 0.80$) รองลงมาคือ การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพร่างกายอยู่ในระดับมาก ($M = 3.82$, $SD = 0.60$) การเตรียมความพร้อมด้านการเงินอยู่ในระดับมาก ($M = 3.66$, $SD = 0.77$) การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจอยู่ในระดับมาก ($M = 3.61$, $SD = 0.78$) และการเตรียมความพร้อมด้านการใช้เวลาว่างในระดับมาก ($M = 3.45$, $SD = 0.72$) ตามลำดับ

**ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพศมีผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงาน
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**

เพศ	จำนวน	$\bar{x}$	SD	t	Sig.
ชาย	37	3.51	0.49	-0.25	.077
หญิง	267	3.72	0.60		

**ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุ
การทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**

ปัจจัยส่วนบุคคล	df	SS	MS	F	Sig.
สถานภาพสมรส					
ระหว่างกลุ่ม	3	1.92	0.64	1.82	0.14
ภายในกลุ่ม	300	105.32	0.35		
ระดับการศึกษา					
ระหว่างกลุ่ม	3	3.30	1.10	3.17	0.02*
ภายในกลุ่ม	299	103.83	0.34		
สถานภาพการปฏิบัติงาน					
ระหว่างกลุ่ม	3	0.61	0.20	0.58	0.63
ภายในกลุ่ม	299	106.52	0.36		
หน่วยงานสังกัด					
ระหว่างกลุ่ม	3	1.86	0.62	1.76	0.15
ภายในกลุ่ม	298	104.99	0.35		
รายได้ต่อเดือน					
ระหว่างกลุ่ม	5	1.86	0.37	1.05	0.39
ภายในกลุ่ม	297	105.27	0.35		

*P < .05

จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ สถานภาพสมรส สถานภาพการปฏิบัติงาน สังกัด รายได้ต่อเดือน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4 การทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ในเฉพาะกลุ่มระดับการศึกษาที่พบความแตกต่าง

การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ การทำงาน	SS	df	MS	F	Sig.
ด้านจิตใจ					
ระหว่างกลุ่ม	.688	3	.229	.379	.769
ภายในกลุ่ม	181.812	300	.606		
ด้านสุขภาพร่างกาย					
ระหว่างกลุ่ม	2.608	3	.869	2.456	.063
ภายในกลุ่ม	106.216	300	.354		
ด้านการเงิน					
ระหว่างกลุ่ม	9.685	3	3.228	5.635	<.001
ภายในกลุ่ม	171.892	300	.573		
ด้านการใช้เวลาว่าง					
ระหว่างกลุ่ม	5.000	3	1.667	3.264	.022
ภายในกลุ่ม	152.698	299	.511		
ด้านที่พักอาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	4.070	3	1.357	2.149	.094
ภายในกลุ่ม	189.388	300	.631		

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า ระดับการศึกษาต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงานแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ในรายด้าน พบว่าด้านการเงิน มีนัยสำคัญทางสถิติ <.001 และด้านการใช้เวลาว่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.02

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย การเตรียมความพร้อมด้านการเงิน การเตรียมความพร้อมด้านการใช้เวลาว่าง และการเตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทุกด้าน ($M = 3.70$, $SD = 0.73$) สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกาญจน์ เกสรบัว และพอดิ สุขพันธ์ (2563, น.290); นิตยา ทวีชีพ และคณะ (2559, น.249); เรืองรำไพ โยธาใหญ่ (255, น.85) เนื่องจากการเตรียมความพร้อมเป็นปัจจัยในการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่มองเห็นความสำคัญถึงด้านเศรษฐกิจและด้านสุขภาพร่างกายว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีอิทธิพลอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมตัวเพื่อความมั่นคงของชีวิตในอนาคตหลังจากเกษียณอายุการทำงาน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

การเตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัย อยู่ในระดับมาก ($M = 3.95$, $SD = 0.80$) เนื่องจากการเตรียม/วางแผนมีบ้านเป็นของตนเองเพื่อพักอาศัยหลังเกษียณอายุ พร้อมทั้งจัดสภาพภายในบ้านให้เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ เช่น ห้องนอนอยู่ชั้นล่าง วัสดุปูพื้นไม่ลื่น รวบรวมเพื่อพุงและกันลื่น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงอยู่ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ในขั้นแรก สอดคล้องกับ เรืองรำไพ โยธาใหญ่ (2559, น.85) เนื่องจากทำงานเก็บเงินมาเป็นระยะเวลานานย่อมต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัยแล้ว อีกทั้งที่อยู่อาศัยเป็นหลักประกันในการดำรงอยู่เมื่อถึงเกษียณอายุ

รองลงมา คือ การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย อยู่ในระดับมาก ($M = 3.82$, $SD = 0.60$) เนื่องจากสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก การเตรียมตัววางแผนเข้ารับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปีเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมพร้อม ด้านร่างกายในวัยเกษียณ เพื่อจะได้รับรู้ถึงสภาวะของร่างกายที่จะป้องกันดูแลรักษาให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ปลอดภัยจากโรคที่จะรุมเร้าหลังจากเกษียณ ซึ่งอาจศึกษาหาความรู้เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายในวัยสูงอายุ (ภายหลังเกษียณอายุ) เมื่อเกษียณอายุแล้วจะเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุมักมีโรคเรื้อรังหลายโรคได้แก่ โรคที่เกิดจากกระดูก กล้ามเนื้อ และข้อต่อ เช่น โรคข้อเสื่อมโดยเฉพาะข้อเข่า ข้อสะโพก ข้อเท้า และโรคกระดูกพรุนที่นำไปสู่การเกิดภาวะกระดูกหักได้ กลุ่มโรคต่อไป คือ กลุ่มโรคไม่ติดต่อ หรือที่เรียกว่า Non-communicable Disease เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ ตลอดจนภาวะแทรกซ้อนจะส่งผลให้เกิดโรคหลอดเลือดสมองอุดตันหรือแตก และโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน กลุ่มที่สามคือ ภาวะขาดสารอาหาร (ประเสริฐ อัสสันตชัย, 2561) อีกทั้งถ้าหากมีปัญหาสุขภาพจะรีบรักษาทันทีเช่นไปพบแพทย์ เป็นต้น เพื่อมีสุขภาพที่ดีในวัยเกษียณ สอดคล้องกับปิยดา วงศ์วิวัฒน์ และชาญเดช เจริญวิริยะกุล (2562, น.359) ศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมด้านร่างกายอยู่ในระดับมากกว่าด้านอื่น ซึ่งควรวางแผนการเตรียมความพร้อมในระยะยาวและระยะสั้นเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายเพื่อวางแผนชีวิตหลังเกษียณ สอดคล้องกับพรพรรณ วรสีหะ

(2561, น.210) โดยมองว่าสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้สูงอายุระบุว่าจะทำให้มีความสุขภายหลังเกษียณอายุ คือ การมีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันหรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองเช่นเดิม เพื่อไม่ให้เป็นการพะอืดพะอมของคนอื่น

การเตรียมความพร้อมด้านการเงิน อยู่ในระดับมาก ($M = 3.66$, $SD = 0.77$) เนื่องจากเงินเป็นอีกปัจจัยที่จำเป็นต้องใช้ดำรงชีวิต การให้ความสำคัญอย่างยิ่งเรื่องการวางแผนทางการเงินไว้แต่เนิ่น ๆ เพื่อเตรียมการเกษียณอายุ เป็นการวางแผนที่จะดำรงอยู่อย่างไม่ขัดสนช่วงบั้นปลาย อาจมีการเตรียมความพร้อมเรื่องการจัดสรรเงินบางส่วนไว้ในชีวิตภายหลังเกษียณอายุ อีกทั้งการปลดปล่อยหนี้สินให้หมดก่อนเกษียณอายุ ซึ่งเมื่อมีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน บุคลากรความมั่นใจอย่างยิ่ง ถ้าหลังเกษียณอายุมีเงินเก็บสะสมไว้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้การมีสถานภาพสมรสแล้วและมีบุตร อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวมากขึ้น ทำให้มีการวางแผนด้านการเงิน และการใช้จ่ายให้มีความรอบคอบยิ่งขึ้น สอดคล้องกับอังคณา วิชิต (2560, น.35) พบว่าการเตรียมสะสมเงินไว้ใช้จ่ายภายหลังเกษียณอายุในจำนวนที่เพียงพอสามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้เกษียณ โดยการประเมินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายภายหลังการเกษียณอายุ

อีกทั้งการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($M = 3.61$, $SD = 0.78$) เนื่องจากสภาพจิตใจถือเป็นอีกส่วนหนึ่งของการเตรียมความพร้อมที่จะยอมรับในความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยบทบาทต่าง ๆ ในชีวิตลดลง เศรษฐกิจและรายได้ลดลง สังคมเปลี่ยนไป ต้องจำใจกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากขึ้น อาจทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจ มีอารมณ์หวนไหว้มากขึ้น ซึ่งการมองโลกในแง่ดีและคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเสมอจะช่วยบรรเทาสภาพจิตใจที่แปรเปลี่ยนได้ โดยเฉพาะการเตรียมใจ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนรุ่นเดียวกันไว้ว่าเมื่อหลังเกษียณอายุ อาจจะมีการยอมรับนับถือจากผู้อื่นน้อยลง สอดคล้องกับสุภาลักษณ์ จันทา (2560, น.71-72) พบว่า การเตรียมศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่จะเกิดขึ้นภายหลังเกษียณอายุ การเตรียมใจไว้แล้วเมื่อหลังเกษียณอายุจะเกิดการยอมรับนับถือจากผู้อื่นน้อยลง อีกทั้งการฝึกควบคุมอารมณ์หรือลดความเครียด ลดความวิตกกังวลด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น นั่งสมาธิ สวดมนต์ และอ่านหนังสือ (ปุณญาดา บุญเพ็ญ, 2558, น.103-105) เพื่อที่จะสามารถทำให้ช่วงชีวิตที่เหลืออยู่เป็นช่วงชีวิตบั้นปลายที่มีคุณภาพและมีการใช้ชีวิตที่ดีและมีคุณภาพ

และการเตรียมความพร้อมด้านการใช้เวลาว่าง อยู่ในระดับมาก ($M = 3.45$, $SD = 0.72$) โดยการวางแผนการใช้เวลาว่างหลังเกษียณอายุที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและด้านการเงิน และหากิจกรรมต่าง ๆ (กิจวัตรประจำวัน) เพื่อสร้างความเคยชิน ซึ่งจะกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณอายุ พร้อมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับงานอดิเรกที่ตรงกับความสนใจ

ของตนเอง สอดคล้องกับ เรื่องรำไพ โยธาใหญ่ (2559, น.85) พบว่า มีการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยบรรลุ ศิริพานิช (2550, น.54) กล่าวว่า เมื่อเข้าสู่วัยเกษียณ การทำกิจกรรมยามว่างเป็นเรื่องสำคัญซึ่งนำความพึงพอใจมาให้ ควรเลือกงานที่มีประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่น ต่อสังคม โดยพิจารณาจากการมีใจรักงาน มีความถนัดในงานและมีความเหมาะสมกับกำลังของตน การเตรียมตัวด้านกิจกรรมการใช้เวลาว่าง ทั้งนี้ หากไม่ได้วางแผนเตรียมงานอดิเรกหรือหากิจกรรมต่าง ๆ ไว้ มักพบกับปัญหาการใช้เวลาว่างให้หมดไปในแต่ละวัน (บุญญาดา บุญเพ็ญ, 2558, น.103-105)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพการปฏิบัติงาน สังกัดรายได้ต่อเดือน และรายได้อื่น ๆ โดยการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศไม่เป็นตัวกำหนดความต้องการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในปัจจุบัน เพราะความเท่าเทียมทางเพศมีมากขึ้น รูปแบบการดำรงชีวิตของชาย หญิง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน้าที่การงานที่ไม่แตกต่างกัน อีกทั้งเพศหญิงมีบทบาทและฐานะทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เพศชายและเพศหญิง มีความเท่าเทียมกันในบริบทของสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ สาธิต จินดากุล (2559, น.59-61) พบว่า เพศแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงาน ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับภราดา โชติกุล และบัวทอง สว่างโสภากุล (2564, น.203-206) ได้ศึกษาความเข้มแข็งทางใจ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการเตรียมพร้อมเพื่อเกษียณอายุของพนักงานสายการพาณิชย์ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกัน มีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุโดยรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 สถานภาพแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากกลุ่มที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ มีการศึกษาระดับใกล้เคียงกัน มีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้เป็นของตนเอง ทำให้มีศักยภาพพอที่จะเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุได้ด้วยตัวเอง จึงทำให้ผู้มีสถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีคะแนนการความพร้อมเพื่อเกษียณอายุไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับสาธิต จินดากุล (2559, น.59-61) และ สุภาพลักษณ์ จันทา (2560, น.71-72) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีการเตรียมตัวก่อน การเกษียณอายุการทำงานไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากระดับการศึกษาอาจจะมีผลทำให้ความรู้สึกนึกคิดของคนแตกต่างกันออกไป หรือทำให้เห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมแตกต่างออกไป วุฒิภาวะทางความคิดของคนไม่เหมือนกัน จึงทำให้การวางแผน การเตรียมตัว เตรียมความพร้อมของแต่ละคนไม่เหมือนกัน สอดคล้องกับ เรืองรำไพ โยธาใหญ่ (2559, น.85); ญัฐกาญจน์ เกสรบัว (2563, น.290-291); ภราดา โชติกุล และบัวทอง สว่างโสภากุล (2564, น.203-206) ทั้งนี้ในการศึกษาของสจี กุลธวัชวงศ์ และคณะ (2560: 65) ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

สมมติฐานที่ 4 สถานภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากบุคลากรส่วนมากที่ใกล้จะเกษียณมีสถานภาพการปฏิบัติงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ที่บ่งบอกถึงสถานะในการปฏิบัติงาน และมีสถานภาพเป็นบุคลากรสายสนับสนุนที่ได้รับการสนับสนุนความก้าวหน้าทางอาชีพที่ใกล้เคียงกันพอสมควร

สมมติฐานที่ 5 หน่วยงานสังกัดแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากสถานะการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละสังกัดอยู่ภายใต้คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนั้น การดำเนินการต่าง ๆ จึงมีความคล้ายคลึงและใกล้เคียงกัน สิทธิประโยชน์ หรือสวัสดิการต่าง ๆ ที่ได้รับจากคณะแพทยศาสตร์ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สมมติฐานที่ 6 รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานั้นมีระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน อาจเป็นสาเหตุที่มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของค่าใช้จ่าย อีกทั้งฐานเงินเดือนค่อนข้างที่จะสูงในระดับเดียวกัน อีกทั้งเมื่อเกษียณแล้วจะยังคงได้รับเงินสมทบจากแหล่งอื่นที่จะเข้ามาช่วยสนับสนุนการดำรงอยู่จากการลงทุนในแหล่งอื่น ๆ อีกด้วย โดยรัฐชัย ศีลาเจริญ และคณะ (2561, น.179) มองว่าการให้ความรู้ทางการเงินที่ได้ออกแบบไว้สามารถยกระดับความรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนเพื่อการเกษียณอายุได้ อีกทั้งยังสามารถเพิ่มประสิทธิผลของการให้ความรู้ต่อการเห็นด้วยกับหลักการลงทุนแบบสมดุลตามอายุ การที่สมาชิกเห็นด้วยกับหลักการลงทุนทำให้ประสิทธิผลต่อการยอมรับว่าแผนการลงทุนนี้มีความเหมาะสมกับตนสูงขึ้น (ศรุต กิตติมหาชัย, 2560, น.29-33) ซึ่งการวางแผนเรื่องการเงินมีผลต่อการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของ

บุคลากรเป็นอย่างมาก ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่มีการวางแผนเกษียณอายุเตรียมตัวด้านการเงินและทรัพย์สิน เมื่อนั้นชีวิตหลังเกษียณอายุเกิดความสุข และไม่เป็นภาระหนี้สินต่อครอบครัวหรือลูกหลาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรจัดกิจกรรมให้บริการคำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการลงทุน และออมเงิน ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายผู้สูงอายุ แหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการซื้อที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ การประกอบอาชีพเสริม การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น พร้อมทั้งการจัดให้มีโครงการให้ความรู้เรื่องการออมเงินอย่างจริงจัง เพราะการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังและเริ่มดำเนินการตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการปฏิบัติงาน

2. องค์กรควรให้มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อผู้อยู่ในวัยใกล้เกษียณอายุร่วมกัน รวมถึงการสนับสนุนด้านวัสดุสิ่งของเพื่อช่วยให้การเตรียมความพร้อม เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนให้ผู้เตรียมความพร้อม ก่อนเกษียณเป็นประชากรผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ ครอบครัวอบอุ่น มีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสมอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

3. สนับสนุนส่งเสริมการสร้างการรับรู้ให้กับบุคลากรได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ของการวางแผนเตรียมตัวเกษียณอายุ การกำหนดนโยบาย และกิจกรรมต่าง ๆ โดยแบ่งตาม ระดับการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรก่อนเกษียณอายุทำงานมีการวางแผนและการดำเนิน กิจกรรมในการเตรียมความพร้อมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ผู้สูงวัย อีกทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ที่จะเกษียณมีส่วนร่วมในฐานะ บุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม เช่น การเป็นจิตอาสา การนำเอาคุณค่าของตนมาสู่ประชากรทุกวัย ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่จะเกษียณอายุสามารถใช้ชีวิตในวัยสูงอายุได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการเตรียมตัวเกษียณอายุของบุคลากรในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่จะสามารถรับรู้ถึงความต้องการของบุคลากรอย่างแท้จริง

2. ควรมีการศึกษากับกลุ่มผู้ที่เกษียณอายุแล้วทั้งที่ประสบความสำเร็จและประสบ ปัญหาในการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณอายุเพื่อประเมินผลและพัฒนา รูปแบบ การเตรียม ความพร้อมก่อนการเกษียณอายุให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษรา โพธิ์เย็น.(2562). สังคมผู้สูงอายุ: โอกาสของธุรกิจที่ยั่งยืนในอนาคต. *วารสารวิทยาการ
จัดการปริทัศน์*, 21(1), 201-209.
- ณัฐกาญจน์ เกสรบัว และพอดิ สุขพันธ์. (2563). การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุทำงานของบุคลากร
สายสนับสนุน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*,
11(1), 281-295.
- ไทยโพสต์. (2564). สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2564, จาก
<https://www.thaipost.net/main/detail/103356>
- นิตยา ทวีชีพ, พิทักษ์ จันทร์เจริญ และวรรณวิภา จัตตชัย. (2559). รูปแบบกิจกรรมหลังเกษียณอายุ
ตามความต้องการของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(44), 235-251.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2550). *คู่มือผู้สูงอายุ: ฉบับเตรียมตัวก่อนสูงอายุ (เตรียมตัวก่อนเกษียณการทำงาน)*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ประเสริฐ อัสสันตชัย. (2561). *เตรียมความพร้อมเมื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2564,
จาก https://www.si.mahidol.ac.th/siriraj_online/thai_version/Health_detail.asp?id=1349
- ปิยดา วงศ์วิวัฒน์. (2562). การเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 24(3), 348-361.
- ปณณดา บุญเพ็ญ. (2558). *การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของข้าราชการทหารบก
ประจำการ ณ มณฑลทหารบกที่ ๑๕ จังหวัดเพชรบุรี (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด, กรุงเทพฯ)*.
- พรพรรณ วรสีหะ. (2561). ชีวิตภายหลังเกษียณ: ประสบการณ์ชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย.
วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 10(1), 201-215.
- ภราดา โชติกุล และบัวทอง สว่างโสภาคกุล. (2564). ความเข้มแข็งทางใจ การรับรู้ความสามารถ
ของตนเอง และการเตรียมพร้อมเพื่อเกษียณอายุ ของพนักงานสายการพาณิชย์ บริษัท
การบินไทย จำกัด (มหาชน). *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), 195-210.
- ภักดี โพธิ์สิงห์. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุอย่าง
มีคุณภาพของ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์*, 5(3), 93-106.
- รัฐชัย ศิลาเจริญ, พรอนงค์ บุษราตระกูล, อนิรุต พิเสฏฐศุลาชัย, รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น, ณรงค์ฤทธิ์
อัครเรืองพิภพ และสุนทรี เหล่าพัตจันทร์. (2561). ประสิทธิผลของการให้ความรู้ต่อการตัดสินใจ
เลือกแผนการลงทุนสำหรับการเกษียณอายุ. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 38(150), 149-190.

- เรืองรำไพ โยธาใหญ่. (2559). *การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุทำงานของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ศรุตติ กิตติมหาชัย. (2560). *การวางแผนการใช้ชีวิต การวางแผนเรื่องการเงิน และการพัฒนาการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- สจี กุลธวัชวงศ์, นภาพเขตต์ พลยะเรศ, รุจิรา พลแพงขวา, เกียรติพร จันโทภาส, พรทิภา ชินภา และอาวุธ วงศ์สว่าง. (2560). พฤติกรรมการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุการทำงาน ของพนักงานเทศบาลในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 7(2), 64-69.
- สาธิต จินดากุล. (2559). *การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานรัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคเขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สุเทพ พูลสวัสดิ์. (2550). *การเตรียมตัวเกษียณอายุราชการ ของผู้บริหารสถานศึกษา* (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- สุภาลักษณ์ จันทา. (2560). *การเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุของพนักงานบริษัทผลิตอุปกรณ์กีฬาแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เสาวรณย์ ญาณสุทธิ. (2559). *การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก* (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อรรถ ดิพนิจ. (2557). *การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของประชากรในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อังคณา วิชิต. (2560). *การเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุของพนักงานการเคหะแห่งชาติ: กรณีศึกษาพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานใหญ่*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8(1), 27-39.
- Atchley, R. C. (1994). *Social forces and Aging: An Introduction to Social Gerontology*. Belmont, California: Wadsworth.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essential of Psychological testing* (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Dennis, M. P. (1984). The Edison questionnaire. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 20(1), 23-37.
- Leedy, J. & Wynbarand, j. (1987). *Executive Retirement Management*. New York: Fact on File Publications.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Reviewers)
ที่ลงเผยแพร่ในวารสารจันทร์เกษมสาร ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 มกราคม–มิถุนายน 2565

รายชื่อ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนวลจันทร์	ทัศนชัยกุล
ศาสตราจารย์ ดร.รีนฤทัย	สัจจพันธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา	วัธนสุนทร
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร	บุญมาก
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์	กุลิสร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์วิมล	วังแก้วธีรัญ
รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร	สิงห์หัต
รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์	ชุมงคล
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธิดา	ผลงาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ	มูลศิลป์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศยามน	อินสะอาด
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ	นันทจันทร์กุล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล	กฤษฎาหาสน์
รองศาสตราจารย์ ดร.อรสา	จรรยาธรรม
รองศาสตราจารย์มุกดา	ศรียงค์
รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์	พรมเสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิา	สมาหิโต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดนัย	สุภัทรากุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ	สุดประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานา	ปัจฉิมนันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารดารัตน์	สุขสง่า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลฤดี	พงษ์ธีรัญญ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์	สวัสดิ์ไธสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา	พยุ่งสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์	ตันติวิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์	อัครวิยนนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณรุ่ง	ปภาพลิสฐ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา	ขันตรีจิตราภรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญจิต	ภิญโญชีพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญธิชา	รุ่งแสง

หลักเกณฑ์การลงตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสาร

เวลาเผยแพร่	เผยแพร่เป็นประจำทุกปี ๆ ละ 2 ฉบับ โดยกำหนดออกตรงตามเวลา อย่างต่อเนื่อง คือ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม
เจ้าของวารสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
ติดต่อกองบรรณาธิการ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม โทร 0-2942-6800 (ต่อ 9001-9009) แฟกซ์: 0-2512-1845 อีเมล: research.rdi@chandra.ac.th

มาตรฐานวารสาร

ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวารสารวิชาการกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยกองบรรณาธิการ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ที่ อว. และ สกสว. กำหนด ทั้งจากภายในและภายนอก ในสัดส่วนที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมากกว่าผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ระบบการพิจารณาประเมินบทความใช้ระบบที่ผู้เขียนและผู้อ่านไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double Blind) โดยผู้อ่าน (Reviewer) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีตำแหน่งทางวิชาการ และ/หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในระดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญในสาขาและมีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่องหรือสอดคล้องกับบทความที่นำเสนออย่างน้อย 3 คน

เรื่องที่ลงวารสาร

1. เป็นบทความวิจัย (Research Articles) หรือบทความวิชาการ (Articles) ในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาหรือส่งเพื่อตีพิมพ์ที่อื่นซ้ำในเรื่องเดียวกัน
3. เนื้อหา ส่วนประกอบใด ๆ ของบทความ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนแต่ละท่าน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยหรือรับผิดชอบ
4. ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสารต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ประเมินบทความตามกระบวนการ และได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความอย่างน้อย 3 คน
5. ผู้เขียนต้องยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองบรรณาธิการวารสารกำหนด รวมทั้งต้องยินยอมให้บรรณาธิการแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความได้ก่อนเผยแพร่
6. ผู้เขียนต้องกรอกข้อมูลในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online–ThaiJO) โดยเข้าไปที่ www.tci-thaijo.org

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

1. บทความทุกบทที่ส่งมาให้พิจารณา ต้นฉบับพิมพ์ในกระดาษเอ 4 ความยาวระหว่าง 14–16 หน้า โดยใช้ชนิดและขนาดของตัวอักษรตามที่กำหนด

2. บทความทุกบทความต้องมีชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน บทคัดย่อ คำสำคัญ ที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ชื่อภาษาอังกฤษเฉพาะคำขึ้นต้นให้พิมพ์เป็นตัวพิมพ์ใหญ่ โดยแยกบทคัดย่อออกจากเนื้อหา ใช้ตัวอักษรแบบ TH Niramit AS

3. หัวข้อในบทความประกอบด้วย

3.1 บทคัดย่อ (ภาษาไทย) ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ใช้ตัวหนา ขนาด 18 ชื่อผู้เขียน ใช้ตัวหนา ขนาด 15 สังกัดที่ทำงาน ใช้ตัวปกติ ขนาด 12 ให้ระบุไว้ในบรรทัดต่อจาก ชื่อ-สกุล บทคัดย่อ ใช้ตัวหนาขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ชิดขวา)

ชื่อผู้เขียนภาษาไทย¹ (ชิดขวา)

¹สังกัดที่ทำงานภาษาไทย (ชิดขวา)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบฝึกทักษะภาษาฝรั่งเศสเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

3.2 บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ) ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ใช้ตัวหนา ขนาด 18 ชื่อผู้เขียน ใช้ตัวหนา ขนาด 15 สังกัดที่ทำงาน ใช้ตัวปกติ ขนาด 12 ให้ระบุไว้ในบรรทัดต่อจาก ชื่อ-สกุล บทคัดย่อ ใช้ตัวหนาขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ชิดขวา)

ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ¹ (ชิดขวา)

¹สังกัดที่ทำงานภาษาอังกฤษ (ชิดขวา)

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop French for Tourism and Hotel Industries Lessons for Developing Cross-cultural Competency Among Undergraduates

3.3 คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords) อยู่ต่อจากบทคัดย่อ 3–5 คำ ใช้ตัวปกติขนาด 14 ส่วนหัวข้อคำว่าคำสำคัญใช้ตัวหนา ขนาด 14

3.4 เนื้อหาบทความ แบ่งเป็น 1 คอลัมน์ หัวข้อใช้ตัวหนา ขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

3.5 เนื้อหาบทความวิจัยประกอบด้วยหลักสำคัญคือ บทนำที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย) กรอบงานวิจัย (ถ้ามี) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) วิธีดำเนินการวิจัย (เครื่องมือการวิจัยการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล) ผลการวิจัย (ให้นำเสนอข้อมูลหรือตารางผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์) อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย (ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป) เอกสารอ้างอิง

3.6 เนื้อหาบทความวิชาการ ประกอบด้วยหลักสำคัญคือ บทนำ เนื้อหา บทสรุป เอกสารอ้างอิง

4. รูปแบบตาราง ชื่อตาราง ใช้ตัวหนา ขนาด 16 หัวข้อตาราง ใช้ตัวหนา ขนาด 14 เนื้อหาในตาราง ใช้ตัวปกติ ขนาด 14 ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจแต่ละด้านของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุหญิง (n=29)

ความพึงพอใจ	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านที่พักอาศัย	x.xx	x.xx	มากที่สุด
ด้านอาหาร	x.xx	x.xx	มาก

5. ใช้การอ้างอิงตามแนว เอพีเอ (APA–American Psychological Association Edition 6) ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6. ห้ามใช้เลขข้ออัตโนมัติ

7. ต้องทำการตั้งคำกระดาษ ดังนี้

7.1 ตั้งคำหน้ากระดาษ

- บน-ล่าง 3 ซม. - ซ้าย-ขวา 2.54 ซม.
- เย็บกระดาษ 0.91 ซม. - ตำแหน่งเย็บกระดาษ ซ้าย

7.2 ตั้งคำการย่อหน้า (Paragraph)

การจัดแนว กระจายแบบไทย

ระดับเค้าร่าง เนื้อความ

การเยื้อง ซ้าย-ขวา 0 ซม. พิเศษ ไม่มี

ระยะห่าง ก่อน-หลัง 0 w. ระยะห่างบรรทัด หนึ่งเท่า

7.3 ตั้งค่า tabs

1.0.6 นิ้ว/1.52 ซม.

1.10.85 นิ้ว/2.16 ซม.

1.1.11.1 นิ้ว/2.79 ซม.

1)1.35 นิ้ว/3.34 ซม.

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง อ้างอิงโดยการเรียงลำดับตามตัวอักษร

1. หนังสือ

1.1 การอ้างอิงในรายการบรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row Publication.

1.2 การอ้างอิงในเนื้อหา แบบนาม-ปี

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562, น.45)

(Yamane, 1973, p.725)

(Harris & Cook, 2020)

(Harris et al., 2020)

(Miller, 1999; Shafranske & Mahoney, 1998)

2. บทความวารสาร

2.1 การอ้างอิงในรายการบรรณานุกรม

เกศรา เสงงาน, แจ่มจันทร์กุลวิจิตร, และลักขณา คงแสง. (2561). ภาวะสุขภาพและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของเด็กที่รับบริการที่ฝ่ายพัฒนาเด็กปฐมวัย. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 32(1), 11–25.

Mellers, B. A. (2000). Choice and the relative pleasure of consequences. *Psychological Bulletin*, 126(3), 910–916.

Cheung, J. M. Y., Bartlett, D. J., Armour, C. L., Laba, T. L., & Saini, B. (2018). To drug or not to drug: A qualitative study of patients' decision-making processes for managing insomnia. *Behavioral Sleep Medicine*, 16(1), 1–26.

2.2 การอ้างอิงในเนื้อหา แบบนาม-ปี

(เกศรา เสงี่ยม และคณะ, 2561, น.16)

(เกศรา เสงี่ยม และคณะ, 2561, น.16-20)

(Mellers, 2000, p.915)

(Mellers, 2000, pp.915-920)

(Cheung et al., 2018, p.23)

3. วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และภาคนิพนธ์

3.1 การอ้างอิงในรายการบรรณานุกรม

Niphawan, S. (2008). *Caregiver role strain and rewards of caregiving: A study of caring for traumatic brain injured patients in eastern Thailand* (Doctoral dissertation). Mahidol University, Bangkok.
ภาสกร เพ็ชรประไพ. (2548). การศึกษาความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (วิทยานิพนธ์ปริณญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพฯ.

3.2 การอ้างอิงในเนื้อหา แบบนาม-ปี

(ภาสกร เพ็ชรประไพ, 2548, น.1)

4. แหล่งข้อมูลออนไลน์

4.1 การอ้างอิงในรายการบรรณานุกรม

Jairaksa, S. (2017). *Promote Technical Occupations*. Retrieved May 29, 2018, from http://cddata.cdd.go.th/cddkm/prov/km2_viewlist.php?action=view&div=64&kid=28748
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2557). *ร่างแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 3) ของประเทศไทย พ.ศ. 2557-2561*. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2561, จาก <http://itc.ddc.moph.go.th>

4.2 การอ้างอิงในเนื้อหา แบบนาม-ปี

(Jairakas, 2017, p.1)

วารสารจันทร์เกษมสาร ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความคิด และผลงานที่เกี่ยวกับการศึกษาและการวิจัย ในแนวทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการของมหาวิทยาลัย
2. ส่งเสริมให้คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย ผลิตผลงานทางวิชาการ เผยแพร่ต่อสาธารณชน ในรูปแบบบทความวิชาการและวิจัย
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแนวคิด หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลงานวิชาการ ระหว่าง นักวิชาการในมหาวิทยาลัยกับสังคมภายนอก

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

ดร.ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.กัลยกร วงศ์รักษ์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด กิจจันทร์	(มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม)
รองศาสตราจารย์ ดร.อังคินันท์ อินทรกำแหง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณดี สุทธิโนรากร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทร์เกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทรศัพท์ 0-2942-6800 ต่อ 9001-9009
E-mail: research.rdi@chandra.ac.th

กองจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์	ปิ่นทองวิชัยกุล
ดร.วีระพงศ์	รุกขพันธ์
เรืออากาศเอกหญิงพิรดา	อนุเวช
นางผกาดี	ไวกลีกรรม
นางรัชไนย์	พลพิบูลย์
นางสาวนรรชนา	ทาสุวรรณ
นางสาวทิพย์อนงค์	จินตวิจิต
นางสาวศิริพร	สุวัฒนสุข
นายเอกพล	กันทอง

เลขากองจัดการ

นางสาวยวงทอง	มากเอียด
นายวิศรุต	พิพิธกุล

ศิลปกรรม-ภาพปก

นางสาวนรรชนา	ทาสุวรรณ
--------------	----------

พิมพ์ที่:

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
เลขที่ 39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทรศัพท์ 0-2942-6800 (ต่อ 9001-9009)
อีเมล: research.rdi@chandra.ac.th

Institute of
Research
and ***Development***
Chandrasakem Rajabhat University

ISSN (Online) : 2651-1975
ISSN (Print) : 0858-0006

**สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม**

39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ : 0-2942-5800, 0-2942-6800 (ต่อ 9001-9007)
อีเมล : research.rdi@chandra.ac.th